

ВСЕВОЛОД
НЕСТАЙКО

Слідство триває

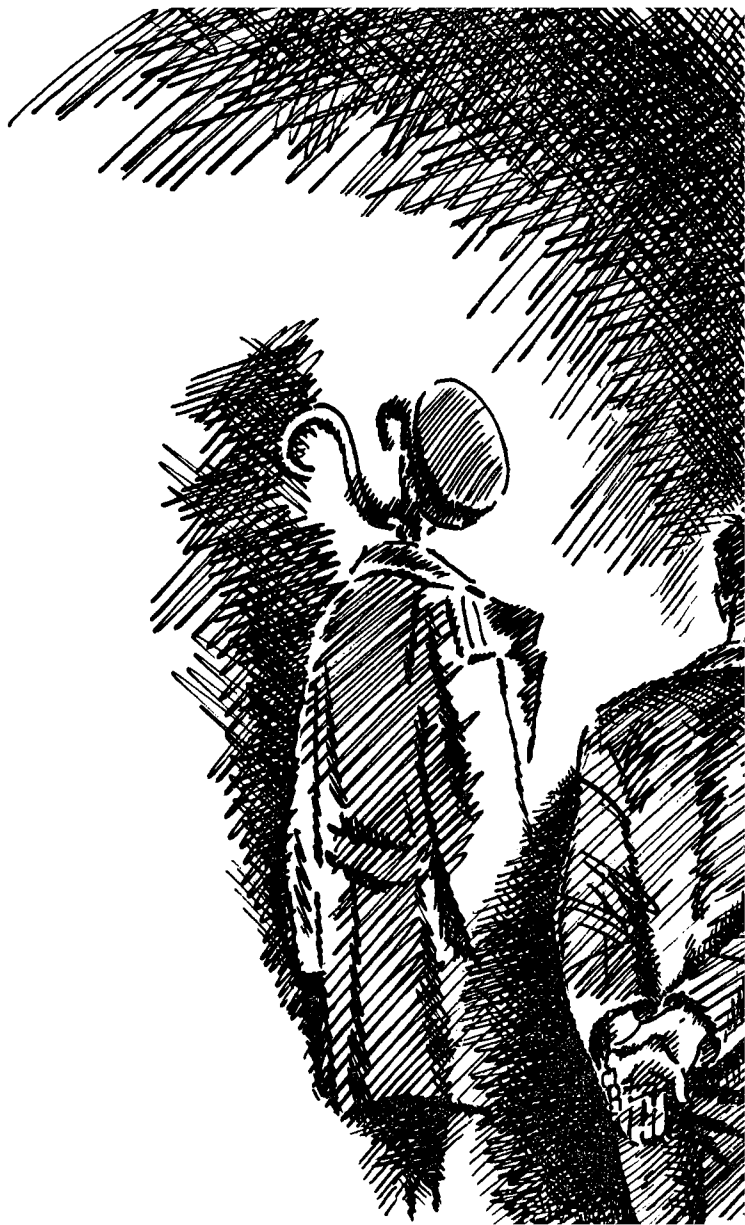
ОЦИФРУВАННЯ
КНИГ

hurtom.com

КИЇВ
«ВЕСЕЛКА»
1989

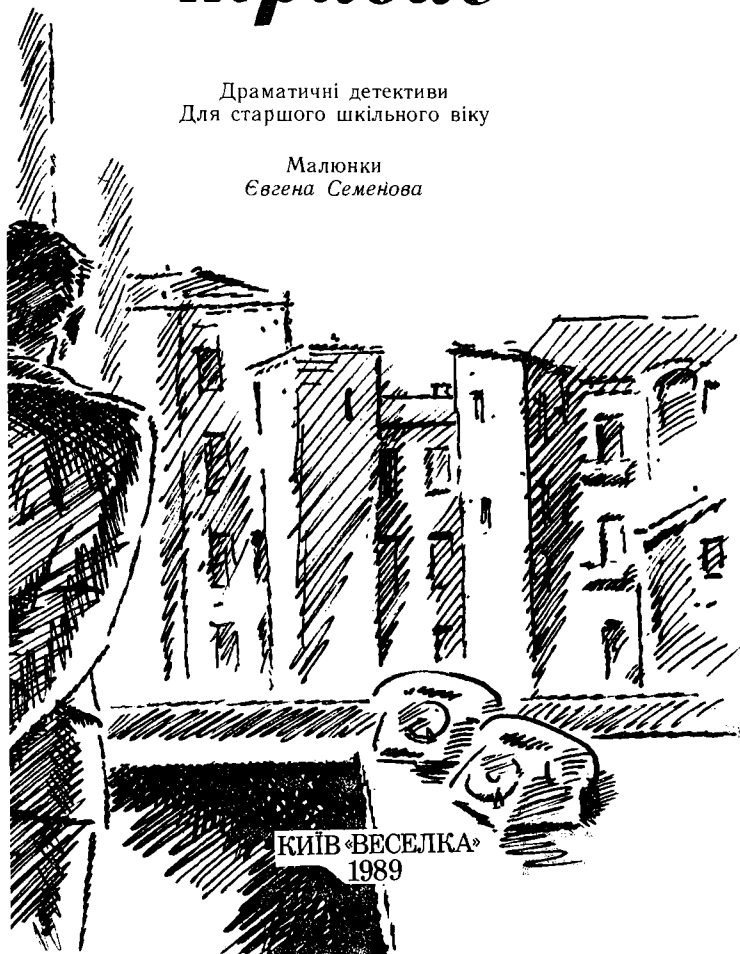

ВСЕВОЛОД НЕСТАЙКО

Слідство триває

Драматичні детективи
Для старшого шкільного віку

Малюнки
Євгена Семенова

КИЇВ «ВЕСЕЛКА»
1989

ББК 84Ук7—6
Н56

*П'єси українського радянського письменника,
лауреата літературної премії імені Лесі Українки
про драматичні долі підлітків з неблагополучних
сімей, про складні стосунки батьків і дітей.*

*Пьесы украинского советского писателя, ла-
уреата литературной премии имени Леси Укра-
инки о драматических судьбах подростков из
неблагополучных семей, о сложных отношениях
отцов и детей.*

Рецензент
кандидат філологічних наук
Г. Ф. Семенюк

Н 4803640203—185
М206(04) — 89 56.89.

ISBN 5-301-00299-6

© Всеволод Нестайко, 1989.
© Євген Семенов, 1989,
ілюстрації.

Вітька Магелан

**Засідання комісії
у справах неповнолітніх
з перервою на п'ятнадцять
хвилин**

ДІЙОВІ ОСОБИ

Вітька Магеллан — учень шостого класу.
Наталка — його сестра, учениця десятого класу
художньої школи.

Володя — шофер таксі.

Мати — провідник.

Степан Аркадійович — її колишній чоловік,
директор підприємства.

Емма Андріївна — його дружина.

Нінка — однокласниця Вітьки Магеллана.

Батя
Шнобель] — карні злочинці.

Катерина Захарівна — заступник голови
райвиконкому, голова комісії
у справах неповнолітніх.

Василь Васильович

Галина Володимирівна

Інспектор дитячої
кімнати міліції] — члени комісії.
Інструктор райкому
комсомолу

Класний керівник.

I

Кабінет заступника голови райвиконкому. За столом Василь Васильович. На стільцях попід стіною сидять члени комісії в справах неповнолітніх: Галина Володимирівна, інспектор дитячої кімнати міліції, інструктор райкому комсомолу, класний керівник.

Василь Васильович *(по телефону, з великими інтервалами)*. Так... Так... Ясно... Так...

Інструктор райкому *(тримаючи в руках листа)*. От... ще одну тільки фразу... *(Читає.)* «Мошка, правда, гризе люто. Але гризе вона не покидька, а людину. І страшно подумати, що та ж сама мошка могла гризти мене, так би мовити, у зовсім іншій якості...» Ну, всім вам привіти... І окремо — палкий

бамівський привіт будівникові Комсомольська-на-Амурі Галині Володимирівні. Вона зрозуміє мене краще, ніж усі...

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. Я його розумію. Цього не можна замінити нічим... Це... Це заспів до всього життя...

І н с т р у к т о р р а й к о м у. Я... я тричі подавав заяву... Поки що не відпускають...

І н с п е к т о р д и т я ч о ї к і м н а т и. А пам'ятаєте, як ми з ним мучились?

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч *(по телефону)*. І все-таки звільняти її ми вам не дозволимо. Ні!.. Звичайно, я розумію, вона заважає вам спокійно жити. Дівчина вона важка. Так. Але комісія направила її до вас на роботу, щоб ви її виховували, а не... Так... *(Слухає.)*

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. Так... Мали ми клопіт з цим Гавриленком...

І н с п е к т о р д и т я ч о ї к і м н а т и. Як він у мене в дитячій кімнаті вікна бив!.. Тільки засклю — і знову... і знову... Прийду вранці зимою — по всій кімнаті сніг мете... акваріум замерз, рибки загинули. Папужки у клітці догори лапками лежать. Квіти всі померзли. Повірите, навіть плакала...

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. Уперше я відчула, що намічається якийсь контакт у Боярці. Вночі. Біля вогнища. Коли водила їх у похід.

К л а с н и й к е р і в н и к *(зітхає)*. Ах, я теж водила... Що я тільки не робила... А бачите!.. Доводиться сьогодні... *(Зітхає.)*

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч. Так... Так... Матеріальне стимулювання — це дуже правильно. Згоден. Але якщо це матеріальне за рахунок морального, то копійка йому ціна... Легше, звичайно, дати сто двадцять відсотків плану і одержати прогресивку, ніж... Але врятувати людину, тим паче неповнолітню, по-

могти їй, розумієте, стати на вірний шлях важливіше, ніж... *(Слухає.)*

Класний керівник. У другій чверті він нібито став виправлятися трошки... Коли я прикріпила до нього Ніну Войтюк. А потім... потім знову з'їхав... І відвідування. У третій чверті з двохсот сімдесяти трьох годин він пропустив сто дев'яносто сім. Уявляєте?! І успішність... Крім географії — самі двійки!.. І нічого не допомагало. Абсолютно. Що ви хочете! Типова неблагополучна сім'я. Ну що тут могла зробити школа? Ну що?

Василь Васильович *(продовжуючи телефонну розмову)*. Ні! Нічого переглядати ми не будемо. Комісія не дасть дозволу на звільнення. Все, товаришу! До побачення! *(Кладе трубку, дивиться на годинник.)* Так... П'ятнадцять годин чотири хвилини. Чому, товариші, не всі члени комісії? Що таке?

Галина Володимирівна. У Гайковського засідання. Ірина Пилипівна на нараді у міськвиконкомі. Мухін у відрядженні...

Василь Васильович. Ну, будемо починати!.. Батьки прийшли?

Інспектор дитячої кімнати. Прийшли. І мати. І сестра. І навіть батько. Хоча в нього з учорашнього дня путівка до Кисловодська. Дружина вже поїхала.

Василь Васильович. Нічого-нічого. Почекає дружина. Кличте! Запрошуйте!..

Галина Володимирівна. Василю Васильовичу, Катерина Захарівна дзвонила, просила без неї не починати. Вона в обкомі, зараз буде.

Василь Васильович. Для чого? Ну для чого це треба? Невже ми не можемо самі!

Галина Володимирівна. Вона просила. Василь Васильович. А я вважаю... *(Затнувся.)*

Входить Катерина Захарівна.

Катерина Захарівна. Здрастуйте, товариші. Пробачте, трохи затрималася (*бачить, що Василь Васильович поспішливо підводиться з-за столу, поступаючись місцем*). Ні-ні. Я тут сяду. Ви ж сьогодні ведете комісію.

Василь Васильович. Катерино Захарівно, може, було б краще, якби...

Катерина Захарівна (*твердо*). Ні.

Василь Васильович. Ну, добре. (*До інспектора дитячої кімнати.*) Запрошуюте...

Інспектор дитячої кімнати (*прочи-
няючи двері у приймальню*). У справі Руденка, за-
ходьте.

Входять Вітька Магеллан, його мати, Наталка, Степан Аркадійович, Нінка. Вітька згорблений, з похиленою головою — маленький дідуся.

Василь Васильович. Батьки, сестра, про-
ходьте, сідайте отам. (*До Вітьки.*) А ти стань отут...
(*Здивовано звів брови на Нінку.*) А це?

Інспектор дитячої кімнати. Це сві-
док.

Василь Васильович. Проходь, свідок,
сідай... Значить, так, товариші члени комісії, роз-
глядається справа неповнолітнього підлітка Руден-
ка Віктора. Хто зачитає подання?

Галина Володимирівна. Світлана Іва-
нівна.

Василь Васильович. Прошу.

Інспектор дитячої кімнати (*підво-
диться, відкриває папку, читає*). «Голові комісії у спра-
вах неповнолітніх Радянської райради депутатів трудящих т. Іван-
ченко К. З.

Подання.

Прокуратурою Радянського району розслідувано справу по звинуваченню Ярчука Михайла Петровича (1961 року народження), Подольського Якова Михайловича (1964 року народження) та Руденка Віктора Степановича (1975 року народження) за статтею 69 КК УРСР.

В процесі слідства встановлено, що 25 квітня цього року о...» (затнулась, глянула на Катерину Захарівну). Ну, ви, товариші, знаєте суть справи... Я... Я не буду все зачитувати... Значить так. «У діях Руденка Віктора Степановича міститься склад злочину, передбачений статтею... Проте, враховуючи, що він неповнолітній, раніше до кримінальної відповідальності не притягався, справу на нього припинено за статтею 10 КК УРСР.

На підставі викладеного, керуючись статтею 23 КК УРСР, прошу:

1. Розглянути це подання на комісії в справах неповнолітніх і вжити найдоцільніших заходів громадського впливу до неповнолітнього Руденка Віктора Степановича.
2. Вжити заходів адміністративного впливу на батьків Руденка В. С.

Про вжиті заходи повідомити Прокуратуру Радянського району.

Слідчий Прокуратури
Радянського району

(С. І. Гурський)».

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч. Отак... Ну що, товариші, спершу заслухаємо підлітка?.. Підійди, Вікторе, ближче. І доповідай... розкажуй! Как дошел ты до жизни такой...

Вітька мовчить, похиливши голову.

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч. Ну давай, розумієш, давай!..

Вітька мовчить.

Класний керівник. А ще збирався стати моряком, капітаном далекого плавання! Далеко заплив! Доплавався!

Вітька ще більше втягнув голову в плечі. Мовчить.

Василь Васильович. Ти що, німий? Говорити не вмієш? Доповідай, як ти вважаєш, про свою точку зору.

Класний керівник. На уроках він балакує. Навіть занадто.

Вітька мовчить.

Василь Васильович. Краще б качан капусти на плечах носив, а не голову. Мати хоча б на борщ скришила.

Катерина Захарівна. Василю Васильовичу!

Василь Васильович. Пробачте... А він іншої мови й не розуміє.

Класний керівник. Скільки зусиль я поклала... Що тільки не робила...

Вітька мовчить.

Галина Володимирівна. Ну розкажи, Вітю... Так, як ти мені розказував. З самого початку. Як ти познайомився з цим... з Батею і з дружком його... Це було, здається, першого квітня?

Вітька. Ага.

Галина Володимирівна. Зранку ти не пішов до школи...

Вітька. Ага.

Василь Васильович. Чому? З якої причини?

Вітька. Просто... так... Перше квітня... В цей день можна обманювати.

Класний керівник. Дуже поважна причина.

Василь Васильович. Ну і що ти робив?

Вітька. Ходив по вулицях... А потім... потім...

З а т е м н е н н я

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. Насвистуючи, з портфелем у руці виходить веселий Вітька. Заходить у телефонну будку, починає набирати номер.

З правого боку висвітлюється передпокій з телефоном на столику і двері ванної кімнати. Двері прочинені — видно, як там горить електробритвою Степан Аркадійович.

Степан Аркадійович (*наспівує*). «Червоні ма-аки — цвіти кохання...» А-а-а-апчхи!.. (*Чхає, сам собі.*) Будь здоров, Степане... Спасибі!

На столику деренчить телефон.

Степан Аркадійович (*гукає*). Сонечко! Побалакай! Я голюся.

Швидко виходить Емма Андріївна (в халаті), енергійним жестом знімає трубку.

Емма Андріївна. Так. Я слухаю.

Вітька (*надзвичайно ввічливо*). Здрастуйте. Скажіть, це не вашу вставну щелепу знайшов наш собачка у скверику?

Емма Андріївна. Що-о-о?!

Вітька. Так можете забрати. Вона лежить у

дворі на ящику для сміття. До побачення! (*Швидко вішає трубку, регоче, біжить за лаштунки.*)

Емма Андріївна (*якийсь час стоїть ошелешена, потім кидає трубку*). Мерзотник! Який мерзотник!

Степан Аркадійович (*з ванної, весело*). Рибочко! Хто це дзвонив?

Емма Андріївна (*не відповідаючи, про себе*). Негідник! Ах негідник! (*Плаче.*)

Степан Аркадійович (*визирає з ванної, потім підбігає до Емми Андріївни, стривожено*). Що сталося?! Сонечко, що сталося? Що з тобою?! Хто це дзвонив?

Емма Андріївна (*крізь сльози, розлючено*). Хто?! Хто?! Твій любий синочок!

Степан Аркадійович. Що?! А що він сказав?

Емма Андріївна. Ай! Одчепись!

Степан Аркадійович. Рибочко, ну скажи! Ну що?

Емма Андріївна. Одчепись, ну!

Степан Аркадійович. Ну все-таки що?! Я можу знати?

Емма Андріївна. Ти хочеш, щоб я повторювала тобі все, що він говорив? Н-ні!

Степан Аркадійович. А звідки ти взяла, що це він? Він назвався?

Емма Андріївна. Ти що — вважаєш мене дурочкою? Я його прекрасно впізнала. Прекрасно! Хоч він пищав, як не знаю хто. Думав, що я не впізнаю.

Степан Аркадійович. Але все-таки, що він сказав?

Емма Андріївна. Твій син — огидний хуліган! От що я тобі скажу. Твоя колишня супруга виховує з нього карного злочинця, бандита.

Степан Аркадійович (*зітхає*). Ах, дай спокій! Що ти від неї хочеш. Як вона там може його виховувати.

Емма Андріївна. Перестань! Одержуючи такі аліменти, можна прекрасно виховувати.

Степан Аркадійович. Ну що ти кажеш!

Емма Андріївна. Ото й кажу!.. Мені на шубу ти пожалів.

Степан Аркадійович. Сонечко!

Емма Андріївна. Я тобі ніколи цього не забуду.

Степан Аркадійович. Рибочко! Ти ж прекрасно знаєш, що в мене тоді не було. Плюс сімсот карбованців боргу за ремонт машини. Як тобі не соромно!

Емма Андріївна. Мені дуже соромно! Мені дуже соромно ходити чортзна в чому. А попробуй тепер дістати! Так собі й висять в магазинах французькі шуби!

Степан Аркадійович. Сонечко!

Емма Андріївна. Припинимо цю розмову! Так-от, я попереджаю тебе востаннє: якщо ти не звільниш мене від хуліганських вибриків свого дебіла, я... я з тобою жити не буду! Мені це остобісіло! Розумієш — остобісіло! То він мені в обличчя каже «скнара», то... З якої речі!

Степан Аркадійович. Ну, ти теж, рибочко, винна. Для чого ти так грубо тоді... Хлопець вперше наважився прийти, попросив у мене якусь п'ятірку на подарунок матері до Восьмого березня, а ти...

Емма Андріївна. І правильно зробила! Один тільки раз дай, він би почав щодня лазити й вимагати. Ти достатньо платиш. Достатньо. Вистачить! Я сказала правду. Так за це мене треба... Він скоро з ножом на мене кине́ться. Він скоро мене заріже. (*Схлипує.*)

Степан Аркадійович. Ну гаразд, я поговорю з ним. Я сьогодні ж з ним поговорю. Клянусь! Не будемо сваритися, сонечко. Ти ж знаєш, я зараз нервую. Через ці вибори на пост директора: виберуть — не виберуть... А ти... Ну — фройндшафт... *(Обіймає її за плечі, хоче поцілувати.)*

Емма Андріївна *(скидає його руки)*. Перестань!..

Степан Аркадійович і Емма Андріївна ідуть.

З а т е м н е н н я .

З лівого боку сцени висвітлюється лавка у парку. На лавці сидять Батя і Шнобель. Між ними розстелена газета, на газеті пляшка, хліб, ковбаса.

БАТЯ *(бере пляшку, підносить, дивиться)*. Все! Недовго сіпалась бабуся в досвідчених руках матроса! Шнобель. Трагедія! Недопить — як недоспять!..

Входить Вітька.

Шнобель *(схоплюється)*. Айн момент! *(Іде назустріч Вітьці.)* Ей, сявка, ком сюди! *(Підійшовши, починає канючити, наслідуючи Паніковського з «Золотого теляти».)* Дай мільйон, дай мільйон, дай мільйон!.. Бу-га-га!.. *(Враз припиняє сміятися.)* Спокійно! Давай руб! В темпі!

Вітька *(ховаючи портфель за спину)*. Нема! У мене нема!

Шнобель. А чого портфельчик ховаєш? Ану покаж! Такий хлопчик. Мамочка ж, мабуть, дала на сніданок у школу.

Вітька *(відштовхуючи Шнобеля і не даючи портфель)*. Не чіпай! Ну! Не чіпай! Там нічого нема!

Шнобель. Цоп! (*Вихоплює портфель*). Недовго сіпалась бабуся в досвідчених руках матроса! Бу-га-га!

Вітька. Віддай! Віддай, ну!

Шнобель (*нишпорить у портфелі, дістає звідти гроші*). О! О-ля-ля! Двадцять цілкових! Так ти капіталіст! І не хотів з нами, з пролетарями, поділитися, дати поганого рубля. Ай-яй-яй!.. Жадність фраєра згубила! Не хотів дати руб, заберем усе.

Вітька несподівано кидається на Шнобеля, хоче вирвати гроші, але Шнобель скручує його.

Шнобель. Не тягни щупальці, а то копита простягнеш! (*Дає Вітьці потиличника, Вітька падає.*)

Батя (*підходить до Шнобеля*). Віддай пацану гроші!

Шнобель (*відступає*). Батя, не мішайся! Ти в долі!

Батя ловко кидає Шнобеля на землю, забирає гроші.

Батя (*протягає Вітьці гроші*). На!

Шнобель. Батя, хоч на чвертку!

Батя. Закрий свій гроб і не торохти кістками! (*Вітьці.*) А ти молодець! Ти мені подобаєшся. Будьмо знайомі: Михайло, або, як мене звуть друзі,— Батя. А це Яшка Шнобель. Ти йому пробач. Він трохи нервовий. Його мати в дитинстві на підлогу впустила. Тебе як звати?

Вітька. Вітька... Магеллан... у школі називають.

Батя. А! Знаменитий англійський мандрівник.

Вітька. Іспанський... А за походженням португалець.

Б а т я. От-от!.. Молодець! Значить, подорожі, мандрівки любиш? Правильно!.. «В флибустьерском дальнем синем море бригантина поднимает паруса...» Виходить, ми з тобою однієї групи крові. Я теж люблю... Я, брате, нашу одну шосту — вздовж і впоперек... В уссурійській тайзі женьшень шукав... На Ризькому взмор'ї янтар збирав... На озері Ріца шашлик цинандалі запивав... На Тіксі строганиною спирт закусував... Піастри звідки?

В і т ь к а. Та... це... це на одне діло...

Б а т я. Гаразд, не кажи. Поважаю свободу совісті. Рубати хочеш?

В і т ь к а. Ні... Дякую.

Б а т я. А то чого там — давай! Правда — су-хом'ять. Запити, вибачай, нічим. Та ти, здається, й не п'єш. Тобі ще ранувато.

Ш н о б е л ь. Він ще молочко п'є. Бу-га-га!

Б а т я. Ну й що! Я молочко теж п'ю... Ну, гаразд, Вітьок, валяй, Магеллан, пливи у своїх фінансових справах і вибачай за затримку. Ти де живеш?

В і т ь к а. На Жовтневій. У дев'ятнадцятому номері.

Б а т я. О! Так ми ще й сусіди! Заходь у гості. Обов'язково. Ти мені сподобався. Про подорожі поговоримо. Магнітофон послухаємо. У мене Ви-соцький є... «Лучше гор могут быть только горы, на которых никто не бывал...» Знову-таки про подорожі... Заходь обов'язково. Космонавтів, шість, кварта сімнадцять. Запам'ятай!

В і т ь к а. Спасибі... Ну... я піду. До побачення.

Б а т я. Гуд бай!

Вітька іде.

Ш н о б е л ь. Ех, Батя, викаблучуєшся. У благо-родство граєш.

Б а т я. Ти, Яша, темний, як гудрон. З тобою нецікаво балакати.

З а т е м н е н н я.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч. А звідки в тебе взяли гроші? Двадцять карбованців!

Вітька мовчить.

К л а с н и й к е р і в н и к. Невже вкрав? Ще до зустрічі з ними почав? Який жах!

Н а т а л к а (*зривається з місця*). Нічого він не крав! Це... це наші з ним гроші були. Ми зібрали... мамі... на подарунок. Мама другого травня... День народження... Ми хотіли... Я говорила — блузку... А він... він — купити на всі гроші картки спортлото... У мами... пальта немч нового. Але — якщо зовсім нічого не виграти... А він наполягав. Ну ми посварилися, і він... Але про це я потім уже дізналася. А в той день... в той день я нічого не помітила. Тому що... тому що...

З а т е м н е н н я.

З правого боку сцени висвітлюється стовп на трамвайній зупинці з жовтою табличкою трамвайних маршрутів. Біля стовпа стоїть з вудочкою Володя, неспокійно позирає за сцену — за кимось там спостерігає. Потім одвернувся, робить байдужий вигляд. Входить з етюдником Наталка. Зупиняється біля стовпа.

В о л о д я (*після паузи*). Пробачте... е... ви... е... ви не скажете, котра зараз година?

Н а т а л к а. Без десяти чотири. —

В о л о д я. Широ дякую. (*Після паузи.*) Пробачте... а... тридцять перший трамвай тут зупиняється?

Н а т а л к а. Пробачте, ви даремно стараєтесь. Я на вулиці не знайомлюсь.

В о л о д я. Пробачте, я не нахаба... ви не думайте... Просто я вас давно помітив. Ви часто приходите сюди малювати. А я тут рибу ловлю... Знаєте, сьогодні я за вами три години спостерігав. Ані хвоста не впіймав.

Н а т а л к а. От бачите, даремно витратили час. Тут у вас улову також не буде.

В о л о д я. Ну нащо ви так!

Н а т а л к а. А нащо ви чіпляєтесь?

В о л о д я. Хіба я чіпляюсь?.. Просто... просто... Як хочете, я вам можу свої документи показати.

Н а т а л к а. Для чого? Я ж не міліціонер.

В о л о д я. До речі, мені якраз доводиться часто показувати документи міліціонерам.

Н а т а л к а. Ви що — злодій?

В о л о д я. Ні, шофер таксі.

Н а т а л к а. А-а... Тоді зрозуміло. Після кінофільму «Три тополі на Плющисі» всі таксисти удають із себе Олега Єфремова і чіпляються до пасажирок.

В о л о д я. Можете не вірити, але я не бачив «Три тополі на Плющисі».

Н а т а л к а. Даремно. Чудовий фільм. Але ви аніскілечки не схожі на Олега Єфремова. І у вас нічого не вийде. Бувайте здорові, їде мій трамвай. І не смійте лізти за мною у вагон. Чуєте! А то...

Чути, як за сценою підійшов і зупинився трамвай. Наталка швидко виходить. Чути, як трамвай віддаляється. Володя кілька секунд стоїть розгублений.

В о л о д я (*раптом зривається з місця, кричить*). Таксі! Таксі! Стій! Голубчику! Друже! Стій! (*Вибігає.*)

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатопверхового будинку. У пісочнику сидить Вітька, грає в ножики. Входить Наталка.

Н а т а л к а. Ти що — знову не був на прод-
льонці?

В і т ь к а. Вчилка захворіла. Відпустили.

Н а т а л к а. Ой, Вітько, крутиш!

В і т ь к а. Чого там кручу... І взагалі, чого ти лізеш? Ми з тобою посварилися!

Н а т а л к а. Ах, я зовсім забула! *(Виходить.)*

Входить Володя.

В о л о д я. Здоров, старий!

В і т ь к а *(недовіжливо дивиться спідлоба)*. При-
віт.

В о л о д я. В ножики граєш? Ловко. Тисячу ро-
ків не грав. Дай спробувати.

В і т ь к а *(ховає ніжик за спину)*. Поганяй звід-
си!.. Який швидкий!

В о л о д я *(здивовано)*. Що — жалко?

В і т ь к а. Кінчай!.. Один такий розумний вже
одбирав. Піднімай якір і відчалюй! Знаємо ми вас,
дружинників.

В о л о д я. Дивак!

Входить Нінка.

Н і н к а. Магеллан, ти чому знову не був у школі?

В і т ь к а. Відчалюй!

Н і н к а. Ой, дивись! Будеш так витворюватися,
візьмуть тебе на облік у дитячу кімнату міліції. Тобі
це треба?

Вітька. Закрий свій гроб і не торохти кістками!

Нінка. От побачиш!. Надія Федорівна так і сказала. Нащо тобі це? Я тобі раджу...

Вітька. Не тягни щупальці, а то копита простягнеш!

Володя. А ти, між іншим...

Вітька (*перебиває*). Годі мораль читати!.. Теж іще! Кожна тюлька строїть із себе оселедця! (*Хапає з пісочника портфель, ніжик, вибігає.*)

Володя. З характером!

Нінка. Дуже важкий!.. Ви його знаєте?

Володя. Ні. Тільки підійшов... Бачу — в ножика грає. Захотілось дитинство згадати.

Нінка. А здібний же. З географії стільки знає! У десятому стільки не знають. А дисципліна... І поведінка... Кошмар!.. Недавно написав на радіо листа. Концерт був за заявками слухачів. І передали: «За проханням учениці п'ятого «Б» класу Надійки Лукашенко передаємо пісню з мультфільму «Крокодил Гена»... А Надійка Лукашенко — це Надія Федорівна Лукашенко, наша класна керівничка. І піснею крокодила Гени він її на уроках доводив. Уявляєте?

Володя (*усміхається*). Артист!

Нінка. Смоктуновський.

Володя. Скажи, а то не сестра його пройшла тільки-но... з етюдником?.. Гарна така...

Нінка. Сестра.

Володя. Так що... сестра не може на нього вплинути? Вона, здається, студентка худінституту.

Нінка. В десятому художньої... Що сестра! На нього Роман Йосипович вплинути не може. Директор. А Романа Йосиповича, знаєте, навіть батьки бояться!

Володя. А як його прізвище?

Нінка. Кого? Романа Йосиповича?

Володя. Та ні. Цього... Магеллана.

Нінка. Руденко. А нащо вам?

Володя. А сестру його, не знаєш, як звуть?

Нінка. Наталка. А... а ви не з міліції? Я вам все розповідаю, а ви потім...

Володя. Не бійсь.

Нінка. Ну, глядіть. Він взагалі непоганий. Тільки важкий.

Володя. Вона теж важка.

Нінка. Хто?

Володя. Ну бувай здорова! Спасибі! *(Іде.)*

Нінка. До побачення! *(Знижує плечима.)*
Якийсь... пришелепкуватий.

З а т е м н е н н я.

З правого боку сцени висвітлюється письмовий стіл з телефоном, за яким сидить інструктор райкому комсомолу. З-за сцени ври-
вається Володя.

Володя *(радісно)*. Коляй! Я з нею говорив сьогодні! На трамвайній зупинці.

Інструктор. З ким?

Володя. З Наталкою!

Інструктор. З якою Наталкою?

Володя. Та з тією ж! Про яку я тобі казав!
З художницею!

Інструктор. Ну й що?

Володя. Нічого. Вона не захотіла зі мною роз-
мовляти. Сказала, щоб я йшов під три чорти.

Інструктор. Так чого ж ти радієш?

Володя. Ах, Коляй! Це отака дівчина!

Інструктор. Вірю. Але ж вона послала тебе
під три чорти?

Володя. А ти хотів, щоб вона кинулася мені
на шию? Якийсь незнайомий дундук в'язне до неї
на вулиці — що вона має робити?

Інструктор. А що робитимеш тепер ти?

Володя. Не знаю... не знаю... Ти ж знаєш, я два місяці ходжу, як... Це, звичайно, дурне, але... що я можу зробити... До сьогоднішнього дня я не сказав їй ні слова. Але я знаю її вже тисячу років... Спершу вона мерзла в своєму куцому пальтечку. Мені було холодно дивитись, як вона дріботить ногами, щоб зігрітись, біля свого мольберта. Це ще добре, що в цьому році така рання весна! Восьмого березня, я ж тобі казав, я хотів подарувати їй проліски. І... і не наважився... Я тільки здаля спостерігав за нею...

Інструктор. Звідки ти знаєш, як її звуть?

Володя. Я знаю не тільки, як її звуть. Я знаю її прізвище, адресу. І тепер навіть номер телефону. Спеціально дзвонив тільки-но в довідкове. Ось! *(Показує записника.)*

Інструктор. Ану! *(Бере записника, дивиться.)* Ясно! *(Присуває до себе телефон.)*

Володя. Що ти збираєшся робити?

Інструктор. Комсомол не може стояти осторонь проблем особистого життя комсомольців.

Володя. Коляй!

Інструктор. Не хвилюйся! Ти ж знаєш, я нічого зайвого не скажу. До того ж я на роботі. І телефоную, як офіційна особа.

З лівого боку сцени висвітлюється столик з телефоном, етажерка, дзеркало в квартирі Руденків. На столику деренчить телефон. Підходить Наталка.

Наталка. Алло.

Інструктор. Наталко?

Наталка. Я.

Інструктор. Добрий день. Вас турбують з райкому комсомолу. Моє прізвище Дудченко. Звати Микола. Телефон 29-16-37 Можете перевірити, що це

не жарт. Хай вас не дивує моє втручання, але я мушу сказати вам кілька слів. Я офіційно вам заявляю, що хлопець, який чіп... який несміливо намагався заговорити з вами на трамвайній зупинці сьогодні,— цілком порядна людина.

Н а т а л к а. Дуже вдячна вам за повідомлення. Ви що — збираєтесь викликати мене на бюро, щоб познайомити з ним?

І н с т р у к т о р. Ні. Але я не хочу, щоб ви думали про нього погано. Він лише півроку, як повернувся з армії...

Н а т а л к а. ...де був відмінником бойової та політичної підготовки.

І н с т р у к т о р. Авжеж. Але це ще не все. Він з дуже порядної сім'ї. Його мати...

В о л о д я. Коляй!

І н с т р у к т о р. Коротше, я дуже вас прошу — не думайте про нього погано.

Н а т а л к а. А членські внески він сплачує вчасно?

І н с т р у к т о р. Завжди.

Н а т а л к а. Ну тоді я про нього найкращої думки. Але перекажіть йому, що знайомитися на вулиці навіть з відмінником бойової та політичної підготовки з порядної сім'ї я не хочу. Прощайте! *(Кладає трубку, виходить.)*

І н с т р у к т о р. До побачення! *(Кладає трубку.)*

В о л о д я. Ну що? Що? Що вона сказала?

І н с т р у к т о р. Вона сказала... вона сказала, що ти... гарний хлопець, але...

В о л о д я. Що?

І н с т р у к т о р. Нічого. Такі питання, здається, краще-таки вирішувати без втручання громадських організацій... А дівчина вона, здається, справді, нічого... В усякому разі з гідністю.

В о л о д я. Я ж тобі казав! А ти розігнався! Теж

іще — діяч!.. Молодець! (*Останній захоплений вигук адресовано Наталці.*)

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється той самий грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. Біля грибка Нінка стрибає на одній нозі — грає у класи. Виходить Степан Аркадійович.

Степан Аркадійович. Слухай, дівчинко, ти... Вітю Руденка з п'ятдесят п'ятої квартири знаєш?

Нінка. Магеллана? Авжеж, знаю.

Степан Аркадійович. Ти його тут не бачила?

Нінка. Бачила. Він з хлопцями там, за будинком, у футболу грає.

Степан Аркадійович. Поклич його, будь ласка.

Нінка. Зараз. (*Вибігає.*)

Степан Аркадійович сідає під грибком, закурює. Сірники ламаються в його руках, не запалюються. Він весь час збентежено озирається — видно, нервує, незатишно почуває себе у дворі будинку, де живе його колишня сім'я. Вибігає Вітька. Вгледівши батька, зупиняється як вкопаний, втягує голову в плечі.

Степан Аркадійович (*підводиться йому назустріч*). Здрастуй, Вікторе.

Вітька (*одвернувшись, через силу*). Привіт...

Степан Аркадійович. Я тебе давно не бачив. Ти так виріс. Зовсім дорослий став. Як твої справи? Як у школі?

Вітька мовчить, опустивши голову.

Степан Аркадійович. Слухай, а в басейн ти ходиш? Ти ж колись збирався. Треба, треба ходити. Треба вчитися плавати, як спортсмен. А то... Пам'ятаєш, як ми з тобою в Свиноїдах на Десні... На довбанці перевернулись... Тоді тобі років п'ять було...

Вітька. Чотири з половиною...

Степан Аркадійович. Так-так. Але ти молодець — не злякався. Я часто згадую той епізод... Ти схопив мене за шию і кричиш: «Не бійся, я держусь!» *(Сміється, лагідно проводить рукою по щоці сина.)* А я за тобою скучив...

Вітька *(усміхаючись)*. Я за сорочку схопився, а не за шию.

Степан Аркадійович. Так-так... Здається, за сорочку. Диви, ти все пам'ятаєш... Навіть краще за мене...

Вітька. А що ж...

Степан Аркадійович. До річч, я скоро купую човен. Уже домовився. З каютою. Справжній корабель. Ми зможемо поїхати з тобою в мандрівку по Десні... Хочеш?

Вітька *(очі в нього загорілися, знизує плечима)*. Я знаю?.. А що ж...

Степан Аркадійович. Тільки за умови, що ти... Скажи чесно, це ти сьогодні дзвонив по телефону?

Вітька мовчить. Ховаючись за грибком, підслуховує Нінка.

Степан Аркадійович. Тьотя Емма прекрасно тебе впізнала, так що... Ну скажи, для чого це ти робиш?

Вітька мовчить.

Степан Аркадійович. От для чого? А?.. Даремно це ти робиш... Тьотя Емма хороша людина... Вона... Вона дуже справедлива. Вона завжди каже правду. Вона... вона чесна. Вона ніколи... Вона нікому... Ти її просто не знаєш. Вона добра. Вона дуже добра...

Вітька раптом починає глузливо сміятися.

Степан Аркадійович. Чого ти смієшся?

Вітька сміється дедалі дужче.

Степан Аркадійович. Ну чого ти смієшся?.. Ех ти!.. Я думав... але бачу: тьотя Емма права — ти зіпсований, невихований... Я до тебе по-доброму, а ти...

Вітька *(перебиває)*. Ну й цілуйся з своєю Еммою!.. *(Схоплюється й вибігає.)*

З а т е м н е н н я .

З правого боку сцени висвітлюється круглий стіл у квартирі Руденків. За столом сидять мати і класний керівник.

К л а с н и й к е р і в н и к . Сто дев'яносто сім пропущених уроків з двохсот сімдесяти трьох. Ви уявляєте собі, що це значить?! Він у мене стоїть по порушенню всеобучу. Ви уявляєте собі, що це таке?! Це порушення закону. Порушення постанови партії і уряду. За це суворо карають. Дуже суворо!

М а т и . Я йому казала. Хіба я не казала?! Та чи в змозі я простежити?! Я весь час у роз'їздах. Я працюю на транспорті...

К л а с н и й к е р і в н и к . Ви зобов'язані щось зробити. Ви розумієте, він тягне назад увесь клас.

Та що клас — усю школу! Він темна пляма в нашому колективі, розумієте? Якщо ви хочете знати, через таких-от наша школа має останнє місте в районі.

М а т и. Я йому казала: треба вчитись, виконувати завдання, слухатися старших. Він погоджувався. Але... Я одна... Чоловіка нема. Чоловік мене покинув... ви жінка... Ви повинні розуміти...

К л а с н и й к е р і в н и к. Я розумію...

М а т и. Ні, ви не розумієте. Якщо ви... Ви нічого не розумієте!

К л а с н и й к е р і в н и к. Я добре розумію. Я... в мене в самої... особиста драма... Так сталося, що я теж лишилася сама... Не вийшла заміж... Хоч могла... Довго розповідати... Був у моєму житті один чоловік... але... Він не був вільний, розумієте, і... А торік померла мати, і я лишилась зовсім сама... О! Я прекрасно знаю це почуття... Коли стіни душать, тиснуть... коли кімната як... як склеп... Світ немилий!.. А прийдеш у школу — вони кричать, галасують, по головах ходять... не слухаються, вчать-ся погано... А директор і завуч вимагають — дай показники. Успішність, поведінка, відвідування...

М а т и (зітхає). Я розумію.

К л а с н и й к е р і в н и к. А недавно якісь залізли пізно увечері у дитсадок, порвали подушки, пообливали стіни зеленкою, повиловлювали рибок з акваріумів. Запідозрюють наших учнів.

М а т и. Вітя цього не робить.

К л а с н и й к е р і в н и к. Звідки ви знаєте, що він робить і чого він не робить? Хто знає, що він робить, коли його нема ні в школі, ні дома?

М а т и. Я поговорю з ним. Серйозно поговорю. Обіцяю вам!

К л а с н и й к е р і в н и к. Я вас дуже прошу. Без допомоги сім'ї школа нічого не зробить. Я задо-

волена, що нарешті зустрілася з вами. До побачення!

З а т е м н е н н я.

З лівого боку висвітлюється той самий грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатопверхового будинку. Під грибком сидять Вітька й Нінка.

Вітька *(замріяно)*. Він заходив у двадцять портів: Констанца... Стамбул... Неаполь... Ліворно... Генуя... Марсель... Барселона... Він шлюзувався в американських Великих Озерах.

Нінка. А... а що таке «шлюзувався»?

Вітька. Проходив шлюзи!.. Сімнадцять разів він перетинав екватор. Сім разів рятував іноземців. Тричі його душили в обіймах Мері, Джоан і Кетті.

Нінка. Га?

Вітька. Моряки називають тайфуни жіночими іменами.

Нінка. А-а...

Вітька. А один раз шлюпка, на якій він ішов по траверзу іноземця, зіграла оверкіль...

Нінка. А... *(Хотіла спитати, якусь мить розгублено кліпала очима, потім захоплено.)* Ух ти!..

Вітька. І знаєш, у нього є фотографія, де він стоїть в обнімку знаєш з ким? З Юрієм Гагаріним!

Нінка. Ну-у!

Вітька. Точно! Вони відпочивали разом у Криму. Ага! Син Галини Володимирівни особисто був знайомий з Юрієм Гагаріним!

Нінка. Магеллане, а жінки бувають капітанами далекого плавання?

Вітька. Бувають. Тільки рідко.

Нінка. Ну й що, що рідко... Бувають же ж. От було б здорово — на одному кораблі...

Вітька. На одному кораблі двох капітанів не буває.

Нінка. Так я можу штурманом. Подумаєш!

Вітька (*зітхає*). Не візьмуть мене в капітани... Я ж... дальтонік.

Нінка. Ну так що?!

Вітька. Що?! А сигнальні вогні! Якщо поплутати червоний і зелений, такого наробити можна, що...

Нінка. Ну... ну, може, до того часу сигналізацію поміняють. Чи взагалі що-небудь таке придумують... Чи... чи можна ж бути помічником капітана по... по політчастині. Я капітан, ти помічник.

Вітька. Ага!.. Щоб ти мною командувала?!

Нінка. А я... я буду іноді дозволяти тобі командувати. Коли ніхто не буде бачити.

Вітька. Спасибі тобі в шапочку!

Нінка. А цей... син Галини Володимирівни... коли приїде?

Вітька. Та ніби скоро. Обіцяв мені краба привезти. Тихоокеанського.

Нінка (*недовіжливо*). Ну!

Вітька. Точно. Він мене... поважає. Я, коли був маленький, називав його «мій друг»... Ти не знаєш, ти тільки торік приїхала. Спитай Галину Володимирівну.

Нінка (*замріяно*). А ти хорошим капітаном був би... Ти відчайдушний. І сміливий. І... тільки чому ти такий... грубий... От нащо ти з батьком так... Він до тебе по-хорошому, а ти витворяєш... Я ж чула!..

Вітька. Та йди ти!.. Що ти розумієш? І взагалі...

Нінка. Я все-все розумію!.. Мало що вони розлучились. Всяке буває... Нічого тут такого. Але... Моя мама каже, що саме для хлопця дуже потрібен батько, чоловічина. Мало що в житті буває. Жінки іноді чисто по-жіночому судять, коли треба по-чоловічому...

Я ж знаю. І ти дурний, що так... з батьком...

Входить мати.

М а т и (до Вітьки). Ось ти де!.. Ти чому не був сьогодні у школі?.. Тільки що приходила вчителька.

В і т ь к а (весело). А сьогодні ж перше квітня! Сьогодні можна!

М а т и. Перше квітня?! Негідник! Ось тобі перше квітня! (З розмаху дає йому ляпаса.)

В і т ь к а (підхоплюється, стоїть якийсь час, заціпенівши, напружено і разом з тим гордо відкинувши назад голову... після паузи). Я... Я... я тобі прощаю! (Зривається і вибігає.)

З а т е м н е н н я.

З правого боку сцени висвітлюється стіл, за яким сидить інструктор райкому комсомолу. Входить Наталка.

Н а т а л к а. Я за запрошеннями на вечір дружби. Мені сказали, в п'ятій кімнаті. Це до вас?

І н с т р у к т о р. Так. Сідай, будь ласка. З якої організації?

Н а т а л к а. З художньої школи.

І н с т р у к т о р. Прізвище?

Н а т а л к а. Руденко.

І н с т р у к т о р (різко підводить голову). Ру... Руденко? Наталка?

Н а т а л к а. Я-а...

І н с т р у к т о р. От здорово!.. Так це я з то... з вами говорив тоді по телефону?

Н а т а л к а. Здається... Будь ласка, запрошення.

І н с т р у к т о р. Ні. Раз ми вже зустрілись, я мушу вам дещо сказати.

Н а т а л к а. Не треба... Будь ласка!..

І н с т р у к т о р. Ні! Треба! Знаєте, справа в тому, що іноді через відсутність інформації бувають... трапляються різні... різні непотрібні ускладнення і...

Н а т а л к а. Які там ускладнення!.. Ну, не треба. Будь ласка. Нічого не треба, ні інформації, ні ускладнень. Я вас прошу. Ну.

І н с т р у к т о р. Послухайте, адже те, що я вам скажу, ні до чого вас не зобов'язує. Ви розумієте... просто я вчився з ним в одному класі... Це... це... не зовсім звичайний хлопець. Це... Ще в дев'ятому класі він написав своє перше оповідання. Його читали по радіо. Може, ви навіть чули... Хоча... «Випробування пройшло успішно». Його батько був льотчик-випробувач. Загинув під час випробувань... Сильне оповідання. В десятому класі в нього було вже надруковано чотири оповідання. Школу він закінчив із золотою медаллю. Йому була пряма дорога до університету, на філфак. А він навіть не захотів поступати. Пішов працювати на завод, а потім пішов в армію. А коли повернувся з армії, пішов працювати в таксі. Зараз він заочно вчиться на філфаці. І не збирається переходити на стаціонар. Хоча... Йому було б, звичайно, легше... Але він правий. Щоб писати, передусім треба знати життя, а не загальне мовознавство. Він збирає зараз матеріал для роману про сучасну робітничу молодь. І він його напише, от побачите!

Н а т а л к а. Буду дуже рада. Дякую за цінну інформацію. Ви думаєте, це змінило моє ставлення до вашого друга? Думаєте, якби він був звичайним таксистом, він справив би на мене менше враження? Помиляєтесь. На вулиці я не знайомлюсь навіть з майбутніми письменниками.

І н с т р у к т о р. Що ж, загалом правильно. Це робить вам честь. (*Дивиться на годинник.*) О, вже пів на третю. Треба йти. От ваші запрошення. О третій у мене засідання.

З а т е м н е н н я .

З лівого боку сцени висвітлюється стелаж з секретером, крісло.
У кріслі сидить Галина Володимирівна. Плечі накриті пледом.
Перебирає у папці папери. Стукіт у двері.

Г а л и н а   В о л о д и м и р і в н а .   Б у д ь   л а с к а !

Входить Вітька.

В і т ь к а .   Д р а с т у й т е !

Г а л и н а   В о л о д и м и р і в н а .   А - а ... «пoдpyг»
...здраслуй...

В і т ь к а .   В и   щ о ... х в о р а ?

Г а л и н а   В о л о д и м и р і в н а .   Т а щ о с ь м oтop
пiдвoд и т ь . П eрeбoї ... Ч aс н a з aп aс н у п у т ь . А н e х o-
ч eт ь с я . С л aв a б oг у , г р oм aд с ь к a р oб oт a є . З в aш и м
б р aт oм . В и с т aч aє ...

В і т ь к а .   С к aж і т ь , а ... а в aш Ігop с к oр o п pиїд e?

Г а л и н а   В о л о д и м и р і в н а (з і т х aє) . Н і ...
Н a ж aл ь , н e с к oр o . Я к р aз yч oр a я д зв oн и л a . В і д п л и -
в aє y с п eц pей c , в р aй oн Ф oлк л eнд с ь к oг o а р х і п eл aг у .
Ц e д eс ь ...

В і т ь к а .   З н aю . Н a с х і д в і д М aг eлл aн oв oї п pо -
т oк и , н aв п pо т и ї ї aт л aн т и ч н oї г oр л oв и н и . Ф oлк л eнд -
с ь к и й , aб o , я к й oг o щ e н aз и в aю т ь , М aль в і н с ь к и й ,
aр х і п eл aг .

Г а л и н а   В о л о д и м и р і в н а .   Т и д и в и !.. А я
й н e з н aл a ... М oл oд eць ! Н eд aр м a т eб e М aг eлл aн oм
п pо з в aл и ...

Входить інспектор дитячої кімнати з господарчою сумкою.

І н с п eк т oр д и т я ч oї к і м н aт и .   О ! У в aс
г oс т і . Д р aс т у й !.. (Г aл и н і В oл oд и м и р і в н і .) Я в aм т у т
с oс и с oк , я б л у к , к aр т oп eль к и п pи н eс л a .

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. О! Спасибі! Це — найголовніше!.. «Здравствуй, милая картошка-тошка-тошка! Пионеров идеал...»

В і т ь к а. Ну... Я піду... *(Виходить.)*

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. Бувай здоровий!.. *(Інспектору.)* Сина, Ігоря, питав... В нього всі хлопці закохані...

З а т е м н е н н я.

З правого боку сцени висвітлюється стіл у кімнаті Руденків. За столом, похиливши голову на руки, сидить мати. Наспівуючи, вбігає Наталка, збуджена, весела. Побачила матір, застигла.

Н а т а л к а *(з болем)*. Мамо!.. Що з тобою?.. Мамо!

М а т и. Не можу... Не можу! *(Плаче.)*

Н а т а л к а. Мамочко! Ну не треба!.. Не треба!.. Мамочко!..

М а т и. Ех, доню-доню! Що ти знаєш?! Кінчилося моє життя! Нема життя... нема... Все! Кінець!.. Не дай тобі боже це пережити, доню!.. Щоб тебе покинули... Не дай тобі боже відчути, що таке... самотність. У сорок п'ять років. Не дай тобі боже!.. І... Запам'ятай, доню! Ніякого кохання в житті нема. Нема ніякого кохання, чуєш! Пропаша я... Нещасні ми... І я... І ви зі мною... Дітки мої. Нічого я не можу вам дати. Нічого!.. Ти хоч ще... А Вітька... йому так батько потрібен... Так потрібен батько!

Н а т а л к а. Ну перестань, мамочко! Ну перестань, заспокойся! Ну ходімо, я тебе покладу! Ти втомилась, тобі треба відпочити. Ну ходімо!.. Ходімо!.. *(Обнявши матір, підводить її, веде.)*

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється такий самий стіл, тільки в іншій квартирі — у квартирі Катерини Захарівни і Володі. За столом сидить Катерина Захарівна. Входить Володя з татцем, на якій тарілка з обідом. Ставить перед Катериною Захарівною, сам сідає на стілець проти неї.

К а т е р и н а   З а х а р і в н а. А, ти? Чому не обідаєш?

В о л о д я. А я не хочу.

К а т е р и н а   З а х а р і в н а. Отаке!

В о л о д я. Я... недавно перекусив. Чесно. Я просто посиджу з тобою. Можна?

К а т е р и н а   З а х а р і в н а. Посидь. Я так рідко тебе бачу. То я на роботі. То ти... баранку свою крутиш... Як там у тебе?

В о л о д я. Та нічого. Вожу клієнтів. Лаюся у таксопарку з нехорошими дядями...

К а т е р и н а   З а х а р і в н а. Може, подзвони ти... Завгару, начальникові колони?.. Якщо справа серйозна, принципова...

В о л о д я. Ні в якому разі! І так дехто вважає, що я користуюсь якимись привілеями, як твій син.

К а т е р и н а   З а х а р і в н а. Ну, як хочеш. Може, й справді краще самому... Так що ж у тебе?

В о л о д я. Та нічого...

К а т е р и н а   З а х а р і в н а. Ну гаразд уже... Викладай. Ти ж хочеш розказати. Я ж бачу. По очах.

В о л о д я. Та нічого. Просто... Пам'ятаєш, я тобі говорив про дівчину-художницю, яка годинами мерзла на березі біля свого мольберта?

К а т е р и н а   З а х а р і в н а. А-а... Ти з нею познайомився?

В о л о д я. Ні... Тобто я хотів, але вона не заходила... Але це не має значення... Тобто це якраз має значення... Знаєш, ма, я... я їй навіть вдячний, що

вона... не захотіла... Я так і думав, що вона не захоче... Це, може, дурниця... ти, може, не зрозумієш... але... Сьогодні я йду на вечір. У Жовтневий палац... Вона буде там, я знаю... І хоча, я ж тобі сказав... І, може... може, вона буде з якимось хлопцем... я все одно... іду — як на побачення...

Катерина Захарівна. Ні. Я тебе розумію... І навіть... трішечки заздрю...

Володя. Слухай, ма. Я давно хотів тобі сказати... Минуло вже п'ять років, як загинув тато... Ти в мене така гарна... І така молода... Виходь заміж. Не можна все життя... Розумієш... Життя дано людині для щастя... Життя мусить будуватися на позитивних імпульсах. Серйозно...

Катерина Захарівна. Ні, сину... Твій тато був надто хороший, щоб можна було... Не будемо про це... Коли у людини трапляється велике горе, особисте горе, єдиний вихід — це знайти в собі сили жити для інших. І бачити в цьому сенс життя.. О, вже під'їхав Сашко. Треба йти... Спасибі за обід, сину!.. Куця ти моя дорога!.. *(Лагідно куйовдить його волосся, обіймає.)* Я сьогодні увечері їду у відрядження. На три дні. Певно, не побачимось. Бувай здоровий! *(Цілує його.)* Дивись їздь обережніше, я тебе дуже прошу! Вчора знову була аварія. На Садовій...

Володя. Ма! Я ж шофер першого класу!.. До речі, статистика свідчить, що переважна більшість людей вмирає у власних ліжках. Так що — не лягати в ліжко?..

Катерина Захарівна. Ну дивись!.. У мене ж, крім тебе, нема нікого. Дивись!.. Ти ж мій єдиний!.. Розумієш!..

З а т е м н е н н я.

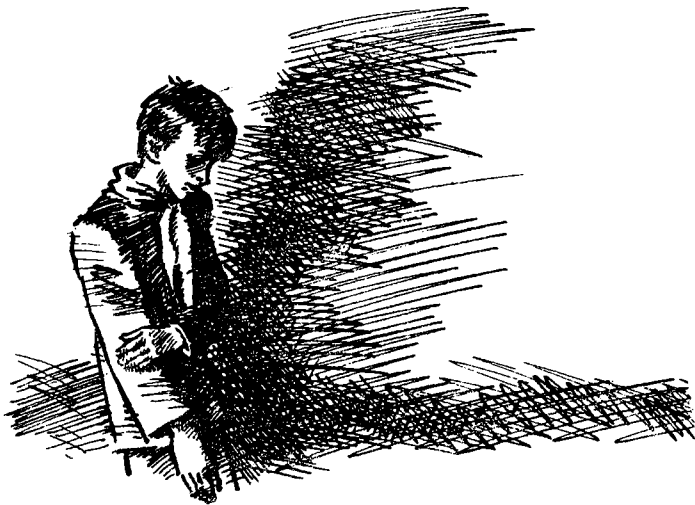

Світло. Засідання комісії у справах неповнолітніх.

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч (*нахмурившись*). Товариші, зробимо перерву... Хвилин на п'ятнадцять...

З а в і с а.

II

Засідання комісії в справах неповнолітніх. Катерина Захарівна вже опанувала себе, сидить з безсторонньо спокійним лицем.

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч. Продовжимо, товариші. Давай, Вікторе, більше розкажи, розумієш, про своїх друзів... Про цього Батю і Яшку, як його там... Як ти з ними заприятелював, розумієш...

В і т ь к а. Це... це коли я гроші загубив...

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється лавка у парку. На лавці Вітька. Уткнувшись лицем у лікоть, плаче. Входить Батя.

Б а т я. О! Магеллан! Що таке? Хто скривдив? Тільки скажи — ми йому зараз так дамо по організму, що він все життя лікуватися буде!..

Вітька мовчить, тільки шморгає носом.

Б а т я. Що — вкрали щось? Чи загубив?

Вітька. Ага... за... загубив... гроші... Оті двадцять карбованців, пам'ятаєш... Носив-носив... думав спортлото купить...

Б а т я. Ти диви! Розбагатіти вирішив?.. Діяч! Фінансист! Драйзер! Ха-ха-ха! Ех ти! Наївняк! А нащо тобі гроші? Мотоцикла купити хочеш? Чи моторного човна?

Вітька. Не-а.

Б а т я. А що?

Вітька. Та... Та... мамі... на подарунок... У неї пальта нового нема... А в нас з Наталкою лише двадцять карбованців... було...

Б а т я. А пахан що — не може підкинуть?

Вітька. Нема па... пахана...

Б а т я. Помер?

Вітька. Не-а.

Б а т я. Кинув?

Вітька. Ага.

Б а т я *(зітхає співчутливо)*. Ех! Знайома картина, Вітьок. Нас теж пахан кинув. Через нього й мати на той світ без пересадки. Ех, Вітьок, Вітьок! *(Гладить його по голові.)*

Вітька. І Наталка ж не хотіла. Казала — кофточку... Що я їй тепер скажу? Вона не повірить, що загубив... *(Схлипує.)*

Б а т я. Не плач, Магеллан. Гроші — зола. Через гроші плакати — останнє діло. *(Дістає з кишені і розправляє пожмакані асигнації.)* На от — двадцять три кербє. Все, що є. Пробач, було б — дав би матері на пальто. Зараз нема. Тимчасові труднощі.

Вітька. Ти що!.. Та не треба!.. Не треба!..

Б а т я. Бери, кажуть. Ну! *(Пхає гроші Вітьці в кишеню.)* Потім віддаси. Коли будуть. Віддаси, ну!..

Адресу пам'ятаєш? Космонавтів, шість, квартира сімнадцять. Ну, покеда! Спішу!

В і т ь к а. Спа... спасибі!.. Я віддам, обов'язково... А три карбованці заberi. Не треба, не треба!..

Б а т я (*бере троячку.*) Ну, це як хочеш. Хай лишається. На розвод. Гуд бай!

З а т е м н е н н я.

З правого боку сцени висвітлюється етажерка з книжками, столик з телефоном, дзеркало (*квартира Руденків*). Наталка, стоячи біля етажерки, поспішливо гортає книжку.

Н а т а л к а. Де ж вони? (*Трусить книжку.*) В «Хоттабича» ж поклали. Я точно пам'ятаю. (*Дивиться на годинник.*) Ех! Через півгодини закривається магазин. І вона не стане тримати. Продасть. (*Враз завмирає від раптової думки.*) І-і... Невже Вітька!.. Взяв-таки...

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. В будці Володя набирає номер. Деренчить телефон на столику біля Наталки.

Н а т а л к а (*знімає трубку*). Алло.

В о л о д я. Наталочко?

Н а т а л к а. Я.

В о л о д я (*весело*). Здрастуйте!.. Це я... Володя.

Н а т а л к а. Який Володя?

В о л о д я. Ну той же, з яким ви не хочете познайомитися. Нахаба і пройдисвіт.

Н а т а л к а (*роздратовано*). Ну, знаєте, це вже не смішно! Вам що — робити нічого? То займіться чим-небудь! І не морочте людям голови! (*Різко кладе трубку.*)

В о л о д я (*вішає трубку, зняковіло*). Отак... (*Іде.*)

Н а т а л к а (*різко*). Вітько! Де гроші? Ти брав? Признавайся! Брав?

В і т ь к а. Ну... брав.

Н а т а л к а. Ах, ти ж... Ми ж домовились, що тільки разом, разом... А ти? Ти купив?

В і т ь к а. Нічого я не купляв. Що я — Драйзер?! Я не такий наївняк, як ти думаєш. Я просто дражнив-ся з тобою, щоб подивитися, як ти будеш дригатися. На тобі твої гроші! (*Кидає на столик асигнації.*)

Н а т а л к а (*бере гроші*). Чекай, а... а чому? У нас було три п'ятірки, три карбованці і два по карбованцю... Я прекрасно пам'ятаю. А тут десятка, три по три і карбованець.

В і т ь к а (*розгублено*). А... яка різниця... Я... я... поміняв...

Н а т а л к а. Нащо?

В і т ь к а. Просто так.

Н а т а л к а. Ой, Вітько! Не крути!

В і т ь к а. Нічого я не кручу.

Н а т а л к а. Ану кажи, що це за гроші! І нащо ти взагалі брав гроші і носив їх з собою? Ану кажи! (*Хапає його за плечі.*)

В і т ь к а. Та не тягни щупальці, а то... Ну гаразд... Просто я... не хотів говорити... Позичав я одному... І він мені сьогодні оддав.

Н а т а л к а. Кому? Що це за один, що в тебе, хлопчиська, позичає гроші.

В і т ь к а. Хороший чоловік. Йому отак треба було на два дні. А я згадав, що в нас лежать, і...

Н а т а л к а. Як звуть цього чоловіка?

В і т ь к а. Це моє діло!

Н а т а л к а. Як його звуть, я питаю?

В і т ь к а. Ну... ну Мишко його звуть. Тобі легше?

Н а т а л к а. Познаймиш мене з ним.

Вітька. Дуже ти йому потрібна!

Наталка. Він хлопчик чи дорослий?

Вітька. Ну яка різниця? Він же віддав гроші.
Що тобі треба?

Наталка. Я хочу знати, з ким ти водишся. Що це за друзі, яким ти позичаєш гроші.

Вітька. Я ж тебе не питаю, з ким ти водишся.
Хто за тобою бігає.

Наталка (*дивиться на годинник*). Ой, зараз же магазин зачиниться. Я кофточку виписала. Дуже гарненьку. Я потім таку не знайду. Якраз до маминої сірої спідниці. Біжімо!

Вітька. А чого я? Біжи сама!

Наталка. Ой! Це ж від нас обох! От іще! Біжімо!

З а т е м н е н н я.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Василь Васильович (*до Наталки*). І ти не дізналася, що то за Мишко такий? Що то за історія з грошима? Це ж такий був сигнал! Такий, розумієш, симптом! Ти мусила негайно реагувати, довести до кінця.

Наталка мовчить.

Класний керівник. Авжеж, Наталю, ти припустилася помилки. Явної помилки. Чому ж ти не простежила, не з'ясувала? Ех!

Василь Васильович. Ну от що тобі перешкодило до кінця з'ясувати це питання з грошима?

Наталка. Я... я не знала. Я не думала. Я... я була така задоволена, що ми купили гарну кофточку... І потім...

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатопверхового будинку. У пісочнику Вітька бавиться у піску і бурмоче сам до себе, тихенько скрикує:

«Ань-ань!.. Бух! Та-та-та!.. Урра!..

Входить Володя. Вітька враз підводиться, засоромившись, що його можуть застати за таким дошкільним заняттям.

Володя. Здоров, старий! *(Сідає під грибком.)*

Не пізнаєш?.. В ножика пограти мені не дав...

Вітька. А-а... Привіт!..

Володя. Ну, як живеш?

Вітька. Нормально.

Володя. Слухай, Магеллан, ти давно плаваєш у цих територіальних водах?

Вітька. Як?

Володя. Ну, ти давно живеш у цьому місті?

Вітька. Як?.. Завжди... живу...

Володя. І народився тут?

Вітька. І народився.

Володя. Тоді у мене до тебе справа... Тільки по секрету... Можна на тебе покластися?

Вітька *(знижує плечима)*. А що таке?

Володя. Розумієш, я на таксі працюю... Але... Людина я в вашому місті нова... Восени тільки з армії... І чесно скажу — важкувато... Клієнт каже — на Шота Руставелі, а я його везу на Шолом-Алейхе-ма — в протилежний бік міста. І признаватися незручно, і, бач... Треба б мені з кимось поїздити, хто місто добре знає... Напарник каже, щоб я взяв якогось спритного пацана: і контролер не присікається... навіть як зайвим буде... і клієнтам завжди можна сказати, що, мовляв, приїжджому племіннику місто показую... От!.. Ну я й подумав... У мене так знайомих пацанів нема... А ти наче хлопець меткий...

І географію, кажуть, полюбляєш... Так що... Якраз... А?.. Годинку в день покататися не заперечуєш?

Вітька. А чого... Я, правда, не всі райони знаю... Новий, Дніпровський, наприклад... Там стільки вулиць набудували... І всі однакові.

Володя. Новий я якраз знаю. Живу там. А от інші... Так домовились? Ти в школі на якій зміні?

Вітька. На першій.

Володя. Так я завтра під'їду годині... так... о четвертій. Щоб ти уроки встиг поробити. Добре?

Вітька. Добре... У тебе яка «Волга»? М-24?

Володя. М-24.

Вітька. Нічого машина. Мотор сильний. Амортизація хороша. Гальма.

Володя. Ти, я бачу, спеціаліст. Може, і водити вмієш?

Вітька. Нє-а.

Володя. Я тебе навчу. Як будемо за містом десь порожняком вертатися. Хочеш?

Вітька. А що ж?..

Володя. Будеш у мене штурманом. І першим помічником капітана.

Вітька *(усміхається)*. Ага.

Входить Наталка.

Володя. Ну гаразд! Я піду. Бувай здоровий!

Вітька. Бувай здоровий! Домовились!

Володя виходить.

Наталка. Гм... Про що це ти з ним говорив? До чого це ви, цікаво, домовились?

Вітька. Мое діло!

Наталка. Може, це той, кому ти позичав гроші?

В і т ь к а. Не-а.

Н а т а л к а. Точно?

В і т ь к а. Ну, точно!

Н а т а л к а. Так що він від тебе хотів?

В і т ь к а. Все ти повинна знати!.. Секрет.

Н а т а л к а. Ха!.. Ну й ловкач цей таксист!

В і т ь к а. Звідки ти знаєш, що він таксист? Ти його знаєш?

Н а т а л к а. Він хоче зі мною познайомитись. Чіплявся до мене на вулиці, дзвонить по телефону... А тепер, бач, вирішив через тебе...

В і т ь к а (*розгублено*). Що?.. Він нічого про тебе не говорив... Він... він просив...

Н а т а л к а. Що він просив?..

В і т ь к а. Нічого!.. Иди звідси!.. Принцеса!.. Брижит Бардо!.. Противно дивитись!.. (*Вибігає.*)

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. Біля будки ходить Володя.

В о л о д я (*позирає на годинник*). Що ж це він... Ми ж домовились на чотири... А вже пів на п'яту... Так я план сьогодні завалю.

Володя ще ходить якийсь час, потім махає рукою і рішуче заходить у телефонну будку, набирає номер.

З правого боку сцени висвітлюється та сама етажерка, столик з телефоном, дзеркало в квартирі Руденків. Деренчить на столику телефон. До телефону підходить Наталка.

Н а т а л к а (*знімає трубку*). Алло.

В о л о д я (*розгублено*). Наталочко... Пробачте... я... я не хотів... Я...

Н а т а л к а. Ах, це ви... Здрастуйте. Добре, що подзвонили. Я була тоді така... У мене були різні домашні... Мені самій стало неприємно, що я вам так відповіла...

В о л о д я (*радісно*). Серйозно? Ну так нічого! Нічого! Я розумію! Нічого!.. Наталочко... а... а чому ви не були тоді на вечорі?

Н а т а л к а. Та... не... не хотіла... зайнята була...

В о л о д я. А я... вас... так чекав. Уже думав, може, щось сталося.

Н а т а л к а. Цікавий був вечір?

В о л о д я. А я... не знаю. Я весь вечір у вестибюлі біля дверей простовбичив. Прийшов за дві години до початку. І як став біля дверей, так і не відходив. Боявся вас пропустити.

Н а т а л к а. Гуморист!

В о л о д я. Я б не сказав. Навпаки — нудник.

Н а т а л к а. Між іншим, що це у вас за секрети з моїм братом? Нащо він...

В о л о д я. А що?! Я — нічого!.. Я... Він мені просто дуже подобається, ваш Магеллан. Чесно!.. Мені про нього просто розказували, що він... і я... Мені хотілося його якось зацікавити... Я знаю, такі хлопці байдикують головним чином тому, що не мають чим зайнятися. «Сенсорний голод», як кажуть психологи... Я хотів взяти його з собою на лінію, повозити, поговорити... Я, власне, тому й подзвонив... Ми з ним домовились, а він чогось...

Н а т а л к а. Ну так я його можу покликати, раз так... Він дома... (*гукає*.) Вітю! Іди, тебе до телефону! (*У трубку тихо*.) До побачення.

В о л о д я. Я вам пізніше подзвоню. Можна? Можна?

Входить Вітька.

Вітька. Хто?

Наталка. Не знаю. Мабуть, якийсь твій приятель. *(Виходить.)*

Вітька *(бере трубку)*. Алло.

Володя. Здоров, старий! Що ж це ти... Домовились, а ти... Так я план заваляю. Більш як півгодини тебе чекаю. Давай швиденько!

Вітька. Слухай, старий! Знаєш що! Не крути мені гудзики! Тобі потрібна моя сеструха, то хай вона з тобою і їздить! Наживкою на гачку я ніколи не був і не буду! Привіт! *(Різко кладе трубку.)*

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатоповерхового будинку. Під грибком сидить Нінка, читає книжку. Виходить Вітька з портфелем.

Нінка. Куди це ти, Магеллане?

Вітька. Не закудикуй. У справах.

Нінка. Задачки з фізики розв'язав?

Вітька. Ніколи.

Нінка. Давай я поможу. Я вже розв'язала. Там дуже просто.

Вітька. Та! *(Махає рукою.)* Слухай, Нінко. Знаєш що — купи в мене пару книжок... От хоча б «Подорож на «Кон-Тікі» Тура Хейєрдала... Або «За бортом з власної волі» Аллена Бомбара... Ти таких зараз ніде не купиш.

Нінка. А нащо ти продаєш? Це ж твої улюблені. З географії.

Вітька. Треба.

Нінка. Ну нащо, ну? Це ж нерозумно.

Вітька. Ай!

Нінка. Ти що — купити щось хочеш?

Вітька. Борг віддати.

Нінка. Кому?!. Що — програв?! Ой, Вітько, ти граєш на гроші?! Дурний!

Вітька. Ти — розумна!

Нінка. У мене шістдесят копійок. Я можу дати.

Вітька. Мені подачок не треба. Я не жебрак. Так не купиш?

Нінка. Але ж у мене тільки шістдесят копійок. Мама на кіно дала і на морозиво.

Вітька. Бери «За бортом з власної волі». Я її в тебе, може, потім відкуплю.

Нінка. Добре. Гаразд.

Вітька (*з несподіваною щирістю*). Ех, Нінко, якби ти була хлопцем, я, може, розказав би тобі...

Нінка. Що? Що? З тобою щось трапилося? Ти такий якийсь...

Вітька (*враз схаменувшись*). Ні... нічого.

Нінка. Ні, ні, ти щось хотів сказати! Що?

Вітька. Хотів сказати, щоб ти язиком не ляпала... про книжки... і взагалі...

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється тахта в квартирі Шнобеля.

На тахті лежить Батя.

Б а т я (*наспівує*). «Цілий день в заводі роблю я, да-да. Потім іду слухать солов'я, да-да. По небу там ходять хмари, а в кущах сміються пари. «Поможи їм, боже,— кажу я,— да-да».

Дзвоник у передпокої, Батя схоплюється, виходить. Повертається разом з Вітькою.

Б а т я. Прошу! Привіт мореходам. Заходь-заходь, Магеллане. Сідай. Як життя молодецьке?

Вітька. Я приніс три карбованці. Більше поки що не дістав. Я буду частинами тобі віддавати, добре?

Б а т я. Що? Ех, ти! Забери свій трояк. Сховай. Що я, кусочник? Нащо мене ображаєш? Я ж тобі нічого не кажу... Де взяв?

В і т ь к а. Яка різниця... Ну... книжки продав. Свої власні.

Б а т я. Та-ак... Ну, а далі?

В і т ь к а. Дістану. Зароблю. На вокзал піду — вагони розвантажувати.

Б а т я. Ех ти, дурничок! Багато ти розвантажиш! Та тебе й не візьмуть. Таких малявок, як ти, закон не дозволяє експлуатувати. Заробити він хоче! Козлик!.. Від роботи коні дохнуть.

В і т ь к а. У зоопарк піду. У фонтані збирати. Люди туди монети кидають. На щастя. Ми з хлопцями якось карбованець сімдесят три копійки назбирали. Чесно!

Б а т я. Може, ще під базаром сядеш та руку простягнеш: «Подайте, Христа ради!» Ех ти!.. Ні, Вітьок, це все для козлів, у яких в котелку пшоняна каша. А люди займаються іншими справами.

В і т ь к а. Якими?

Б а т я. Різними. Залежно від здібностей.

В і т ь к а. А ти... ти взагалі хто? Де працюєш?

Б а т я. Працюю? Ха-ха! Номенклатурний працівник. По фінансовій частині.

В і т ь к а. Не-а, серйозно.

Б а т я. Якщо серйозно, то я, як кажуть класики історичного матеріалізму, експропріатор.

В і т ь к а. Хто?

Б а т я. А-а... «Тили-тили, трали-вали, это вы не проходили, это вам не задавали»... *(Після паузи.)* Я, так би мовити, людина вільної професії... Лицар її Величності Королеви Удачі... Молочний брат Остапа Бендера... Ворог ситих, товстих і багатих, оборонець слабких, бідних і нещасних... Таких, як ти. Зрозумів? Та що ти дивишся на мене, як...

Вітька. Та не-а... чому... просто...

Батя. Дурненький! Це тільки в газетах пишуть, що злодії — гади, покидьки і те-де. Дурниці! То такі хлопці, що горло за тебе перегризуть. Це — люди! Розумієш — особистості.

Вітька. Ну... ну я підую...

Батя. Та посидь трохи. Знаєш, я тобі скажу чесно — ти мені подобаєшся. Я от дивлюсь на тебе — ніби себе пацаном бачу. Я отаким точно був. Ти мені наче браточок менший. Розумієш?.. У мене ж, Вітьок, нікого нема. З родичів. Нікого. Думаєш, солодко отак все по тюрмах та по таборах... Якось душею до тебе потягнувся одразу... Ти й зовні на мене схожий чимось...

Вітька. Еге! Схожий! Ти он який здоровий, а я...

Батя. Та я точнісінько таким був. Точно. Мене ще Комариком називали... Слухай, Магеллане, а ми з тобою зараз чифір пити будем. Пив коли-небудь?

Вітька. Не-а. А що це?

Батя. Смакота! Я зараз приготую. І поговоримо «за життя». А то ти зовсім зелененький у мене. Нічого в мене, браток, не знаєш. Що таке справжнє життя. І справжні люди. А я хочу, щоб ти знав. Я хочу людину з тебе зробити!..

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. В ній Володя набирає номер. З правого боку сцени висвітлюється етажерка, стилик з телефоном, дзеркало в квартирі Руденків. Деренчить на столику телефон. До телефону підходить Наталка, знімає трубку.

Наталка. Алло.

Володя. Це знову я... Наталочко, ви у поштову скриньку не зазирали?

Н а т а л к а. Ні. А що?

В о л о д я. Зазирніть. Зараз. Будь ласка. А то хлопчаки, знаєте... Тільки не кладіть трубку, добре? Будь ласка.

Н а т а л к а. Гм... Ну, гаразд... Почекайте. (*Кладе трубку поряд з телефоном. Виходить.*)

В о л о д я (*про себе, як молитву*). Тільки б не розгнівалась... Тільки б не розгнівалась!.. Тільки б не...

Входить Наталка з невеличким букетиком квітів.

Н а т а л к а (*бере трубку*). Що це значить? Звідки це?

В о л о д я. Ви тільки не гнівайтесь. Я тільки що був за містом. У лісі. Одвозив одного клієнта у будинок відпочинку. Ну і... Ви тільки пробачте, що такий скромний, машину ж не кинеш... Там усього дві фіалки, а то синенькі такі, я навіть не знаю, як вони називаються... Сон уже одцвів, а конвалій іще нема — тільки стрілки проклюнулись. Але конвалії скоро будуть. І черемха... Ви не гніваєтесь?

Н а т а л к а. Дивак ви... Спасибі... Ці синенькі називаються медунка. Дуже гарні... Я їх дуже... Спасибі... Гуморист...

В о л о д я. Наталко, знаєте, я про вас своїй мамі розказував.

Н а т а л к а. Тобто?

В о л о д я. У мене отака мама!.. Ми з нею дружимо. Вона б вам сподобалась... Так знаєте, що вона сказала? Вона сказала, що вона мені заздрить... І я її розумію...

Н а т а л к а. Володю, скажіть чесно, я не ображусь: у вашому романі, який ви пишете, є, мабуть, лірична лінія? І я вам потрібна для прототипу? Так?

В о л о д я. Наталко... ну що ви... та як ви... Нев-

же я... невже я схожий на такого розсудливого, хитрого, підступно холодного? Невже?

Н а т а л к а. Ну чому ж... Ні... Але... Врешті, я розумію... Щоб писати, потрібні враження... Що ж тут такого... Ми теж у школі користуємося натурою... До нас ходять натурщиці. І нічого в цьому такого нема... Отже не соромтесь... Позувати я можу... Але не більше. (Вбік.) Ой, що я таке кажу!..

В о л о д я. Наталочко, ну нащо ви!.. Ну для чого!.. До речі, хто вам сказав, що я Коляй? Ну, заець!..

Н а т а л к а. Хто б не сказав — це ж правда?

В о л о д я. Що значить — правда? Мало хто про що мріє. Один — стати лауреатом Ленінської премії, другий — полетіти на Місяць, третій — виграти в спортлото... Ну, а я, справді трішечки мрію написати колись книжку... Та це тільки мрія. А зараз я ще нічого не пишу. Я просто живу. Але мені дуже цікаво жити на світі. Пізнавати людей. Вчитися їх розуміти. Вчитися бачити в них хороше... Погане якось легше помічається в людях. Цього вчитися не треба. А помічати хороше в людях вчитися треба. Ви знаєте, в кожній же людині є хороше. Буквально в кожній. Але люди чомусь часто приховують це хороше, наче соромляться його. От ваш Магеллан. По-моєму, він дуже хороший хлопець. А напускає на себе... Шкода, що так тоді вийшло... Що він думає, що я... через вас...

Н а т а л к а. Шкода.

В о л о д я. Але я все одно за нього візьмусь... знайду шлях... Хай трошки мине часу...

Г о л о с з а с ц е н о ю (гукає). Гей, таксист!.. Кінчай балакати! Іди заводь свій патефон, поїхали!

В о л о д я. Наталочко, пробачте, знову не дають поговорити, вимагають їхати... Я ще подзвоню потім. Можна?

Н а т а л к а. Як хочете.
В о л о д я. Спасибі. До побачення.
Н а т а л к а. До побачення.

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється грибок і пісочник дитячого майданчика у дворі багатопверхового будинку. В пісочнику Нінка кидає ніжик — вчиться грати в ножики. Входить Вітька.

В і т ь к а (*наспівує*). «Цілий день по парку я ходив, да-да, гарну Катерину підчепив, да-да...»

Н і н к а. Що це ти співаєш?

В і т ь к а. Пісню.

Н і н к а. Якась дурна пісня... Ти задачки з фізики розв'язав? Ні? Так я тобі...

В і т ь к а. Слухай, Нінко. А чого ти весь час лізеш до мене? Га? Чого ти з дівчиськами не граєшся?

Н і н к а. Я... нічого, я не лізу. Просто... Просто мене ж до тебе прикріпили... Ну і... і з дівчиськами мені не цікаво... Вони всі якісь...

В і т ь к а. Точно!.. Це ти правильно. Я теж. Не люблю баб. Набридли мені баби. Вдома — баби. В школі — баби. В класі... Училки всі... Кругом — баби. Противно.

Н і н к а (*зітхає*). Я тебе розумію. Звичайно, тобі потрібен... Я б теж хотіла бути хлопцем, але... Ну, нічого. Підеш у моряки, там одні хлопці... чоловіки...

В і т ь к а (*махає рукою*). А!.. Ні в які моряки мене все одно не візьмуть... Я... Я, мабуть, злодієм стану...

Н і н к а. Вітько! Дурень! Яким злодієм?

В і т ь к а. Професійним.

Н і н к а. Вітько! Що ти мелеш? Злодії — це ж... це...

Вітька. То ти просто не в курсі... Злодії... не сьавки, зничайно, не шістьорки... «в законі» — це особистоті... Сір Френсіс Дрейк теж, до речі, був піратом... Але до того ж і великим мореплавцем. І на його честь назвали протоку. Досі так і називається — протока Дрейка.

Нінка. Вітько! Ти що — серйозно? Дурний! Я твоїй мамі скажу.

Вітька (*зневажливо*). Ех ти!.. Ну йди! Капай! Всі ви однакові! Правий Батя! Тільки й знаєте — мораль читати. Всі хороші! Чистенькі! Зверху! А всередині — брехня! Ненавиджу!

Нінка. Дурний... я... Я ж по дружбі...

Вітька. Не треба мені ніякої дружби. У мене є друг. Тільки він один мені друг. Справжній! Не на словах, а на ділі. А ви всі тільки вмієте обіцяти, язиком ляпати. А він... Він за мене горло перегризе! Він мені останнє віддасть!.. А ви всі — покидьки! (*Вибігає.*)

Нінка (*розгублено*). Вітько!.. Мене ж до тебе прикріпили... Як же це? Магеллан...

З а т е м н е н н я.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Василь Васильович (*до Нінки*). Чому ж ти мовчала? Чому ж тоді зразу, розумієш, не... Ех ти!..

Класний керівник. Нічого мені не сказати!.. Ми ж тебе спеціально прикріпили! Спеціально!

Нінка (*похиливши голову*). Ну... ну як я могла? Він же сказав не говорити. Хіба я могла... Це ж... нечесно.

Класний керівник. Нечесно!.. А куди привела твоя «чесність»? Бачиш?

Нінка. Я ж не знала...

Класний керівник. Ну чому?! Чому ви всі вважаєте, що класний керівник ваш ворог?! Хочеш же, щоб було якнайкраще, стараєшся, всю душу їм віддаєш, а вони...

Василь Васильович. Ну що ж... давай, Вікторе, продовжуй... доповідай... розкажуй, як було далі...

Затемнення.

З правого боку сцени висвітлюється тахта в квартирі Шнобеля. На підлозі біля тахти магнітофон. Біля магнітофона сидить Вітька — слухає пісні Висоцького. На тахті Батя і Шнобель. П'ють вино, курять.

Шнобель (*простягає Вітьці склянку*). На! Сьорбни «біоміцинчику». Привчайся, Маг

Батя (*одводить руку Шнобеля*). Не псуй мені пацана! Встигне ще... отруїтися цієї гидотою.

Шнобель. Ну й панькаєшся ти з ним, Батя! Як з принцом... Бу-га-га!..

Батя. А що!.. Це ти починав у дванадцять років з денатурату... І хто ти зараз? Порхавка. Тебе пальцем тицьни — і ти впадеш. (*Штовхає Шнобеля, той перекидається на спину.*) А нам здоров'я треба. Правда, Вітьок?

Вітька. Ага.

Батя. Нам, може, півсвіту об'їхати треба. І на Тіксі мотонуті, і на Мурман, і в Бухару, до чучмеків, і на Кавказ шішлік пакушіть... а?..

Вітька (*усміхається*). Ага!

Батя. А для цього, крім піастрів, треба здоровий корпус. А то заберуть прямо з поїзда в лазарет. (*Підносить склянку.*) Твоє здоров'я, Вітьок! Щоб ніколи не хворів, браточок! (*П'є.*)

Вітька. Спасибі... Слухай, а... а чого ти весь час у рукавичках?

Батя (*зітхає*). Руки, Магеллане... М-мерзнуть. Відморозив. На Колимі. В таборі. Але — нічого! Цими руками ще можемо... кому треба...

Шнобель. Точно... Бу-га-га!..

Батя. І в «яблучко» поціляємо за сто метрів... Слухай, Вітьок, а ти з пушки стріляв коли-небудь?

Вітька. З пушки?

Батя. Ну, з... пістолета. Справжнього.

Вітька. Не-а.

Шнобель. Та він в руках ніколи не держав. Бу-га-га!

Батя. Хочеш? (*Опускає руку під тахту, дістає загорнутий у поліетиленовий мішечок пістолет, розгортає, дає Вітьці.*) На! Пограйся!

Вітька (*бере, з захопленням*). Ух ти! Бойовий!

Батя. Аякже, Макарова.

Вітька. Де взяв?

Батя. Де взяв — там уже нема.

Вітька (*підносить пістолет до ока, цілиться*). Ках-ках!.. Ань-ань!

Батя. Обережно! Заряджений!.. Дай!.. (*Бере пістолет, показує.*) Оце, Вітьок, обойма... Вставляється... Досилається патрон... Готово... Хочеш стрільнути?

Вітька. Зараз? Отут?.. А можна?..

Батя. Нам з тобою все можна! Зроби магнітофон на повну, щоб сусідів не лякати. І отуди, в стінку... Нічого їй не буде, капітальна. Давай!

Вітька, витягнувши вперед руку і одвернувшись, стріляє.

Вітька (*після паузи*). Ух ти!.. Смикає як!.. Сила!

Батя. Якось поїдемо в ліс, я навчу тебе стріля-

ти. А поки що на сьогодні досить. *(Забирає у Вітьки пістолет, акуратно загортає в поліетиленовий мішечок, кладе назад під тахту.)*

Шнобель. Стінку мені всю розкурочив... принц... Роби тепер ремонт...

Батя. Нічого, Вітьок, не тушуйся!.. Як треба — зробимо. Ми не дешеві, правда?.. Твоя мати сьогодні в рейсі?

Вітька. Ага.

Батя. Добре. До приїзду, може, сюрприз їй приготуємо. У неї пальта, здається, нема, ти казав?

Вітька. А що?

Батя. Нічого. Треба, щоб було гарне пальто. Маму, Вітьок, треба шанувати, поки жива. Другої мами не буде... Зробимо їй пальто.

Вітька. Як?

Батя. От підеш сьогодні — побачиш.

Вітька. Куди?

Батя. Діло буде.

Вітька. Яке?

Батя. Сказав — побачиш...

Вітька. Що?! Та я... я... У мене уроків на завтра... багато.

Шнобель. Бу-га-га! Відмінник який!

Вітька. Та не-а... просто... я... Я просто не зможу сьогодні, мабуть...

Шнобель. Що — злякався, Маг? Бу-га-га!..

Вітька. Та не-а... Просто... чого сьогодні? Чого обов'язково сьогодні?

Батя. Там сигналізація якраз зіпсувалась... Треба, поки не полагодили. Не тушуйся, Вітьок... Я розумію, перший раз якось... незвично... Але тобі нічого не доведеться. Просто постійш, подивишся... Не тушуйся, браточок, все буде о'кей!..

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка, в якій Володя набирає номер.

З правого боку сцени висвітлюється столик з телефоном, етажерка, дзеркало в квартирі Руденків. На столику деренчить телефон. Підходить Наталка.

Н а т а л к а. Алло.

В о л о д я. Добрий вечір. Це я.

Н а т а л к а. Добрий вечір.

В о л о д я. Знаєте, а мені тільки що дірку пробили в талоні. Першу в житті.

Н а т а л к а. За що?

В о л о д я. А я став біля таксофона, щоб подзвонити, і не помітив, що там знак: «Зупинка заборонена».

Н а т а л к а. От бачите. Уже постраждали через мене, може, краще не дзвонить...

В о л о д я. Та хай навіть права одберуть, я все одно дзвонитиму!

Н а т а л к а. Можна подумати!

В о л о д я. Я просто вже не можу вам не дзвонити, розумієте... Якщо я не буду вам дзвонити, я... я в аварію попаду. Якщо я не почую вашого голосу, я... я не знаю що... Мені це зараз просто потрібно... я без цього уже...

Н а т а л к а. Слухайте, ви й справді, дивіться, їздіть там обережніше, а то...

В о л о д я. Ну ви — як моя мама... Вона завжди мене попереджає... Не хвилюйтесь. Я їжджу, як бог!

Н а т а л к а. Не хваліться.

В о л о д я. Слухаюсь. Більше не буду... А як ваш Магеллан?

Н а т а л к а. Ой, не кажіть!.. Пішов до якихось друзів магніфон слухать. Вже он пізно як — досі нема. А я навіть не знаю, де його шукати. Зовсім одрук одбився.

В о л о д я. Нічого! Я думаю в неділю взяти його все-таки з собою на лінію. Думаю, вмовлю. Хочу з ним поговорити. Я сам був колись важкий.

Н а т а л к а. Це видно.

В о л о д я. Зараз я якраз легкий. А от ви... Наталко, ви любите Блока?

Н а т а л к а. Люблю.

В о л о д я. І я. Дуже. Знаєте, у мене зараз весь час крутяться в голові рядки з блоківської «Незнайомки»:

И каждый вечер, в час назначенный
(Иль это только снится мне?)
Девичий стан, шелками схваченный,
В туманном движется окне.
И, страшной близостью закованный,
Смотрю за темную вуаль
И вижу берег очарованный
И очарованную даль...

І знаєте, Наталочко, можете сміятися, але при цьому я уявляю собі... вас...

Н а т а л к а. Справді смішно.

В о л о д я. Зовсім ні. Ви-таки для мене Незнайомка... Я балакаю з вами, я... я... І не можу з вами зустрітися.

Н а т а л к а. А хто вам винен...

В о л о д я. Що?!

Н а т а л к а. Те, що чули!

В о л о д я. Наталко, а що — можна побачитися з вами?!

Н а т а л к а. Вам потрібен офіційний дозвіл? Може, в письмовій формі?

В о л о д я. Наталочко! Коли?! Кажіть швидше!

Н а т а л к а. Ви хочете, щоб я ще призначила вам побачення? Це вже занадто!

Володя *(хвилюючись)*. Ні!.. Але!.. Добре!.. Сьогодні я вночі чергую. Заїзд у мене о шостій ранку. Поки я помию машину... Ну, скажімо, о сьомій, о пів на восьму я вже вільний. Ви коли встаєте?

Наталка. Та ви що! Після чергування вам треба спати.

Володя. Яке там спати! Хіба я зможу спати!

Наталка. Ну, не вигадуйте!.. Це — раз. Подруге, підете спати. А... Після школи мені треба приготувати обід, нагодувати мого Магеллана, — мама у поїздці, — ну, а увечері, так годині о сьомій...

Володя. Наталочко, я з шести... ні, з п'яти стоятиму під вашим будинком...

Наталка. Не кажіть дурниць. А то я передумаю.

Володя. Ні-ні... Як ви скажете, так і...

Наталка. Ну, о сьомій годині.

Володя. Де?

Наталка. Ну, біля нашого будинку є такий кіоск «Морозиво». Ой, ні-ні!.. Краще біля кінотеатру «Космос». Може, в кіно підемо... А то біля будинку хлопчачня побачить... То такі язикаті, що...

Володя. Гаразд. Значить, о сьомій біля «Космосу»... Наталочко! Наталочко!.. Я... я... я зараз найщасливіша людина в світі. Чуєте! Я сьогодні цілу ніч співатиму за кермом... Якщо ви прокинетесь вночі і почуєте на вулиці пісню — знайте, це я їду повз ваш будинок і співаю...

Наталка. Гуморист! Ну, добре. Досить. До побачення! *(Кладе трубку і стоїть кілька секунд, не віднімаючи від трубки руки, усміхається.)*

Володя. До побачення!.. До по-ба-чен-ня!.. До... побачення!.. *(Цілує трубку, притискає її до серця, сміється щасливим сміхом.)*

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени, у темряві, чути приглушені голоси Баті і Шнобеля.

Г о л о с Б а т і. Давай, клади в чемодани...

Г о л о с Ш н о б е л я. Ходім уже, ходім!..

Г о л о с Б а т і. Спокійно!.. Цього барахла не треба!.. Транзистори, фотоапарати...

З правого боку сцени чути шум автомашини, що наближається. І пісню: «Мама, мама, это я дежурю... Я дежурный по апрелю...

Г о л о с Ш н о б е л я. Батя, атас!.. Маг, що ж ти, гад!..

Зненацька світло фар справа прорізує сцену і освітлює в лівому кутку три постаті: Батя, Шнобель і Вітька. У Баті і Шнобеля в руках чемодани.

Б а т я (*робить рух, щоб бігти, потім враз спиняється*). Стоп! Спокійно! Це ж таксі! Вільне!..

За сценою клацають дверцята машини, праворуч з-за телефонної будки вибігає Володя з «монтажкою» у руках.

В о л о д я. Стійте!.. Стійте!..

Ш н о б е л ь. Батя, рвем кігті! Він нас попутає!

Б а т я. Не попутає! (*Вихоплює пістолет, стріляє.*)

Володя падає. Батя і Шнобель кидаються за телефонну будку, туди, де машина. Вітька застигає на місці.

В о л о д я (*підносячи голову*). Магеллан... Що ж ти... Сестра там хвилюється... а ти... (*Опускає голову.*)

Вітька якусь мить стоїть, заціпенівши, потім кидається до телефонної будки, гарячково набирає номер.

В і т ь к а. «Швидка»? «Швидка»?! Ой! Швидше... Дубки... Біля промтоварного... Поранений... Швидше!.. Швидше-е!..

Ш н о б е л ь (*вискакує з-за будки, до Вітьки*). Ти що?! Продаєш, гад!.. Уб'ю!.. В машину!.. (*Хапає Вітьку, силоміць тягне.*)

За сценою наближається пронизливе виття сирени «швидкої допомоги».

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється тахта в квартирі Шнобеля. Входять Батя, Шнобель і Вітька. Батя і Шнобель ховають чомодани під тахту.

Б а т я (*до Шнобеля*). Відженеш лайбу до річки. Потім попід берегом водою пройдеш з півкілометра. Щоб собака слід не взяв. Ясно?

Ш н о б е л ь. Будь спок! (*Виходить.*)

Б а т я (*до Вітьки*). Ну!.. Так що ж ти, Вітьок, стукнути на нас захотів? За такі, брат, діла, у нас перо в бік положено. Дивись!

В і т ь к а. Я... я в «швидку»... (*Крізь сльози.*) Нащо? Нащо ти його?!

Б а т я. Дурненький! Він же на нас з «монтажною» ліз — не бачив? Він би нас усіх...

В і т ь к а. Але ж ти... ти ж...

Б а т я. Спокійно!.. Потрібна мені мокруха! Я по ногах стріляв. Щоб тільки збити...

В і т ь к а. А чому ж він...

Б а т я. Слабачок тому що... Трішечки зачепило — він уже догори лапки.

В і т ь к а. Все одно! Як ти міг?! Як ти...

Б а т я. Спокійно!.. Між іншим, запам'ятай: це не я, це ти стріляв!

Вітька. Як?!

Батя. Дуже просто. Ти стріляв. Для цього тебе і в долю брали.

Вітька. Що?!

Батя. А ти думав!.. Та ти не хвилюйся. Ти неповнолітній. Тобі нічого не буде. А мене під вишку підвести можуть. Під розстріл. Ясно?

Вітька. Не-а!.. Не-а!.. Не хочу! Не-а!..

Батя. Не дригайся! Не роби хвили!.. Не допоможе! Експертиза, брат, сама все покаже.

Вітька. Як?!

Батя. Дуже просто. Дактилоскопія. Відбитки пальців. Детективні фільми бачив? Так-от на пістолеті, Вітьок, твої пальчики зафіксовані. Пригадуєш, ти тут стріляв? Весь його залапав... А моїх пальців нема. Я в рукавичках працюю. Як хірург. Отже, сиди, мій милий, і не цвірінкай. Свідків нема. А Шнобель підтвердить, що ти стріляв. Ясно?

Вітька. Ах ти ж...

Батя. Аякже! Тільки так! Все розраховано... У серйозній справі без цього не можна... Та ти не хвилюйся. Спокійно! Все буде о'кей! Чисто зроблено. Як в аптеці. Біжи додому! Щоб сеструха паніки не піднімала. Скажеш — рідкісні записи на один вечір дали. Тому затримався. Хотів дослухати. І врахуй, продаси — жити не будеш. Під землею знайду... Ну, біжи! Долю свою одержиш, коли реалізуємо барахло. Гуд бай!

З а т е м н е н н я.

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Василь Васильович. Так... Ну, а далі... Що було далі?.. Додому ти не пішов... Дома не ночував.

Вітька (*після паузи*). Я... я не міг додому. Наталка... Як я міг?.. Вона... Я не міг...

Василь Васильович. Де ж ти був?

Вітька мовчить.

Василь Васильович. Ну, розкажи все, до кінця... Уже ж не має значення... Ти ж все одно потім...

Вітька мовчить.

Класний керівник. Отак завжди. Слова з нього не витягнеш!

Степан Аркадійович (*несподівано рвучко підводиться з місця*). Товариші! Я... я протестую!.. Як батько, я протестую! Ви допитуєте його, як дорослого злочинця. А він же дитина, неповнолітній... Це негуманно! Непедагогічно! Це суперечить... І так уже ж все ясно. Що вам треба? Для чого мучите хлопця?!

Мати (*несміливо*). Може, й справді досить уже...

Василь Васильович (*до Степана Аркадійовича*). Протестувати, товаришу Руденко, по-моєму, вам не дуже, розумієте, до лиця.

Інструктор райкому комсомолу. Точно! Не вам протестувати...

Галина Володимирівна. Товариші! Одну хвилинку! Не гарячкуйте! Я пропоную, щоб Вітя вийшов. Хай трохи відпочине. А ми поговоримо без нього.

Класний керівник. Правильно! Це таки непедагогічно...

Галина Володимирівна. Не в цьому справа.

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч. Добре. Вийди, Вікторе, посидь у коридорі.

Вітька виходить.

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. Скажу відверто, я дуже надіялась, що обійдеться без мого втручання. Що розповідатиму не я, а хтось інший... Але, на жаль, надії мої не справдилися... Так-от. Першу ніч Вітя ночував на горищі старого будинку, призначеного на знос. А вранці... вранці він подзвонив по телефону...

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. В будку заходить скуповджений, у пожмаканому одязі Вітька, набирає номер.

З правого боку сцени висвітлюється передпокій з телефоном на столику і двері у ванну кімнату. У ванній голиться Степан Аркадійович, наспівуючи. Деренчить на столику телефон.

Степан Аркадійович виходить з ванної, знімає трубку.

Степан Аркадійович. Алло!

Вітька. Здрастуй... Це я... Вітька...

Степан Аркадійович. Чую... Що таке?

Вітька. Мені... Мені треба з тобою поговорити. Дуже треба!

Степан Аркадійович. Щось трапилось?

Вітька. Трапилось.

Степан Аркадійович. Серйозне?

Вітька. Серйозне.

Степан Аркадійович. Ну... Приїжджай.

Вітька. Я... я не можу... За мною можуть стати.

Степан Аркадійович. Що?! Хто?!

Вітька. Я не можу цього сказати...

Степан Аркадійович. Де ти зараз?

Вітька. Біля Ботанічного саду.

Степан Аркадійович. Добре. Я якраз іду в місто. Зустрінемося в Ботанічному саду біля оранжереї.

Вітька. Добре.

З а т е м н е н н я .

Світло. Засідання комісії в справах неповнолітніх.

Степан Аркадійович. Ні! Ні! Не так! Цього не було!.. Тобто не те що не було. Але все це не так... Ви хочете звалити все на мене. А при чому ж тут я? Ну при чому? Ну що я... Хіба я... Ну це ж неправильно. В принципі неправильно!.. Розумієте — в принципі!..

Галина Володимирівна. Бачите! Я даремно просила Віктора вийти.

Василь Васильович. Так.

Степан Аркадійович. Але нащо ж із мене робити? Це ж в принципі...

Василь Васильович. Продовжуйте. Галино Володимирівно, продовжуйте.

З а т е м н е н н я .

З правого боку сцени висвітлюється ріг оранжереї. Біля неї Степан Аркадійович і Вітька.

Степан Аркадійович (*збуджено*). Ні-ні! В міліцію йти не можна! Ти що! Це дурниця!.. Брати на себе таке!.. І до того ж... слідчі... Вони дуже досвідчені люди... Ти не зможеш не виказати своїх... цих... спільників. Ти заплутаєшся, проговоришся.

А ти знаєш, як вони вміють мститися... уловники... Вони можуть все що завгодно... навіть...

Вітька. Але ж...

Степан Аркадійович. Та я певен, що він залишиться живий, той таксист. Раз ти кажеш — по ногах, це... це дрібниця.

Вітька. Дрібниця!.. Він втратив свідомість...

Степан Аркадійович. Ну й що! Я теж втрачав свідомість. Пам'ятаєш, у Свиноїдах, коли впав з дерева... Слухай, знаєш, тобі треба поїхати кудись. На місяць-півтора. Поки тут все вляжеться. Хоча б у ті ж самі Свиноїди. До тітки Гальки. Де ми були. Я сьогодні ж поїду, домовлюсь з нею, заплачу... А що ж такого — для поправки здоров'я, ти такий худенький... *(Рвучко обіймає сина.)* Ах, Вітько, Вітько!.. Бідний мій Вітько!.. Що ж ти наробив!..

Вітька *(після паузи)*. Ні!.. Я мушу... Я не можу...

Степан Аркадійович. Ну, зрозумій же... Ти ж не тільки... Ти ж ставиш під удар всіх... свою матір передусім... Ти ж неповнолітній, за тебе відповідають батьки. Розумієш!

Вітька. Ну... а якщо... Я ж...

Степан Аркадійович. Ну ти ж нічого не зробив. Ну заспокойся. Ти ж ні в чому не винен. Я сьогодні ж домовлюсь, а завтра тебе одвезу, і все буде в порядку. Все буде гаразд, синку. Один лише день почекай...

З а т е м н е н н я.

Світло. Засідання комісії у справах неповнолітніх.

Степан Аркадійович. Та ні!.. Ну хіба я... Я ж... Я ж не жив з ним навіть... Я ж... Ах ти, їй-богу...

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. Я все-таки сподівалась, що сьогодні тут у батька нарешті заговорить совість, і він сам... Це б так вплинуло на хлопця... Але, на жаль... Сьогодні Віктор вдруге втратив батька. І тепер уже, мабуть, назавжди.

І н с т р у к т о р р а й к о м у. Можна розлучитися з дружиною. Але ж з дітьми розлучень не беруть. Це...

К а т е р и н а З а х а р і в н а. Ви вільні, громадянине Руденко, ідіть. Не треба, щоб Вітя бачив вас у цю хвилину...

В а с и л ь В а с и л ь о в и ч. Так, ідіть. Ми передамо справу у товариський суд вашого підприємства. Хай розберуться, що ви за людина. Ідіть.

С т е п а н А р к а д і й о в и ч. Ах ти ж, їй-богу!.. Я ж хотів... Я ж не хотів... Ех! Як це все... І взагалі... А! (*Махнувши рукою, виходить.*)

Г а л и н а В о л о д и м и р і в н а. А наступного дня... Розкажи, Ніно!

З а т е м н е н н я.

З лівого боку сцени висвітлюється телефонна будка. У будці скуйовджений Вітька говорить по телефону.

В і т ь к а. Алло! Лікарня!.. Скажіть... скажіть, будь ласка... як здоров'я шофера таксі... якого... який... Ні... прізвища я не знаю... але... він... його... позавчора... Що? А чому? Чому ви не даєте по телефону таких довідок? Мені ж нічого... тільки... як він... здоров'я... Ні, не родич... Ех!.. (*Вішає трубку.*)

Здаля, дедалі дужчаючи, нарастає несамовитий то протяжний, то переривистий звук десятків автомобільних сирен, що сигналять одночасно і тривало.

Входить Нінка.

Нінка (*кидається до Вітьки*). Вітько!.. Ой! Це ти?! А я тебе шукаю... Всюди... всюди... Де ж ти пропав? Що з тобою?

Вітька (*прислухаючись до звуку сирен*). Що це?..

Нінка (*зітхає*). Ой!.. То... то сигналять таксисти. Ховають свого товариша-шофера, якого позавчора застрелили у Дубках бандити...

Вітька (*застигає вражений*). Що?!. Що?!

З а т е м н е н н я .

Світло. Засідання комісії у справах неповнолітніх.

Галина Володимирівна (*після паузи*). І вони прийшли до мене, Вітя і Ніна. І він мені все розповів. А далі — то все була справа міліції: знайти і затримати злочинців... От і все.

Василь Васильович. Ну що ж, товариші члени комісії... Які будуть пропозиції?

Пауза.

Василь Васильович. Ми заслухали справу і мусимо прийняти рішення... Які заходи... Яку, розумієте, міру покарання...

Катерина Захарівна. Дозвольте, товариші!.. Я вважаю... мені здається... рятувати його треба, а не... карати... Той... Батя... не лише мого... Володю... а й Вітю... якщо не кулею... то... Рятувати... Рятувати його треба, а не карати...

Інспектор дитячої кімнати. Правильно. Йому зараз увага потрібна... доброта... щоб...

Галина Володимирівна. У такому віці

дуже легко втрачається віра в людей... у справедливість...

Інструктор райкому. І сам же прийшов!.. А яка була складна психологічна ситуація...

Класний керівник. І просто злочинне ставлення батька...

Василь Васильович. Так що, товариші? Я так розумію, що комісія вважає... у даному випадку... обмежитися... так би мовити... Тим більше, мати і сестра, я думаю, усвідомили... і постараться...

Класний керівник. І школа... з свого боку...

Інструктор райкому. І комсомол.

Інспектор дитячої кімнати. І ми, звичайно, теж...

Василь Васильович. Ну що ж, кличте, Світлано Іванівно!..

Інспектор дитячої кімнати (*прочи-
няє двері у приймальню*). Зайди!..

Входить Вітька.

Василь Васильович. Так-от, Вікторе... Комісія вирішила, розумієш, обмежитися, так би мовити, обговоренням і...

Вітька (*відчайдушно*). Не-а!.. Не-а!.. Не хочу!.. Покарайте мене! Покарайте мене!.. Покарайте!.. (*Ридає.*)

*Здаля, як безжальне нагадування, наближається і росте знайомий
нам звук прощальних сирен таксі. Все дужче й насадніше
гудуть сирени.*

Завіса.

Пересадка серця

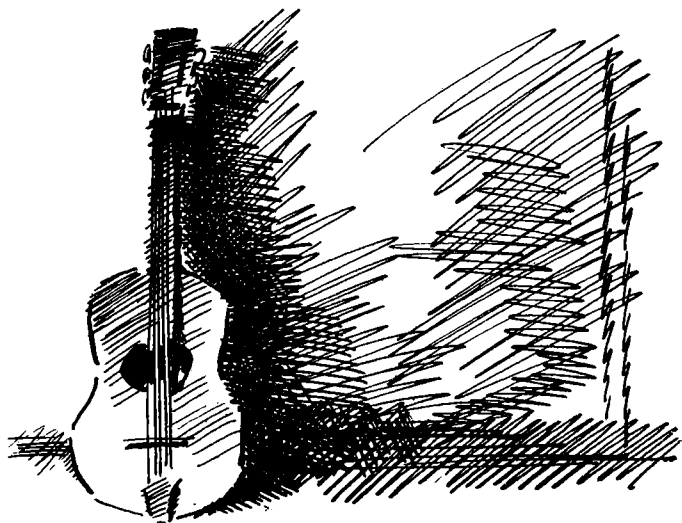
Песа на дві дії

ДІЙОВІ ОСОБИ

Колчанов Олексій Григорович —
художник.
Колчанова Тамара Іванівна — доктор
наук, професор.
Юрко — їхній син, десятикласник.
Алла — продавець галантерейного магазину.
Кудрицький Борис Миколайович —
художник, друг Колчанова.
Надія Коваленко.
Федір.
Лікар.
Міліціонер.

ДІЯ ПЕРША

Ще до того, як піднімається завіса, з динаміка лине тиха пісня
під гітару:

Ходить по світу
Старенький дивак
Годинникар Тік-Так,
Добрі хвилини шукає,
В торбу червону складає.
Тік-так... Тік-так...
Тік-так... Тік-так...
Старий дивак...

З чорною торбою
Ходить Кошій,

Злі підбирає хвилини
Мершій.
В кожної він людини
Злі підбирає хвилини,
Ще підбирає
Змарнований час
У нас, у нас,
У нас...
Тими хвилинами він живе,
Тому і Безсмертний...

Піднімається завіса.
Квартира Колчанових.

Ліворуч — вітальня, праворуч — спальня. З вітальні двері у передпокій та на кухню. Юрко сидить у спальні на підвіконні, маленьким люстерком пускає сонячних зайчиків кудись на вулицю.
У вітальні Колчанова говорить по телефону.

К о л ч а н о в а. Таню? Це я... Тамара Іванівна... Значить, так... Обдзвоніть, будь ласка, членів кафедри: попередьте, що завтра кафедра буде не о третій, а о четвертій. Мене викликає на другу Катерина Сергіївна в міністерство. Я просто не встигну. І запросіть сьогодні після занять кураторів груп... Так... так... На кафедру. У мене третя пара в білому корпусі. У чотириста восьмій, я можу трохи затриматися, хай не розходяться... Ні-ні... Зараз не буду. Зараз я в управління, тоді в ректорат, потім на хвилинку забіжу додому, потім... Хто? Михайлюк? Нічого, почекає. Хай приходить вчасно. До вівторка у мене жодної вільної хвилини. Я консультую дипломників по вівторках. Хай тоді й приходить. Ну, гаразд... До побачення!.. (*Кладе трубку.*) Юрко!

Ю р к о. Ау!

К о л ч а н о в а (*заходить у спальню*). Ну, чим ти тут займаєшся? Знову до школи не пішов.

Ю р к о. Ну, я ж тобі казав. Болить. Отуто. Протягло десь, мабуть...

К о л ч а н о в а. Протягло!.. Дивись, щоб тебе не протягло повз інститут... Якщо атестат буде нижчий чотирьох з половиною, я вже нічого для тебе зробити не зможу. При всьому бажанні. Дивись!

Ю р к о *(зітхає)*. Дивлюсь, Тамаро Іванівно...

К о л ч а н о в а. Не називай мене Тамарою Іванівною. Скільки разів я тобі говорила!

Ю р к о. Вибач, мамусю! Більше не буду! *(Цілує її.)*

К о л ч а н о в а. Сідай зараз же за англійську! *(Притуляє губи до його скроні.)* Температура нормальна. Нічого!

Ю р к о *(зітхає)*. Добре... сяду...

К о л ч а н о в а. Я йду. Захочеш їсти, розігрій собі... Там у холодильнику битки... Почистиш... Ох, у нас же зовсім немає картоплі... Я не встигла купити. Треба було б вийти... Але, якщо тебе хтось побачить, буде незручно: до школи не пішов, а... Відвариш собі вермішелі... А якщо зайде батько, скажеш, щоб купив картоплі. Гроші у серванті. І хай забере білизну з пральні. Ну, бувай!.. *(Виходить.)*

Ю р к о. Бувай... *(деякий час нервово ходить по квартирі, дивиться на годинник, потім підходить до телефону, знімає трубку, набирає номер)*. А... Альо... А... Аллу з парфюмерного... будь ласка... Це... це з дому... Дуже треба... дуже... будь ласка!.. *(Пауза.)* Алла?.. Привіт!.. Це я!.. Юрко!.. Ага!.. А я тобі зайчиків пускав, пускав тільки що. Ти навіть не... Слухай!.. Знаєш... приходь зараз до мене. А?.. У вас же перерва зараз почнеться... А в мене нікого... ну... ну, ти ж учора казала... Ну, прийди, ну... Будь ласка!.. Ну, я тебе дуже прошу... Та ні! Ніхто не прийде! Ти що!.. Мати щойно пішла. Батько у майстерні. Він удень ніколи додому не приходить... Пообідаємо разом...

Битки є... І закуска знайдеться — шпроти, сайра, лосось. Якби ти не на роботі, можна було б і... Але... На півгодинки... Ну... ну, будь ласка... Я тебе дуже прошу!.. Прийдеш?.. Серйозно!! Ну давай!.. Швиденько!.. П'ятий поверх, сімнадцята квартира. Сімнадцята... Ага! Давай! Чекаю! *(Кладає трубку, починає метушитися по квартирі, відкриває сервант, дістає тарілки, ножі, виделки, щось у нього падає, він невміло й квапливо накриває на стіл; несподівано дзвонить телефон, Юрко знімає трубку.)* Альо... Ні, Тамари Іванівни немає. Буде пізно увечері. Будь ласка!.. *(Кладає трубку, продовжує метушитися, накривати на стіл, знову дзвонить телефон, він знову знімає трубку.)* Альо!.. Її немає!.. Будь ласка! *(Кладає трубку, продовжує готуватися до приходу гості, біжить на кухню, повертається; знову дзвонить телефон, Юрко нервово хапає трубку)* Альо!.. Немає її! Немає!.. Не знаю! Будь ласка! *(Висмикує телефонний шнур з розетки.)* Все! Нікого немає вдома!.. *(Закінчує накривати на стіл, вмикає магнітофон.)*

У передпокої дзвінок. Юрко біжить туди. Повертається разом з Аллою.

А л л а. О-о!.. Як у вас тепер!.. Ні-чо-го!.. Я в тебе взагалі, по-моєму, тільки раз була... у третьому класі, здається, ще на Репіна...

Ю р к о. Та що там... Здрастуй!.. Здрастуй, сонечко!.. *(Поривчасто обіймає її, намагається поцілувати.)*

А л л а *(уникає обіймів)*. Та почекай!.. *(З цікавістю оглядає квартиру.)* О!.. Яка ваза!.. Звідки?

Ю р к о. З Чехословаччини.

А л л а. Капітально!.. В нас у продажу таких не було. А чарочки... на довгих ніжках?..

Ю р к о. Угорські.

А л л а. Дуж-же!.. Теж у нас не продавалися... Скільки імпорту! Виключно!.. Це що.— твій татунчик за рубіж вискакує?

Ю р к о. Та ні.

А л л а. Він же художник.

Ю р к о. Ну й що... Алло! (*Знову нетерпляче обіймає її.*)

А л л а. Та почекай ти!

Ю р к о. Ну, ти ж сама вчора у парку сказала, що якби...

А л л а. Ну й що!.. А то піду.

Ю р к о. Та я ні... Просто...

А л л а (*підходить до портрета, який висить так, що глядачеві не видно, що на ньому намальовано*). О!.. Це він намалював?

Ю р к а. Ага.

А л л а. А хто це?

Ю р к о. Тамара Іванівна... Мати...

А л л а. Дуж-же! Мені подобається. Він її, мабуть, здорово любить. Так намалював.

Ю р к о. Аякже! Вона у нас... Будь здоров! Голова сім'ї!

А л л а. А він? Він же, мабуть, талановитий... Так намалював...

Ю р к о. Та... талановитий... Але... закомплексований (*махає рукою*). Шукає щось... І не може знайти. Нікого в майстерню свою не пускає... Десять років пише якесь полотно... А гроші... Тільки й того, що ди-^атячу художню студію у Палаці піонерів веде. На сто двадцять кербей...

А л л а. Хіппар, значить... Наш Толик, магазин який оформляв, зелений зовсім, а гребе будь здоров. Художникам це ж запросто...

Ю р к о. Та... Давай краще закусимо... Якби тобі не на роботу, можна було б і трохи... той...

А л л а. Почекай... Я ще спальню подивлюсь.

Можна?.. У вас такий шермон!.. А я... Люблю красиві речі... У мене — естетичний смак. *(Підходить до шафи.)* Можна відчинити? На хвилиночку...

Юрко. Відчиняй.

Алла. *(відчиняє шафу)*. О-оу!.. У тебе мамуля справді... в порядку... Ти диви!.. Ні-чо-го! *(Перебирає сукні.)*

Юрко. Алло!.. *(Прохально.)* Ну, я ж... Ну, ти ж... Алло!

Алла *(продовжує перебирати сукні)*. Ух, яке плаття!.. У-у-у!.. Та почекай!.. Слухай, можна, я поміряю? На хвилиночку тільки. Я таке на одній чувисі бачила... Можна?

Юрко. Давай! Чого там...

Алла. Тільки одвернись. Ну!

Юрко. Будь ласка... *(Неохоче одвертається.)*

Алла. Хвилиночку... Зараз... *(Знімає своє плаття, вішає на дверцята шафи, починає надягати плаття Колчанової.)*

У передпокої смикаються двері, дзвонить дзвінок і одночасно чути голос Колчанова: «Гей! Хто там? Юрко!.. Тамаро!..

Юрко *(перелякано пошепки)*. Ой! Батя!

Алла. Ох!.. От бачиш... *(Намагається швидко переодягтися, спохвату плутається, не може попасти в рукава.)* Ну!.. Ну!.. От бачиш!..

Юрко *(метушиться)*. Нічого! Нічого! Там ланцюжок... С... сховайся! Сховайся поки що!.. Я його випроваджу!.. Зараз! *(Підштовхує Аллу до шафи.)*

Алла. Ну... оце вскочила!.. Ану тебе! *(Лізе в шафу.)*

Юрко. Тільки на хвилинку! Тільки на хвилинку! Я його зараз випроваджу. *(Замикає шафу на ключ, ключ ховає в кишеню, навшипиньках біжить у вітальню, швидко, намагаючись не дзвякнути,*

ховає все зі столу в бар, потім біжить у передпокій, звідти чути його голос: «Зараз! Зараз! Що за паніка!»

Входять Юрко і Колчанов.

Колчанов. Відколи це ти почав замикатися на ланцюжок?

Юрко. Та... якийсь тип підозрілий швендяє тут по квартирах.

Колчанов. А... чому ти взагалі дома? Не пішов до школи? Мами нема?

Юрко. Нема. А в мене завтра контрольна. Спеціально лишився, щоб підготуватися. Так треба заважати? Хочете, щоб був хороший атестат, а самі... Ну, що таке? Що?

Колчанов. Вибач. Я на хвилинку...

Юрко. До речі, мама сказала, щоб ти купив картоплі і забрав білизну з пральні..

Колчанов. На жаль... зараз...

Юрко. Вона буде гніватися. Ти ж знаєш... Ну, збігай на хвилинку. Просто зараз. Я б сам, але... в мене горло... і контрольна...

Колчанов. Ні. Мені треба терміново подзвонити. Я тихенько. Із спальні. *(Бере телефон, він на довгому шнурі — помічає, що телефон роз'єднано.)* О, ти...

Юрко. Ага! Щоб не заважали *(вмикає телефон, іде слідом за батьком у спальню)*. Тобі потрібні ці неприємності. Ну збігай!.. Ти ж знаєш, вона не любить, коли... Подзвониш через десять хвилин...

Колчанов *(зупиняється на порозі спальні)*. Вибач. Але в мене важлива... ділова розмова. Ти собі займайся. Я тихо.

Юрко *(спалахує)*. Я не збирався підслуховувати! *(Рвучко зачиняє двері спальні, нервово ходить по вітальні, збільшує гучність звуку магніфона.)*

Колчанов *(довго набирає номер — видно, міжміський, по коду)*. Алло!.. Лікарня?.. Здрастуйте. Скажіть... будь ласка... як здоров'я Коваленко Надії... П'ята палата? Так... Це... це її знайомий... Так... так... той самий, що приїздив... так... Колчанов... Що?.. Що?.. А як... син?.. Що?.. Так... так... Тоді я зараз виїду... Зараз же... До побачення. *(Кладає трубку, знову набирає номер, причому кілька разів, мабуть, зайнято, нарешті додзвонюється.)* Довідкове? Скажіть, коли найближча електричка на Вінницю?.. Дякую. *(Кладає трубку, підходить до шафи, хоче відчинити, ключа немає, махає рукою, іде у вітальню.)* Юрко! Я мушу терміново виїхати у... у справі...

Юрко. Знову?.. Ідь... Якщо мусиш... Мені що... Будь ласка. Мамі пояснюй, мені не треба...

Колчанов. Мамі скажеш... скажеш, що я... взяв з господарчих... п'ятнадцять карбованців... *(Бере гроші в серванті.)*

Юрко *(пхикає)*. Давай! Чого там...

Колчанов *(ніяково)*. Я через пару днів віддам... коли приїду... ну... ну, бувай здоров.

Юрко. А... коли приїдеш? Що мамі сказати?

Колчанов. Ну... через пару днів... напевне. Ну, бувай! *(Швидко виходить.)*

Юрко іде слідом за ним у передпокій, потім швидко повертається, біжить у спальню, відмикає шафу, звідти вилазить Алла.

Алла. Ну-у, знаєш!.. Фу-у!.. Ледь не задихнулася!.. Такого в мене ще не було!.. Ну!.. Як у кіно!.. Розповім — дівки луснуть від реготу. Ой!.. Ха-ха-ха!.. *(Сміється.)*

Юрко. Ну, пробач!.. Ну, так вийшло!.. Хто ж знав, що йому треба буде подзвонити... у важливій справі... Не сердься!.. *(Намагається обійняти її.)*

А л л а (відштовхує його). Одчепись!.. У важливій справі!.. Ха-ха! Ну, твій татунчик і жук! Я тобі скажу... Не знаю, що він там шукає, але телицю він собі вже знайшов. Абсолютно!.. І, здається, в них ще й синочок саме знайшовся. Отже, поздоровляю з братиком! Ха-ха!

Ю р к о. Що?! Що ти мелеш?

А л л а. Не мелю, козел!.. А кажу те, що чула! Він у лікарню дзвонив. У Вінницю. Питав про здоров'я Надії Коваленко. І про синочка.

Ю р к о. Ти що?!

А л л а. Ну, гаразд, розбирайтесь тут самі. А мені на роботу треба. Давай випускай мене, швидко! Ну! (Виходить.)

Юрко мовчки йде слідом за нею, потім повертається.

Ю р к о. Не може бути... Все, що завгодно... але... щоб... непорозуміння якесь... Та ще й гроші взяв — для цього... господарчі... мамині... Не може цього бути! Ні!..

Дзвінок у передпокої. Юрко йде туди, повертається разом з Кудрицьким.

К у д р и ц ь к и й. Ху-у... Дай віддихатися. Ледве на ногах стою. Дві доби не спав. Не лягав навіть. Махав пензлем. Сьогодні вранці комісія приймала мій «шедевр». Після доробок. Ху-у... Наче п'яний. У голові макітриться... Але зараз не про це... Де батя? У майстерні нема. І вдома, я бачу, теж. Де цей... пустун?

Ю р к о. Що таке? Що сталося? Дядю Борю!

К у д р и ц ь к и й. Нічого. Нічого страшного. Просто... просто прийшла «бомага»... І треба її негайно погасить. Щоб не було зайвих розмов... Зараз та-

кий час... Ти хлопець дорослий... З тобою можна одверто... Розумієш, на комісії Вася Погорелов з Худфонду раптом каже... Ну, де батя?

Юрко. Поїхав. А що сталося? Яка «бомага»? Дядю Борю!

Кудрицький. «Яка»! «Яка»! З вінницького витверезника!..

Юрко. Що?

Кудрицький. На жаль!.. *(Розводить руками.)* «Повідомляємо, що член Художнього фонду товариш Колчанов у нетверезому стані...» Пробач, старий, звичайно, незручно синові про батька таке... але... виручати треба, а не... Де він?

Юрко. Поїхав.

Кудрицький. Куди?

Юрко. У Вінницю, здається...

Кудрицький. Знову? Тьху!.. У вас що, там родичі?

Юрко. Ні.

Кудрицький. Це ж треба! Наших витверезників йому не вистачає. У Вінницю спеціально їздить. Оригінал!.. Це ж треба! Колчанов!.. Совість наша! Завжди мене критикував за... за це саме... І раптом... Ха-ха!.. А взагалі щось він останнім часом... кислий якийсь ходить. У вас що — у сім'ї... це саме... непорядок? А? Як там у нього з... з мамою?

Юрко. Не знаю... Звичайно, по-моєму.

Кудрицький. Звичайно!.. Хіба може бути звичайно з такою незвичайною жінкою... *(Дивиться на портрет, зітхає.)* То ти ще, старий, нічого не розумієш... Ху-у... Втомився. Просто упаду зараз. Піду на кухню... подрімаю трохи, бо... Як батя об'явиться, буди негайно.

Юрко. Та лягайте тут... Дядю Борю!

Кудрицький. Ні! Ні! Твоя мама любить порядок. А я... на комісію прямо з майстерні... А ванну

приймати зараз нема сили. Я хвилин десять, не більше... *(Виходить.)*

Юрко нервово ходить по кімнаті. Розгублений. Не знає, що робити. Дзвонить телефон.

Ю р к о *(знімає трубку)*. Альо!.. Ні! Тамари Іванівни нема... Не знаю... Будь ласка... *(Кладе трубку, телефон знову дзвонить, Юрко знову знімає трубку.)* Альо!.. А? Це ти?.. Та ні!.. Що ти... Навпаки... Заходь. Звичайно... Звичайно... Заходь... *(Кладе трубку, виходить, — мабуть, у кухню, — повертається.)* Спить... Як убитий... *(Ходить по кімнаті.)* Що ж це таке насправді... Невже тато?.. Дурниця якась... А взагалі тиждень тому він таки їздив на три дні кудись... Значить, у Вінницю... І там... *(Хворобливо морщиться.)* Народження відзначав...

Дзвоник у передпокої. Юрко йде туди, повертається разом з Аллою. Вона захекана — видно, поспі гала.

А л л а. Ти що — переживаєш?.. Ти знаєш... я, мабуть, щось наплутала... Зопалу лягнула... Посидів би ти у шафі... Хих-хи!..

Ю р к о. Та ні... Здається, не наплутала... Тут прийшов зараз його друг, теж художник...

А л л а. Де? *(Збентежено підводитьсь.)*

Ю р к о. Та сиди!.. Він спить на кухні. Дві доби очей не стуляв, здавав комісії картину. Його зараз атомною бомбою не розбудиш.

А л л а *(махав рукою)*. А, хай... подумаєш... Що я — в гості не можу прийти? Так що?..

Ю р к о. Так він сказав... А!.. не хочеться говорити...

А л л а. Ну, не кажи... І взагалі — не думай... Мало що...

Ю р к о. Та я... нічого... просто... Якщо він... То це так підло!.. так підло!.. Мати ж все на собі тягне! Все!.. А він...

А л л а. Взагалі, звичайно... Мужики бувають такі... такі... Я знаю...

Ю р к о. Але я ніколи нічого не помічав. Він же так любив маму. Все життя. Я з дитинства пам'ятаю...

А л л а. А!.. Всі ви однакові... Вам тільки повір... Ну, я не про всіх, звичайно... Та ти не дуже... Чуєш...

Ю р к о. А я не дуже...

А л л а. Годі тобі... В тебе очі зараз, знаєш, як... як в того кошеняти... Я, пам'ятаю, в дитинстві кошеня в хату притягла. Так п'яний вітчим його у вікно... з сьомого поверху... А!.. Як я бігла сходами!.. Думала, вб'юся... Він ще був живий... нявчати не міг, тільки широко розтягав рот, і очі були такі... А!.. (*Махає рукою.*) А... а взагалі треба було б перевірити. Щоб даремно не підозрювати і не мучитися. Завжди краше правда.

Ю р к о. Як це — перевірити?

А л л а. Дуже просто. В елементі. Поїхати у Вінницю і...

Ю р к о. Як?

А л л а. Як усі люди. Транспорт. Походити по лікарнях. Не така їх у Вінниці величезна кількість. Надія Коваленко. Елементарно. Завдання для червоних слідопитів з четвертого класу. Козлу ясно.

Ю р к о. Та ну! (*Махає рукою.*) Що це дасть?..

А л л а. Як це? Та ти що... Он у касирки з ювелірного була історія. Чоловік поїхав на курорт, і там його заклеїла якась з Донецька. І став він мотатися у відрядження у той Донецьк. А чоловік не який-небудь... зам. директора там чогось. Будь здоров!.. Вона не знала, не знала, а потім раптом — раз! — листа перехонила... Так що ти думаєш?.. Поїхала, накрила їх, надавала по мармизі і цій лялі, і своєму

дурневі, настрахала як слід, і все стало на місце. Зараз зразкова радянська сім'я. А якби сиділа, нічого не знала? А? Лопнула б сім'я, як булька на воді. Ти що!.. Треба діяти одразу, не втрачаючи часу. Як це не знати? Треба знати... обов'язково!.. Може, ця Коваленко твоєму татунчику пацана тулить, а це зовсім і не його. А?.. Ти що?.. Хіба можна сидіти склавши руки? Скільки таких баби обкручують! Ого!.. А тоді або примушують одружитися, або аліменти здають. Навіть з жонатих. Тим більше художник!.. Ти що!..

Ю р к о (розгублено). А... а що? Що ж я можу... Я ж...

А л л а. Хочеш, я з тобою поїду?.. Мені тільки одним оком на неї глянути, і я тобі одразу скажу... Я таких баб — з ходу... Мені просто жаль, якщо... У мене ж теж батечка забрала одна... не будемо говорити... Я таких спритнячок — у-у-у!.. Гуляй-гуляй, але сім'ї, де діти, не чіпай!.. Хочеш, поїду?

Ю р к о. А... ти можеш?

А л л а. В елементі. У мене три відгули за свята. Хоч зараз. Піду до нашого Павла Петровича... Він на мене давно око поклав. «Подзвонили... терміново треба їхати, захворіла тітка у Вінниці...» Ще й квитки дістати допоможе... Він, він такий... У нього всюди... Ну?

Ю р к о (непевно). Я знаю... А... а мати?

А л л а. Записку залишиш: так і так, буду через два дні, не хвилюйся, приїду — розкажу... А потім щось придумаємо...

Ю р к о. Я знаю... Якось... Я ніколи...

А л л а. Ну, ти ж і лопух!.. Ну!.. Воно мені треба!

Ю р к о. Та ні... просто... якось...

А л л а. От теля!.. Якось... якось!.. Вирішується доля твоєї сім'ї... Може, без батька лишишся... А ти...

Ю р к о. Ну, добре, добре... А... а гроші?.. Це ж...

А л л а. Та є в мене гроші, цуцику. Я ж працівник торгівлі.

Ю р к о. Ні! Ні! Що ти?!

А л л а. От же ж!.. Та віддаси ж потім. Шмотку якусь продаси і... Слава богу, навалом...

Ю р к о. Ну, гаразд. Я з господарчих поки що візьму. А то мати ще більше хвилюватиметься. Поїхав на два дні кудись і — без грошей...

А л л а. Ну, давай!

Ю р к о (*бере з серванта гроші, роззирається по кімнаті*). З речей що взяти? У дипломат, мабуть?

А л л а. Ану тебе! Теж мені — Амундсен! Великий мандрівник! Не треба нічого. Зубну щіточку в кишеню сунь. І досить. Ну й шкарпеток пару. На два ж дні всього. Пиши записку.

Ю р к о (*пише записку*). Перший раз у житті брешу матері.

А л л а. Вітаю з прем'єрою!.. Але це не брехня... Це просто недомовка... А взагалі всю правду кажуть лише дурні. Ходімо.

Ю р к о. Ходімо. (*Зітхає.*)

Юрко і Алла виходять. Чути, як у передпокої хрюскають двері.

Деякий час сцена порожня. Потім виходить Кудрицький.

К у д р и ц ь к и й. Двері хрюснули... Прийшов хтось... Чи пішов... (*Кличе.*) Юрку... Де ти, старий?.. Пішов... (*Дзвонить телефон, Кудрицький знімає трубку.*) Аллоу!.. Тамари Іванівни... здрастуйте... нема... Не знаю... ні, це не чоловік... на жаль... Близький друг... чоловіка... Що?.. Завтра?.. О четвертій? Дуже приємно... Передам, дівчино. Обов'язково!.. Всього найкращого.. (*Кладе трубку.*) Гм... Голова — як трамвай... Дзвенить, кудись мчить і хитається... (*Сідає в крісло, дивиться на портрет.*) Цариця Та-

мара!.. Дивна жінка! (*Декламує.*) «Нам не судилося з тобою разом в життя у парі йти, і горе й радощі нести важкою й світлою порою»... Ех-хе-хе! Королева моєї мрії! Ну чому, чому ти дружина мого друга Олекси Колчанова? І не смію я навіть думати про тебе... «Для мене дружина друга — не жінка», — сказав якийсь мудрець... Або дурень... Чорт його батька зна... Ти ж для мене — принадніша від усіх жінок світу... Нічого не можу з собою вдіяти... (*Дзвонить телефон, Кудрицький знімає трубку.*) Аллоу!.. Ні, не можна. Бо її немає вдома... Не скажу-с... Хто?.. Студент-дипломник Колупаєв? Добре, передам, товаришу Колупаєв. Бувайте здорові! (*Кладе трубку.*) Дідько візьми! Виявляється, окрім мене, ти ще потрібна десяткам якихось мужиків. У тому числі проректору по науці і студенту-дипломнику Колупаєву. Напевне, двієчник і йолоп. І таємно закоханий у професора Колчанову. Негідник! Як і проректор по науці... Тому що в тебе неможливо не закохатися. Ти з тих жінок... В тобі якось особливо відчувається ота споконвічна загадка жінки...

У передпокої хряскають двері. Входить Колчанова.

Колчанова. Боря? Здрастуй... А... а де Юрко?

Кудрицький. Здрастуй, царице! Здрастуйте, Ваша Величність!.. Принц Юрко кудись вийшли... Так, одразу, щоб не забути: дзвонили... студент-дипломник Колупаєв і з ректорату. Завтра нарада у проректора по науці. О четвертій.

Колчанова. Ах, як це не до речі. В мене завтра такий божевільний день... (*Помічає Юркову записку на столі, на яку не звернув уваги Кудрицький, читає.*) Що? Що це значить? Борю! Куди він поїхав? Що сталося? Борисе!

Кудрицький. Пробач!.. Я не хотів тобі говорити... Але раз... раз він поїхав, він усе владнає...

Колчанова. Що? Що трапилось?

Кудрицький. Та не хвилюйся!.. Пусте!.. Просто... Ханиг вони не підбирають. А побачать когось... одразу...

Колчанова. Що?.. Про що це ти?

Кудрицький. Та не хвилюйся ти, чесне слово!.. Подумаєш! Головне вчасно погасити.

Колчанова. Ти можеш нарешті сказати, в чому справа? Я нічого не розумію.

Кудрицький. Ну, прийшла на Олексу «бомага». З вінницького... цього самого... ви... тверезника.

Колчанова. Що?!

Кудрицький. Авжеж, неприємно. Ніхто не каже. Але він все владнає. Не бійся. Тому й поїхав. Оформить їм пару стендів, намалює парочку плакатів. Все буде о'кей! Вони художників люблять.

Колчанова. Яка ганьба! Докотився!.. Боже мій!.. Яка ганьба!

Кудрицький. Ну, не треба... З кожним може трапитися.

Колчанова. А Юрко куди поїхав?.. Я ж тебе про Юрка питала... Записку он лишив. *(Показує.)* Ти ж був. Ти що — нічого не бачив? Він тобі нічого не сказав?

Кудрицький. Юрко? Юрко... Стривай... Я чув з кухні якісь голоси... Значить, це не снилося... Юрко і якась дівуля... Вона його вмовляла їхати. Так!.. На дачу, певно...

Колчанова. Дівуля? Боже мій!.. Цього ще не вистачало!

Кудрицький. Що таке? Я розумію, ти суворих правил. І мати. Але... в десятому класі... Зараз у школах взагалі...

Дзвонить телефон.

Колчанова (*бере трубку*). Слухаю... А... Здрастуйте, Ірино Степанівно... Так, я вам дзвонила. Щоб нагадати, що захист у четвер. Так. Ні, нічого... Робота посередня. Описова частина трохи кульгає. Є деякі неточності, неув'язки... Але... я гадаю... будемо рекомендувати... так... так... Це ж тільки внутрішній захист. Він ще попрацює, дотягне, і буде нормально. Красильников ознайомився, так. Він ставить позитивно... Так, ну, добре... Всього найкращого. Як почуває себе Іван Андрійович? Радію за нього. Передавайте йому привіт. До побачення! (*Кладе трубку.*)

Кудрицький. Ну, знаєш, ти...

Колчанова (*опускається в крісло*). Як я втомилась!.. Боже мій!.. Як я втомилась!.. За що? За що?.. Все життя у такій напрузі. Все життя. І замість того, щоб... І один, і другий... В нього ж такий відповідальний рік!.. Ну чому, чому тільки я повинна про все думати... За все відповідати... Чому? Як я втомилась!..

Кудрицький. І я ніколи не бачив, щоб ти плакала... Потрясаюча жінка!..

Затемнення.

Лине тиха пісня під гітару. У темряву вривається перестук коліс електрички. Праворуч висвітлюється частина вагона. Біля вікна сидять Юрко і Алла.

Юрко. Знаєш, я ще в сьомому класі...

Алла. Не бреші... Це ти вже зараз, коли побачив мене за прилавком... Що робить макіяж!.. А тоді...

тоді ви всі за Стелкою Гончарук упали. Всі!.. І що ви в ній знайшли? Я її недавно зустріла... Котлета по-київськи. Ні талії, ні... А от я... справді... У восьмому ти мені дуже подобався... Я, дурна, плакала навіть колись... Коли ти після уроків пішов провадити Галку Сліпченко...

Юрко. А ти у вечірню хоч ходиш?

Алла. Та ходжу... зрідка...

Юрко. Гм... Вчився з тобою стільки років і... виявляється... зовсім тебе не знаю... Як це ти враз зірвалася... поїхала...

Алла. А я заводна... Дівчата знають... Я завжди... Якимось ми в Ленінград... Ой! Сміхота!.. Відзначали в суботу день народження Анжели з галантереї... Заговорили про Ленінград... Ніхто не був... І я раптом: «А давайте, дівчата, махнем у Пітер! Прямо зараз!» Саме зарплату в той день одержали... і прогрес... Ну, деякі, звичайно: «Та ти що!.. Мама... тато...» А ми утрюх — я, Анжела і Маргарита, касирка, — в елементі... З ходу — в аеропорт. Рейс був якраз о дванадцятій... І... Прилетіли о третій ночі. І одразу — в місто... Невський... Літній... Зимовий... Смольний... Ісаакій... Якраз білі ночі були... Навіть у Петергоф на автобусі швиденько з'їздили... А пізно увечері назад в аеропорт... І в понеділок, як штик, — на роботі. Правда, сонні, як мухи. Не спали ні грама...

Юрко. А як же мати?

Алла. А що?.. Подзвонила, сказала — їду. І все... Що я — маленька? Самостійна людина. Та вона й звична в мене. Ти ж знаєш — я ж була... Особливо вдома. Увесь двір отак колошматила. То у Пушу зривались, то у Святошино, то на Труханів... Дніпро з хлопцями перепливали...

Юрко. Ну, ти...

А л л а. А що?.. Життя дається один раз, і прожити його треба так, щоб... А ти тихенький? Кімнатний?

Ю р к о. Та ні, але...

А л л а. А ти взагалі куди збираєшся? Після школи. В інститут?

Ю р к о. Та мати штовхає, але... не знаю...

А л л а. Ну, раз вона в тебе завкафедрою — нема питань... А я — не шкодую... Не обов'язково мати диплом, щоб... Можна непогано прожити й без... Головне не диплом, а...

Ю р к о. Звичайно... але...

А л л а. А художником ти не хотів? Чи здібностей не було?

Ю р к о. Чого це? У дитинстві я якраз досить непогано малював. Батько навіть... захоплювався. Хотів, щоб я продовжував. Збирався навіть переводити мене у художню...

А л л а. Ну, так чому?

Ю р к о. Мати не захотіла... Та й я... Надивився, що це таке... Художником треба бути або заслуженим... народним... лауреатом... або...

А л л а. Ну, ти високо літаєш.

Ю р к о. А що?.. Думаєш, приємно, коли тебе питають: «Ну, що нового написав твій батько? А в останній виставці він участь бере?» А ти не знаєш, куди очі ховати. Думаєш, приємно?

А л л а. Так... звичайно...

Ю р к о. І коли на день народження вони мені щось дарують, а я знаю, що воно куплене на мамині гроші...

А л л а. Звичайно.

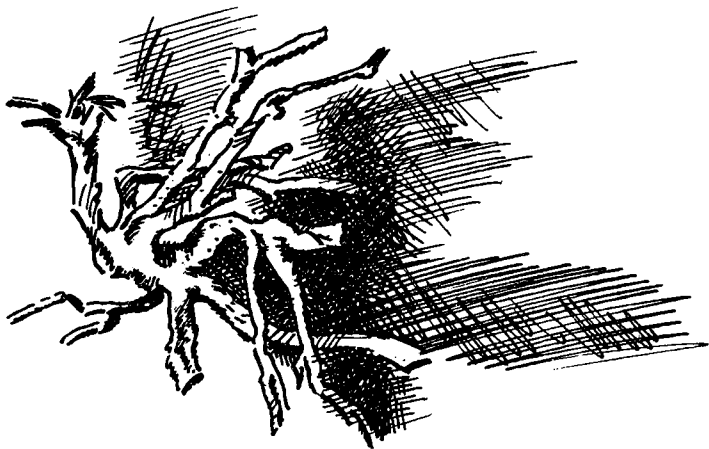
Ю р к о. І от тепер виявляється, що він... що в нього є інша... і... і ще й дитина... *(Одвертається до вікна.)*

А л л а. Ну, ти почекай, почекай... Це все ще перевірити треба. І якщо, то я... Я такий скандал можу вчинити! В елементі!.. Я це вмію. Дівчата знають... А що?.. Мені втрачати нічого!.. Такий скандал учиню!.. Вся Вінниця збіжиться. От побачиш!.. От побачиш!..

З а в і с а.

ДІЯ ДРУГА

Знову з динаміка лунає тиха пісня під гітару:

Сміється, глузує
Кошій з дивака,
Що торба у нього
Порожня така...
З порожньою торбою
Ходить дивак,
Годинникар Тік-Так...
Бо все, що у нього є,
Людам він роздає...
Кого не зустріне,
Останні хвилини
Виймає з торбини
І віддає... Усе, що є...
Тік-так... Тік-так...
Тік-так... Тік-так...
Старий дивак...

Піднімається завіса.

Глухий кут лікарняного коридора. Ліворуч двері, праворуч двері. На лівих дверях табличка — «Реанімаційна». На правих — «Кабінет головлікаря». Майже на всю сцену — біла стіна. Біля стіни на дерев'яному диванчику сидить Колчанов. Коло нього на кріслі-колясці Федір.

Федір (*показує Колчанову фігурки з коріння й гілок*). Це олень... Зупинився і прислухається.

Колчанов. Так... Мабуть, відчув небезпеку... Вовка або мисливця... Хто його зна... Добре!.. Виразно!.. Дуже!

Федір (*показує іншу фігурку*). А це птах...

Колчанов. Сойка!.. Кричить, попереджає оленя про небезпеку... Сойки завжди попереджають... Гарні птахи... Особливо вдала голова... Дуже мені подобається. Дуже!

Федір (*показує ще одну фігурку*). А це...

Колчанов (*перебиває*). Не треба. Не кажи. Я бачу. От саме цього вовка олень і злякався... Але даремно. Тому що вовк старий, беззубий. І йому вже не наздогнати оленя. І він лише похмуро й безнадійно дивиться оленю вслід.

Федір. Так... Правильно!.. Як ви здорово все розумієте!..

Колчанов. Та що тут розуміти! Просто ти здорово це робиш. У тебе хороше око і точна рука. Ти талановитий мужик.

Федір (*махає рукою*). Та! Це просто так... У мене матеріалу мало. Тільки те, що хворі ходячі приносять. Або персонал...

З реанімаційної виходить лікар.

Лікар (*Федору*). Знову ти тут... Я ж просив!.. (*Заходить до кабінету.*)

Федір (Колчанову). Вибачте... (Виїздить.)

З кабінету виходить лікар.

Колчанов (підводиться йому назустріч). Ну, що? Як?

Лікар. Нічого нового... Робимо все, що можемо. Але... стан дуже важкий... (Заходить до реанімаційної.)

Колчанов знову сідає на диванчик. Задумується. Чути пісню під гітару. За стіною коридора висвітлюється площадка. Лавка у парку. На ній Колчанова, молоденька, у скромному платті. З книгою в руках.

Колчанов (звертається до неї). Я весь час думаю про тебе зараз. Весь час... І відчуваю свою провину... перед тобою. Так... Можливо, я мусив тоді як слід розібратися, вдуматися, зрозуміти... Ще тоді, майже двадцять років тому, під час нашої розмови тієї у парку Шевченка... (Говорячи, йде за сцену і з'являється згодом на площадці за серпанком білої стіни — в іншому піджаку, без вусів, з етюдником у руках.)

Колчанова (підводить голову від книги). А... це ви? Здрастуйте!..

Колчанов (сідає поряд з нею на лаву, лгідно). Здрастуйте, здрастуйте, мила Тamarо!..

Колчанова. Послухайте, Олексію... Я хочу вам сказати... Нам не треба більше зустрічатися...

Колчанов (збентежено). Що? Чому?

Колчанова. Не треба. Так буде краще.

Колчанов. Але чому? Чому?

Колчанова. Тому. Нічого хорошого з цього не вийде. Я повинна закінчити аспірантуру, захиститися...

Колчанов. А хіба я вам заважаю? Хіба...

Колчанова. Звичайно... Ви заважаєте мені. Я думаю про вас... Я... Я ж жива людина... не можу я, розумієте! Не можу!.. Мені зараз це зовсім ні до чого, не потрібно — ні зустрічі, ні...

Колчанов. Але... я ж... я ж люблю вас...

Колчанова. Вам здається... Це мине... Ви художник, пристрасна натура... Ви вже, мабуть, стільки разів говорили ці слова...

Колчанов. Я... Я нікого ще не просив стати моєю дружиною. Нікого. Ніколи. І, крім вас...

Колчанова. Я не можу стати вашою дружиною, Олексію.

Колчанов. Чому?

Колчанова. Я вам сказала. Мені треба закінчити аспірантуру, захиститися.

Колчанов. Але хіба...

Колчанова. Так! Так!

Колчанов. Пробачте... Але стільки заміжніх жінок закінчують аспірантуру і захищаються... Я вам наведу безліч прикладів.

Колчанова. Ні, я не така, як інші. Сили, мабуть, не ті. Поки не захищусь, заміж я не вийду.

Колчанов. Ну, гаразд. Я буду чекати.

Колчанова. Це довго. Років два-три, не менше. Немає сенсу.

Колчанов. Я буду чекати. Я... я люблю вас.

Колчанова. Ну, добре, якщо ви вже так... так хочете, я скажу... Я... я лю... я захопилася на п'ятому курсі однією людиною... і... і...

Колчанов. Ви хочете сказати...

Колчанова. Так!.. Так!.. Тепер ви нарешті відчепитеся від мене? *(Відвертається, затуляє обличчя руками.)*

Колчанов. Він покинув вас?

Колчанова. Він... був одружений...

Колчанов. Ну, що ж... буває... Все одно... все одно... Я люблю вас... І з цим вже нічого не вдієш.

Колчанова. Ні!.. Ні!.. Я сказала — ні!... *(Підхоплюється, вибігає.)*

Колчанов. Але я так любив тебе!.. Я чекав два роки... Поки ти не захистилася... Чорт забирай!.. Це були, мабуть, найщасливіші роки мого життя. Як я працював! З яким натхненням!.. Недарма вважають, що головний стимул для творчості — це нерозділене кохання... Тоді я й намалював твій портрет... Той самий... Після виставки про нього стільки говорили... А ти чомусь сердилась... Особливо коли надрукували репродукцію в журналі «Україна», в репортажі з виставки... І категорично заборонила мені продавати його в музей... Він став моїм весільним подарунком тобі... *(Зітхає.)*

Поринає в темряву лавка у парку. Музика.

Поряд на площадці освітлюється куток скромної квартири. За столом сидять Колчанов, Колчанова, Кудрицький.

Кудрицький. Ех, любі мої, як я вам заздрю!.. Ти, Олексю, витягнув щасливий білет у лотереї. Така дружина може тільки наснитися у рожевому сні. І сина вона тобі народила... любительського!

Колчанов. Ліверного, московського... У тебе, Бory, всі епітети пов'язані з закускою.

Кудрицький. Дотепник!.. *(Колчановій.)* Він просто хоче мене принизити перед тобою. Бо ревнує. І недаремно. Якби ти не був моїм другом, я б...

Колчанова. Нічого б у тебе, Бory, не вийшло. Я не люблю спокусників, самозакоханих і самовпевнених.

Кудрицький. Так, ти позитивний образ. Ідеальний, так би мовити, варіант. Портретна жінка. *(Колчанову.)* Чому ти її не малюєш?

Колчанов. Вона не хоче.

Колчанова. Після того портрета у нього нічого зі мною не виходить. Він малює мене зовсім не схожою.

Колчанов. Сонечко, зрозумій... З появою фотографії мистецтву зробилася непотрібною описовість, йому потрібна виразність... Це слова Матісса.

Кудрицький. О, Матісс — це добре!.. Його «Танець» — це сила! Інтенсивний колір... Ритм... Здорово!.. Торжество життя над смертю...

Колчанова. Можливо... Не суперечу... Але бути моделлю лише для виразності мені чомусь не хочеться... Тим більше, коли ця виразність зовсім на мене не схожа... Я, так би мовити, фізик, а не лірик, і бачу життя таким, яким воно є.

Колчанов. Пікассо, між іншим, говорив: «Я зображую світ не таким, яким його бачу, а таким, яким його мислю».

Колчанова. Якщо ти будеш так зображувати світ, тебе ніколи не приймуть у Спілку художників.

Кудрицький. Нічого. Головне — це Художній фонд. І комбінат. Годувальник наш дорогий!

Колчанова. Ні! Я хочу, щоб мій чоловік був справжнім художником.

Кудрицький. Він — справжній художник, Томочко. У нас на курсі він вважався кращим рисувальником. І не бійся — конформізм йому не загрожує. Він твердо стоїть на реалістичних позиціях. Тільки він дуже вимогливий до себе.

Колчанова. Я вірю... Я вірю в нього! (*Обіймає Колчанова.*) Інакше б...

Кудрицький. Не обіймайтеся при мені!.. Я цього не можу бачити!

За сценою чути плач дитини.

Колчанова. Ану тебе!.. Кричиш!.. Юрка збудив. (*Вибігає.*)

З а т е м н е н н я.

Музика.

Висвітлюється інший куточок квартири, вже більш заможної (*через кілька років*). За письмовим столом, заваленим книжками, сидить Колчанова.

Входить Колчанов. Підходить до столу, ніжно обіймає дружину за плечі.

Колчанов. Ну, відпочинь, скільки можна... Я вже забув, як... (*Цілує її в щоку.*)

Колчанова. Пробач, милий. Я повинна. Мені треба «добити» докторську, поки є Красильников.

Колчанов. Але...

Колчанова. Ти нічого в цьому не розумієш. Якщо Красильников піде з вченої ради...

Колчанов. «Красильников»!.. «Красильников»!.. Спасибі йому, звичайно, що він тобі допомагає, що він тягне тебе... Але... Не знаю... Може, я нічого не розумію, але Юрко зовсім відвик від тебе... Він...

Колчанова. Що ти хочеш?.. Він же твій син. Він бігає за тобою, як цуценя. Він не вилазить з майстерні. По-моєму, ти на ньому навіть змішуєш фарби, як на палітрі... такий він перемазаний.

Колчанов. Це він сам. Слухай, він геніально малює. Геніально! Я б'юсь, б'юсь, щоб знайти, узагальнити... А він раз-раз, кілька мазків і — потрясаюче!.. Якби можна було зберегти цю дитячу творчу феноменальність!

Колчанова. Але оскільки зберегти її не вдається, то треба тобі, дорогий, братися вже за якусь велику значущу тему... Масштабну... Інакше...

Колчанов. Знову ти...

Колчанова. Так, знову! Я хочу, щоб ти виходив нарешті на магістральну дорогу мистецтва. Талант — це не тільки здібності, вміння, майстерність. Це ще й вибір теми... І поки ти будеш мазюкати...

Колчанов. Мила моя... Мистецтво починається передусім з бажання... Те, що я хочу, я поки що... на жаль... не можу. А те, що я можу, я... вибач, не хочу... Отак!.. Тому я й шукаю, мучусь, мазюкаю... До речі, значущість, навіть масштабність не тільки в тому — що, а й в тому — як!.. Картина Костецького «Повернення», пам'ятаєш, солдат спиною, руки дружини на його плечах і хлопчик, що обхопив його збоку,— більше говорить про війну, ніж безліч величезних батальних полотен деяких «магістральних» художників.

Колчанова. Ти прекрасно знаєш, про що я кажу.

Колчанов. Знаю, сонечко, знаю... ти втомила-ся, кидай роботу, відпочинь.

Колчанова. Ні! Я сказала — ні!.. Я повинна... Мені треба...

Колчанов. Ну, тоді я пішов мазюкати...

Колчанова. Отак завжди... Уникаєш серйозної розмови.

Колчанов. Ну, я піду... *(Цілує її.)*

Колчанова. А!.. *(Безнадійно махає рукою.)*

Затемнення.

Музика.

Знову сидить Колчанов на диванчику в коридорі лікарні. Підводиться, підходить до дверей реанімаційної, прислухається. Зітхає.

З а т е м н е н н я.

Праворуч (але вже не за стіною, не за серпанком, а просто у кутку сцени) висвітлюється вестибюль лікарні. Вхідні скляні двері. Біля дверей за столиком чергової сидить у синьому лікарняному халаті міліціонер. Читає «Спортивну газету». За скляними дверима з'являються голови Юрка і Алли. Вони злодійкувато зазирають у вестибюль, презираються, перемовляються. Нарешті двері відчиняються, і у вестибюль рішуче входить Алла.

Міліціонер (*перепиняє їй шлях*). Ви куди, громадянко?

Алла. А вам що? Треба.

Міліціонер. Нічого. Я чергую. Заміняю чергову... тітку Машу... яка вискочила у магазин... на хвилиночку.

Алла. Дуже приємно. А мені треба, розумієте... У цьому корпусі, мені сказали, лежить одна жінка, яка... Ну, загалом, треба...

Міліціонер. Не положено. Без дозволу головного лікаря не положено. Отже...

Алла. Ну, треба мені, розумієте... Дуже... Невже не зрозуміло?

Міліціонер. А що за жінка?

Алла. Ну, жінка... Звичайна собі жінка... Мені треба її побачити.

Міліціонер. Записочку напишіть. Я передам. У яку палату?

Алла. Ні. Записочку ні... Вона... Мені треба особисто.

Міліціонер. Крутите, громадянко. Може, ви її соляною кислотою облити хочете. З ревнощів. Звідки я знаю.

Алла. Тю! Та де в мене кислота? Подивіться. (*Розкриває сумочку, показує.*) О! Духи. Понюхайте. (*Підносить міліціонерові до носа флакон.*)

Міліціонер. А чому ж тоді не говорите мету приходу. Що вам треба?

Алла. Це вже, вибачте, моя справа. Ви хто такий, щоб мене допитувати?

Міліціонер. Ображаєте, громадянку!

Алла. Та тому, що справа сугубо жіноча, розумієте... Не чоловіча справа.

Міліціонер. А я не чоловік...

Алла. Дуже шкода!

Міліціонер. Не в тому смислі! Я молодший лейтенант міліції, і мені по службі доводиться...

Алла. По якій службі? Ви тут хто? Хворий! Так лікуйтесь. Видужуйте. А то з міліції попросять.

В'їжджає на кріслі-колясці Федір.

Федір. Що тут у вас, товаришу Лялька?

Міліціонер. Та от громадянка попалася така настирна, просто жах. Ти їй одне, вона тобі інше... У мене через неї ледь шви не розійшлися. Дуже мені треба... Почергуй, Федюхо, замість мене, а я піду покурю. Сильно вона мене рознервувала... Тільки не пускай... нікого. *(Виходить.)*

Федір. Вам що?.. Дуже треба пройти?

Алла. Ага. Треба. Дуже.

Федір. Ви одна?

Алла. Взагалі... там ще хлопець у дворі. Якби можна було!..

Федір. Взагалі-то забороняється... Але я завжди допомагаю пройти, якщо приходять. Коли лежиш, ой, як хочеться, щоб хтось прийшов. Я знаю... Мені добре, у мене мама в лікарні працює...

Алла. Правда?

Федір. Ага... Я вам халати зараз дістану. І шапочки білі. І маски навіть. Будете наче студенти-медики... Зачекайте, я зараз... *(В'їжджає.)*

З а т е м н е н н я.

Знову висвітлюється глухий кут коридора лікарні. Сидить на диванчику Колчанов. Згадує.
Тихо лине пісня під гітару.

З а т е м н е н н я.

За стіною висвітлюється куточок теперішньої квартири Колчанових, тільки без деяких «зарубіжних» деталей (рік-два тому).
Колчанов. Колчанова.

К о л ч а н о в. Слухай, ну нащо ти привезла йому ці джинси?.. Треті. Нащо ти псуєш хлопця?

К о л ч а н о в а. Дорогий мій, ти говориш це тому, що сам йому, пробач, нічого не купуєш.

К о л ч а н о в. Ні. Просто подивись, як він змінився.

К о л ч а н о в а. Нормально. Зріс. Порозумнішав. Природна вікова переоцінка цінностей.

К о л ч а н о в. Не переоцінка, а оцінка. Оцінка матеріальних цінностей.

К о л ч а н о в а. Що ж, теж непогано. Треба цінувати те, що для тебе роблять...

К о л ч а н о в. по цінах чекових магазинів...

К о л ч а н о в а. Тобі просто прикро, що він одійшов від тебе і наблизився до мене. Що ж, на все свій час. Раніше він був твій син. Тепер він мій син. Раніше я не могла приділити йому належної уваги, тепер намагаюсь надолужити...

К о л ч а н о в. ...подарунками...

К о л ч а н о в а. Ну, і що ж!.. Знаєш, це вигадана мораль, що дітей треба тримати у чорному тілі, на хлібі й на воді, і що ходити вони повинні хтозна в чому. Ніколи так не хочеться одягатися, як в юності!.. Я пам'ятаю, як я страждала, коли в мене не було

нового плаття на новорічний вечір у восьмому класі. Мій батько чимсь був схожий на тебе. Він вважав, що моральність повинна ходити в лахмітті. Що будь-яка модна сучасна одежина — вже сама по собі аморальна. Дурниці!.. «Быть можно дельным человеком и думать о красе ногтей» — Пушкін. Зараз молодь дуже тверезо й розумно дивиться на життя. Зараз всі хочуть в міру можливості користуватися благами цивілізації. А грузини взагалі, наприклад, вважають, що дітям, особливо синам, треба давати гроші. Це виховує в них самостійність, щедрість, впевненість у собі... Може, вони й мають рацію...

Колчанов. Мда... «Бідні селяни! У них немає хліба?.. То нехай їдять тістечка...» — говорила королева.

Колчанова. Не мудруй!

Колчанов. У «Щоденнику письменника» Достоевського я вичитав про дрібного чиновника, що служив у Петербурзі, а потім у нас в Києві і який все своє життя витратив на те, що збирав гроші і викупував на них з рабства кріпаків — одного в десять років. Викупив трьох чи чотирьох, а дружині й дітям не залишив нічого.

Колчанова. Нещасна дружина й нещасні діти... До речі, за останні десять років ти, пробач, мабуть, не заробив і на одного кріпака.

Колчанов. Один дідусь мені якось сказав: треба прожити життя, щоб зрозуміти, що головне — не ображати людей. Що головне у житті — доброта.

Колчанова. Так. Але доброта дійова. Ну кому, скажи, потрібна твоя абстрактна доброта? Кому? Робити треба щось!.. Робити!..

Колчанов. Я роблю.

Колчанова. Що?

Колчанов. Вчу дітей малювати... Хоча б... І... заодно вчуся в них. Пробач.

Колчанова. Ай! Облиш! Це несерйозно. Все життя ти гарцюєш верхи на лозині, удаючи вершника. А на справжнього коня, пробач, так і не сів.

Колчанов. А ти добре сказала. Дуже влучно. Адже гарцювати на лозині, удаючи вершника,—це ж мистецтво. Для цього треба мати уяву, творчу фантазію. А їхати на живій кобилі і дурень може...

Колчанова. Ай, перестань!.. Все життя я б'юсь, щоб... А ти... теревениш про доброту.

Колчанов. А чого ти б'єшся? Чого ти хочеш від життя?

Колчанова. Життя хочу!.. Повноцінного!.. Розумієш?

Колчанов. Невже в цьому його повноцінність? *(Обводить рукою навколо.)*

Колчанова. Нічого ти не розумієш!.. Нічого!.. Ех!..

З а т е м н е н н я.

Музика.

(Далекий голос співає пісню про старого дивака.) За стіною висвітлюється частина кухні. Колчанов мие посуд. Входить Колчанова.

Колчанов. Розійшлися?.. *(Колчанова, не відповідаючи, мовчки ходить по кухні.)* Що таке? Ти чимось незадоволена?

Колчанова *(роздратовано)*. А ти вважаєш, що я можу бути задоволена? Так?

Колчанов. А в чому справа?

Колчанова. Мені було соромно за тебе перед людьми. Розумієш, соромно!

Колчанов. Соромно?

Колчанова. Ну, що ти говорив? Га? Що ти говорив? Ти хоч розумієш?.. Ти мені вибач, але

останнім часом ти справляєш враження нерозумної людини. Так!

Колчанов. Гм... А мені чомусь і цей твій декан, і члени ради...

Колчанова. Можеш думати все, що завгодно, але з цими людьми я працюю. Розумієш? І мені потрібні з ними нормальні людські стосунки. Тобі ясно? Чи до тебе це не доходить?

Колчанов. А оцей Аркадій Степанович? Звідки він? Нащо він тобі?

Колчанова. Він відає закордонними поїздками. Якщо ти сам... нікуди не їдиш, то не заважай хоча б іншим.

Колчанов. Та що ти, сонечко!.. Хіба я заважаю... Але знаєш, для мене завжди раніше... З дитинства... професор був втіленням вихованості, інтелігентності... І є, є ж такі професори... А ти чомусь контактуєш з такими, що... Мало того, що чавкають, сякаються за столом, розказують вульгарні сороміцькі анекдоти... По-моєму, найхарактерніша риса цих твоїх професорів — це почуття ліктя. Тільки не в тому розумінні, а в розумінні розштовхування конкурентів.

Колчанова. Ну, досить! Досить!.. Так-от... Скажу тобі одверто. Якби не Юрко, я б, мабуть... Я терплю тільки заради Юрка. Але терпець мій може увірватися. Врахуй це!.. *(Виходить.)*

Колчанов якийсь час з тугою дивиться їй услід. Потім бере відро для сміття, виходить.

З а т е м н е н н я .

Висвітлюється площадка на сходах. Сміттепровід. Поряд — відро для сміття. На площадці стоїть Колчанов, він палить. Сходами піднімається Кудрицький.

Кудрицький. А-а, принц-супруг! Здоров!.. А я проходив, бачу — світиться. Значить, не сплять. Дай, думаю, зазирну. Давно не був. Що — виганяють курити на сходи?.. Ти б собі хоч місце тут обладнав...

Колчанов. Спальне... Мабуть, доведеться...

Кудрицький. Чого так трагічно?.. Полаялися, чи що? Лаятися з такою жінкою?.. Гріх!.. Хіба можна сваритися з королевами...

Колчанов. Ех, Борю, Борю... Заздрю я тобі... Ти дивишся на неї, як на картину... здалеку... А я...

Кудрицький. Женився б на Льолі, натурщиці. Був би тоді кум королю. А так — терпи, брате!

Колчанов. Я терплю... Але іноді... Ти ж знаєш, я дитбудинківський... дитя війни... І моя душа бідняка не може витримати, коли... Та що там казати!!! Вчора приходив агент... страхувати майно... Ах, як вона любить майно!

Кудрицький. Що ж... тепер всі матеріалісти. Останнім ідеалістом був Гегель... До того ж вона сама... на свої... Так що...

Колчанов. Так-так... звичайно... Але я не збагну, як може розумна неабияка людина витрачати стільки сил і енергії на те, щоб дістати якусь шмату. І заради цієї шмати ладна принизитися до просьб... А!.. *(Махає рукою.)*

Кудрицький. Але вона ж і тобі теж дістає... Гегель!

Колчанов. Та ба!.. Змушений погоджуватись. Чоловік професора не може ходити злиднем. Фірма!.. Але я ніколи не відчував особливої радості від нових штанів. Навпаки. Вони мене сковують.

Кудрицький. Вже було. У Гекльберрі Фінна.

Колчанов. Коли мої шпінгалети одержують призи... В Індії, в Японії... вона ревниво питає:

«А ти? Що одержуєш ти?» Вона не розуміє, що я одержую — радість! Саме тут, а не в іншому випадку. Жоден Пікассо не зрівняється з якою-небудь Наталкою Зарічняк або Валеркою Кавуном... Діти — це ж генії.

Кудрицький. Так, тут ти правий... А як там твоє «Щастя дітей землі»? Рухається? Ти вже більше року не кликав мене в майстерню. .

Колчанов (*зітхає*). Не кликав... Може, Борю, я так її ніколи й не напишу... Але...

Кудрицький. Як тобі відомо, Іванов писав свою картину двадцять років... Ти поки що всього десять... Отже...

Колчанов. Не треба...

Кудрицький. Ні. Я не іронізую... Я заздрю... Заздрю, що ти не став заробітчанином, як я... що виявив характер. Але звинувачувати Тамару не треба. Вона трудівниця. В неї своє життя, свої радощі... А ти егоїст. Як всі художники.

Колчанов. Можливо... Але я не можу радіти її радощами... Я от мучусь, шукаю, пишу, перепишую, замазую, знову пишу... І в цьому — моє життя. І моє горе, і моє щастя... Я не можу інакше...

Кудрицький. Ще раз кажу — заздрю тобі... І не падай духом, Олексю! Держись! Все буде о'кей! Гоген тільки почав у сорок років. А Дефо написав «Робінзона Крузо», коли йому було п'ятдесят дев'ять. І «Гулливера» Свіфт написав у п'ятдесят дев'ять.

Колчанов. І ще — скажу тобі одверто. У ті рідкісні хвилини, коли я раптом виявляв рішучість, твердість, — аж до розриву, — вона враз пасувала, очі в неї робилися перелякані, і мені ставало її жаль... І я вже ладен був вибачатися, просити пробачення... Ах! Та що там казати!..

Кудрицький. Вся справа в тому, що ти її любиш, Олексю! Любиш! Незважаючи ні на що. І від

цього нікуди не дінешся... Ходім миритися! Ходімо!..
(Обіймає Колчанова за плечі, веде.)

Музика.

З а т е м н е н н я.

Коли запалюється світло, знову сидить Колчанов на білому дивані у коридорі лікарні. Проходить міліціонер. Обертається на Колчанова, придивляється. Підходить.

Міліціонер. Ой, пробачте... товариш художник? Це... це ви?

Колчанов. Я... художник... А що?

Міліціонер. Ой! Ви мене, мабуть, не впізнали? Молодший лейтенант Лялька. З... вибачте... вистверезника. Пам'ятаєте? Тиждень тому ви в нас но... ночували...

Колчанов. А-а... (Хмуристься.)

Міліціонер. Ой, ви знаєте... Так вийшло... Якби я був... Я ж бачив, що ви не просто... Що у вас... щось трапилось... потрясіння якесь... Сидить людина на вокзалі з пляшкою у руці... І плаче. І ні на що не реагує... Я б вас і зразу відпустив, але... переночувати десь все одно треба ж було... А вночі мене приступ апендициту як схопив! Думав: усе, кінець! «Швидка допомога». Зразу на стіл... А Вахрамаєв, який мене підмінив, вранці, звичайно, документик і... Він у нас, знаєте, такий акуратист...

Колчанов. Та хай!..

Міліціонер. Ну, що ви! Це ж неприємності. Що я — не розумію. Хочете, я листа напишу у вашу установу. Як свідок, так би мовити, того, що відбулося... Хочете?

Колчанов. Пробачте... не до цього мені зараз.

Міліціонер. Ну, як хочете... А то... я можу...

Всі думають, що міліціонери тільки... А... У вас що тут — родичі?

Колчанов. Так... можна сказати... родичі. *(Зітхає.)*

Міліціонер. Щось серйозне? *(Колчанов не відповідає.)* Звичайно, якби не серйозне, сюди б не поклали... Так... Ну, я піду... Всього вам... Щоб все було гаразд.

Колчанов. Дякую... І ви видужуйте.

Міліціонер. Дякую... До побачення. *(Виходить.)*

З реанімаційної виходить лікар.

Лікар. Зайдіть, будь ласка. Мені треба з вами поговорити.

Колчанов. Що?.. Що?.. Щось...

Лікар. Я вам все поясню. *(Заводить Колчанова в кабінет.)*

Входять Юрко і Алла (в білих халатах, шапочках, на обличчях марлеві пов'язки).

Юрко. Ну, цей хлопець — молоток!.. І халати, і шапочки дістав. І ці... намордники...

Алла. А ти думав!.. Навіть якщо й зустрінеш зараз свого татуса, він тебе нізащо не впізнає.

Юрко. Студенти-медики! Ха!

Алла. Сказали чомусь — в реанімації... Це тут.

Юрко. А що — після цього буває так погано?

Алла. Буває, буває!.. Навіть вмирають після пологів. І зараз теж... А ти думав!

Юрко. Як же дізнатися?.. І взагалі...

Алла. Ану, дай я зазирну... *(Прочиняє двері реанімаційної, зазирає і одразу зачиняє.)* Ой!.. Там так страшно!.. Стільки всяких...

На кріслі-колясці в'їжджає Федір.

Федір. Туди не треба...

Юрко. Що?

Алла. Чому?

Федір. Там... моя мама...

Юрко. Що?

Алла. На... Надія Коваленко?!

Федір. Так. Ви що — її знаєте? Ви — до неї?

Юрко. Ні-ні!..

Алла. Ні... Але.. Тут була одна людина... Художник...

Федір. Так. Мама чомусь хотіла, щоб він приїхав... Не знаю чому... Гарна людина. По-моєму...

Алла. А ти... його... раніше... не бачив?

Федір. Ні. Він приїздив тиждень тому. І от сьогодні... Скажіть, а чому в цій лікарні не роблять пересадку серця?.. Чому? А?..

Алла (*знижує плечима*). Не знаю.

Юрко (*Аллі*). Ходім.

Алла. Почекай. (*Федору*.) А твоя мама...

Федір. Медсестра. У цій лікарні все життя працює. І я тут від самого народження...

Алла. А... а батько?

Федір. Нема батька... Загинув... на кордоні... ще до мого народження... Він військовим був, прикордонником... Я вважаю, військові — це... у нас є сусіда, Валерик. Мати останнє продає, наймає йому репетиторів. Щоб він поступив хоч у який-небудь інститут. А то в армію заберуть... Заберуть!... (*Криво усміхається*.) Якби мене... я б... не задумувався...

Юрко (*Аллі*). Ходімо, ну!

Алла. Та почекай!.. (*Федору*.) А ти... пробач... що... тут...

Федір. Що я? Тут?.. Хворих розважаю... Мо-

рально підтримую... Щоб духом не занепадали... Фігурки їм з корчів та коріння вирізьблюю, дарую... Дітям хворим казки розказую... Веселі... Щоб не плакали... А взагалі... квіти паперові роблю... від комбінату... для заробітку... троянди, півонії, гладіолуси, маки... Навіть фіалки... Ось!.. *(Виймає десь з-під крісла букетик фіалок, подає Аллі.)* Це вам!

А л л а. Ой!.. Дякую!.. *(Підносить до обличчя.)* Навіть пахнуть!.. Колосально!

Ф е д і р. Аякже. Одеколоном спеціально бризкаю. Щоб були як справжні... як живі...

А л л а. Молодець ти!

Ф е д і р. Ну, я поїду... А то лікар побачить... Він сказав, щоб я тут не з'являвся. Щоб мама не... Ви туди не заходьте. Добре? В реанімаційну взагалі не можна заходити.

А л л а. Добре.

Ф е д і р. Привіт!

А л л а. Привіт!

Ю р к о. До побачення.

Федір від'їжджає.

А л л а. Ну от... І дізналися... Виходить, він не зараз, а давно... замолоду... Ще до...

Ю р к о. Хто?

А л л а. Ну, ти класик!.. «Хто?» Татусь!.. Це ж твій брат!! Ти що — не бачиш!

Ю р к о. Що?

А л л а. У вас же очі зовсім однакові... і... і губи... і овал лиця... і...

Ю р к о. Перестань!.. Перестань, чуєш!..

А л л а. Ти тому, що він... такий?

Ю р к о. Замовкни! Ну! Заткни рота! Чуєш?!

А л л а. Знаєш, а він кращий за тебе... кращий... Добріший!

Юрко. Ну, й... й цілуйся з ним!

Алла. Я б, може, і... та він, мабуть, не захоче...

Юрко. Захоче! Захоче!.. А ти... ти з кожним...

Алла *(дає йому лясаса)*. Ні! Не з кожним...

Юрко. Ти... ти... я... я... *(Вибігає.)*

Алла. Дурень! Від брата відмовитися готовий... Хіба можна відмовлятися... Навіть якщо... Хіба можна... *(Іде.)*

З кабінету виходять лікар і Колчанов.

Лікар. Ви подумайте все-таки. Тут є дуже багато складних моментів. Непередбачено складних. Врахуйте. Краще одразу все зважити. Потім буде... важче... і болячіше...

Колчанов. Я вже подумав... зважив...

Лікар. Ну, дивіться... *(Заходить до реанімаційної.)*

З а т е м н е н н я .

Ліворуч висвітлюється куток під сходами. У кутку, закривши обличчя руками, стоїть Юрко. Плечі його здригаються. В'їжджає Федір.

Федір. Ти?!. Що ти?!. Що ти?.. Не треба... Заспокойся... Що ти?.. Ви... ви — що? — посварилися з нею?.. Може, через мене?.. Що я фіалки їй подарував? Так ти не сердься... Не сердься... Я ж просто так... без всякого... Просто в неї очі добрі... Як у моєї мамі... Ех!.. Погано моїй мамі... Зовсім погано... Лікарі мене заспокоюють, але я відчуваю... відчуваю... До речі... це моє місце... Я сюди приїжджаю... Щоб ніхто не бачив... Ех! Якби можна було... Щоб я став лікарем... Я б її врятував... Я певен... А ти? Не в медичний збираєшся?

Ю р к о. Ні.

Ф е д і р. А вона?.. Вона б, по-моєму, могла бути лікарем...

Ю р к о. Ні.

Ф е д і р. Ти теж добрий... Тільки з характером... Я от на тебе дивлюсь... І щось... щось наче... От не можу тобі пояснити...

Ю р к о. Ти... ти... Та ти ж нічого, нічого не знаєш!.. Та він же... він же... *(Вибігає.)*

Ф е д і р. Про що це він?.. Дивак!..

З а т е м н е н н я.

Знову сидить Колчанов на білому диванчику біля реанімаційної.

К о л ч а н о в. Це було так несподівано. Тиждень тому раптом прийшов цей дивний лист... «Прощу вас, зважте на прохання людини, якій лишилося жити зовсім недовго... Приїдьте, прошу вас...» І, звичайно, я не міг не приїхати... Одразу. В той же день...

Музика (тихо грає гітара).

За стіною в протилежному від реанімаційної боці висвітлюється площадка. Лікарняна палата. На ліжку лежить Надія Коваленко.

Колчанов іде туди, з'являється біля ліжка.

К о л ч а н о в. Здрастуйте... Я...

К о в а л е н к о. А-а... Здрастуйте... Здрастуйте... Дякую... Дякую, що ви приїхали... Ви... ви не пізнаєте мене?

К о л ч а н о в *(вдивляється)*. Щось... знайоме, але... пробачте...

К о в а л е н к о. Так... Стільки років минуло... І я так змінилася... звичайно...

Колчанов. А ми... знайомі?..

Коваленко. Як вам сказати... Я-то вас добре знаю... А ви... Може, згадаєте... П'ятнадцять років тому, влітку, у червні, ви гуляли з сином у парку Шевченка... А я підійшла і... Ні, не пам'ятаєте, звичайно... Так давно...

Колчанов. А-а... Пригадую... Аякже!.. Ви ще розповідали про свого сина... З такою любов'ю... Пам'ятаю... І чомусь так ніжно поставилися до нашого Юрка...

Коваленко. Він дуже був схожий на мого Федю... Дуже... Як він там? Здоровий? Все гаразд?

Колчанов. Так. Дякую. У цьому році закінчує школу, готується в інститут... А що з вами?

Коваленко. Не треба зараз про це... Потім... Ви любите дітей... Я відчуваю...

Колчанов. Мені доводиться багато возитися з ними... Я веду художню студію в Палаці піонерів...

Коваленко. Ви, по-моєму, хороша людина... Я це зрозуміла ще тоді, в парку... Як ви розмовляли із своїм трирічним Юрком... Так може розмовляти тільки дуже добра і хороша людина... І ваш Юрко... Діти завжди відчувають справжню любов і тоді... Це найголовніше... І мій Федя у цьому віці теж... Який хлопчик був!.. «Мамочко! Ти відпочинь, ти втомилась,— він у дитинстві трохи шепелявив,— я за тебе почергую біля хворих». А коли ми пішки йшли додому: «Штривай, мамо, от я вирощу, куплю грузовик і буду тебе рожвожити»... Рожвожити!.. Дитино моя!.. *(Відвертається.)*

Колчанов. А як він? Як його справи?

Коваленко *(після паузи)*. А... *(Важко зітхає.)*

Колчанов. Що з ним? Може, я в змозі чимось допомогти?

Коваленко. Не знаю... Нічого не знаю...

Знаю лише одне — мої справи погані... Я, мабуть, скоро...

Колчанов. Ну що ви...

Коваленко. Не треба... Я сама медсестра... Я...

Колчанов. Все одно... Не треба так... Треба триматися... Головне — вірити... і тоді...

Коваленко. Я тримаюсь... Якби не Федя, я б, мабуть, давно... Не будемо про це... А у вас? У сім'ї все гаразд?

Колчанов. Більш-менш... Дружина вже професор, кафедрою завідує...

Коваленко. Молодець... *(Зітхає.)*

Пауза.

Колчанов. Ви щось хотіли мені сказати. Правда ж?

Коваленко. Та... ні... просто... Ідіть уже, мабуть... До побачення. *(Відвертається.)*

Колчанов. Пробачте... Але я не можу так піти. Я відчуваю — щось... щось ви хотіли мені сказати... Не соромтесь, я постараюсь зрозуміти, і якщо тільки зможу... Прошу вас!..

Коваленко. Не треба... Ідіть... Ви... Пробачте!..

Колчанов. Прошу вас!..

Коваленко. Ну нащо ви... Ви будете жалкувати, що наполягали... Не треба... Повірте.

Колчанов. Прошу вас... Не думайте про мене... Кажіть те, що ви хотіли сказати... У вас, мабуть, якесь прохання... не соромтесь... Якщо я зможу...

Коваленко. Повірте, я мимохіть зроблю вам боляче... Я не хочу цього. Поки я не бачила вас, мені здавалося... я думала... А тепер... Не можу...

Колчанов. Нічого... Прошу вас...

Коваленко. Даремно ви наполягаєте...

Колчанов. Прошу вас...

Коваленко. Ну що ж... Раз так... *(Зітхає.)*
Справа в тому, що Федя...

Колчанов. Що?

Коваленко. Чекайте... Я тоді все по порядку... Це... це було двадцять років тому. Я працювала сестрою у родильному в Краснограді... Під Харковом... Яюсь до нас поступила дівчина... ну, не дівчина, молоденька, одним словом... В неї почалися передчасні... народила шестимісячного... хлопчика... А десь на десятий день... зникла... Хтось уночі приніс їй одяг... Було літо. Перший поверх... Документів, коли поступала, в неї не виявилося. Прізвище назвала вигадане, адресу теж. Швидше за все іногородня. Спеціально приїхала у незнайомий Красноград, щоб... У нашій практиці то не перший випадок... Ви пробачте, вони бувають такі дурненькі, ці дівчата... І так потім шкодують... Так страждають потім... Але... Роди були спровоковані... Вона хотіла позбавитися дитини... Але пізно похопилася... Хлопчик народився живий... Як його виходжували!.. Як за нього боролися! У нас лікарі хороші були... Я теж ночами біля боксу просиджувала... Він, ватюю обкладений, ледь-ледь дихав... Виходили... А потім... потім я його всиновила... Я мріяла про дитину. Розумієте? Заміж вийти не вийшло... Не всі ж... не всім же вдається... Це така справа...

Колчанов *(пригнічено)*. Так значить... ви думаєте...

Коваленко. От бачите... Ви не вірите... Не треба було мені розповідати... Думаєте — авантюриста якась...

Колчанов. Ні-ні... продовжуйте... прошу вас... прошу.

К о в а л е н к о. З Краснограда я виїхала. Переїхала у Вінницю. Тут у мене тітка старенька жила. І — щоб ніхто, звичайно, не знав, що Федя в мене не рідний... Не рідний!.. Та ріднішого за нього й придумати не можна було! Яке це дитя було добре, лагідне!.. Яка я була щаслива! Почала навіть боятися, а раптом його в мене відберуть... Опам'ятається рідна мати і... відбере... Всяко ж буває...

К о л ч а н о в. А як... як ви дізналися, що це...

К о в а л е н к о. А я приїхала якось до Києва і раптом зустріла її на вулиці. Випадково. Мене наче окропом ошпарило. Ви йшли удвох. Про щось весело говорили, сміялися... Нікого не помічали... Я три квартали за вами йшла. До самого дому... Думала, може, обізналася. Ні — вона!.. Я, крім усього, родимку на шиї добре запам'ятала. Та й гарна вона. Такі не забуваються... А потім портрет у журналі «Україна» побачила...

К о л ч а н о в. Портрет?..

К о в а л е н к о. Репродукцію з картини... Вона була в тому ж платті, що й на вулиці...

К о л ч а н о в. Так... *(Зітхає.)*

К о в а л е н к о. Пробачте... Але не думайте... Я нічого, нічого від вас не хотіла... Я, навпаки, боялася, щоб не забрали... Ви тільки одружилися тоді... Щасливі такі були!.. Я заспокоїлася трохи... А потім у вас народився Юрко... Я зовсім заспокоїлась. Я тоді тітку до Києва привозила. У проктологічний центр. Що на бульварі, біля університету. Півтора місяця з нею тут пробула. Сам професор Матяшин операцію їй робив. Ви жили тоді на Репіна, у старому будинку. І завжди гуляли з Юрком у парку Шевченка... Я сяду на лавочці і спостерігаю. А якось не витримала і підійшла. Дуже ваш Юрко на Федюмого схожий був... А потім... потім сталося... це... нещастя... Поліомієліт!.. Я думала, я збожеволію...

Я навколішки стояла перед лікарями нашими, благала: «Врятуйте, вилікуйте Федю!» Але... кволенький він усе-таки був... шестимісячний... Так і лишився на все життя у кріслі-колясці...

Колчанов (з болем). А-а...

Коваленко. Таке горе!.. Як він житиме, коли мене не буде!.. Він такий, такий... Знаєте, коли він дізнався, що я... що в мене... Від нього приховували спершу... та хіба приховаєш.. Так він до головлікаря кинувся: «Благаю — зробіть, зробіть пересадку серця!.. Я згоден. У мене здорове серце». Розумієте?.. Розумієте? (Схлипує.) Він такий... такий...

З а т е м н е н н я.

Музика.

Знову біля дверей реанімаційної сидить Колчанов.

Колчанов. І от минув тиждень... І я знову тут... Пробач, я ще нічого не сказав тобі, Тамаро... Це було нелегко... Але вона взяла з мене слово, що я нічого тобі не скажу, поки вона жива...

З реанімаційної виходить лікар. Втомлено знімає з обличчя марлеву пов'язку.

Лікар. Все... Ми робили все, що могли... Більше нічого зробити вже було неможливо...

З а т е м н е н н я.

Музика (обривається на високій ноті акорд). У темряві чути відчайдушний крик Федора: «А-а-а!.. Мамо!.. Мамочко!..

Квартира Колчанових.

Колчанова (*говорить по телефону*). Так!.. Так!.. І сантехніку давно вже час міняти. Я бачила такі японські змішувачі в одному будинку!.. Але це ж все треба дістати. Коли цим займатися?.. Так... так... До всього просто руки не доходять... Так... (*Входить Колчанов.*) Так... так... Звичайно... так... Ну, добре... Ви пробачте, Людмилу Георгіївну, я вам ще потім передзвоню... Зараз тут... до мене прийшли... Так... так... до побачення! (*Кладає трубку, Колчанову.*) Нарешті!.. Гарний!.. Нічого не скажеш!.. Боже мій!.. Яка ганьба!.. Докотився!.. Мій чоловік у витверезнику! Це ж якщо дізнаються на кафедрі... Яка ганьба!

Колчанов. Пробач... Зірвався... Не витримав... Вперше в житті...

Колчанова. Що трапилось?.. Нащо ти взагалі їздив у Вінницю? Тоді, тиждень тому? Ти мені так і не сказав, до речі.

Колчанов. От про це й хочу зараз сказати... Наберись мужності, Тамаро...

Колчанова. Я, здається, тільки те й роблю все життя з тобою. Що таке?

Колчанов. Не знаю навіть, як почати...

Колчанова. Починай-починай, не бійся, не бійся. В тебе з'явилася якась жінка?.. Ну, сміливіше!

Колчанов. Не треба... Все надто серйозно... Ти тільки не думай... Я обіцяв ніколи не торкатися твого минулого, але...

Колчанова. Але...

Колчанов. Ти говорила, що розказала мені все... Ти нічого не забула?

Колчанова. Що? Що ти маєш на увазі?

Колчанов. Красноград... Пологовий будинок...

Колчанова. Що-о?!.

Колчанов. Я бачив... твого сина...

Колчанова. Що?! Що ти сказав?!

Колчанов. Так... Його виходили... Він живий...

Колчанова. Ні!.. Не може бути... Ні!.. (*Сідає, прикриває очі рукою.*) Накапай мені корвалолу... Будь ласка...

Колчанов (*бере з серванта пляшечку з ліками, капає в чарочку, доливає водою, подає*). На!.. (*Після паузи.*) Його всиновила одна медсестра. І переїхала з Краснограда у Вінницю... Щоб ніхто не знав.

Колчанова. Як... як він... виглядає?.. Який він?

Колчанов. Гарний хлопець... Схожий на тебе...

Колчанова. Ох!.. А як... ти дізнався? Як ти знайшов цю... медсестру?.. Чи вона тебе?

Колчанов. Колись вона випадково зустріла тебе на вулиці. І впізнала. А потім ще побачила портрет у журналі...

Колчанова. А... а чому раптом... зараз...

Колчанов. В неї була невиліковна хвороба серця... Вчора вона... померла...

Колчанова. А-а...

Колчанов. Справа в тому, що Федя... Його звати Федя... інвалід.

Колчанова. Що-о?

Колчанов. Після поліомієліта в нього відібрало ноги... Він на кріслі-колясці...

Колчанова. О-о!..

Колчанов. Він лишився зовсім один... Ми повинні його забрати...

Колчанова. Так... Звичайно... Звичайно... О боже!.. О-о!..

Колчанов. Я вже домовився.

Колчанова. З ким?

Колчанов. З головлікарем лікарні... де вона працювала і... де померла... Він там.

Колчанова. О господи!.. Як це несподівано... як це... Стільки років!..

Колчанов. Ти даремно все-таки не розказала мені тоді... одразу... Ми могли...

Колчанова. Я була певна, що він помер... Була певна... Ті дні для мене — як марення... Але я пам'ятаю, лікар сказав: «Врятувати дитину ми не зможемо... не зможемо...» Я точно пам'ятаю...

Колчанов. Але вони змогли... Вони врятували його...

Колчанова. Олесю... а... а може, це... може, це не мій син?..

Колчанов. Що?

Колчанова. Ця медсестра... Я звичайно, не звинувачую її. Ні... Її можна зрозуміти... Вона нещасна жінка... Ніж залишати сина-інваліда напризволяще... то краще вже...

Колчанов. Що ти говориш? Як ти можеш?.. Ти... ти...

Колчанова. Але... але, справді... я... я не певна...

Колчанов. А я певен!.. Вона виростила, виховала твого сина, а ти... Ех! Якби можна було пересаджувати серце, я б пересадив серце тієї жінки тобі... Я ж бачив його! Це твій син!.. Твої очі, твої губи, твій поворот голови. У мене ж все-таки око художника. Тим більше, коли я бачу риси жінки, яку... яку... *(Зривається на крик.)* Як ти можеш не вірити!

Колчанова. Не треба, Олесю! Лесику, не треба!.. Заради нашого кохання!... Пожалій мене! Я згодна. Так, я винна... Тяжко винна. Я не знала. Я не думала... Я була тоді молоденька, дурненька дівчина. Потрапила в таку біду... Зрозумій, я була то-

ді рекомендована в аспірантуру. П'ятий курс. Диплом. І раптом таке... Все гине, одразу. Все. І вдома... Якби була жива мати... А то... Батько... Ти ж знаєш, як він на все це дивиться...

Колчанов. Але зараз ти вже не дурненька дівчина.

Колчанова. Ти не думай... Я... я перші роки ночами не спала, мучилася. Він снівся мені... Я...

Колчанов. А тепер, коли він знайшовся, ти...

Колчанова. Любий, ти не кричи, але... Ти хочеш, щоб я сказала йому, що я...

Колчанов. Ні. Не хочу. Правду йому говорити зараз не можна... Він дуже любив свою матір... оту... Я вже думав... Скажемо, що ми вирішили всиновити його, тому що медсестра Надія Коваленко, його мати, колись врятувала мені життя... Мені! Розумієш?.. Ти тут будеш навіть ні при чому.

Колчанова (після паузи). Ти говориш... він схожий?

Колчанов. Так.

Колчанова. А якщо... хтось... коли-небудь... чи він сам догадається... чи Юрко... І все відкриється... І неможливо буде приховати... Адже Юрко не повірить в те, що ця медсестра врятувала тобі життя... ти ж ніколи про це не говориш... Що я скажу Юркові? Як я йому поясню?! Як?!

У дверях з'являється Юрко.

Юрко. Не треба нічого пояснювати.

Колчанов. Ти?!

Юрко. Ви так кричали... На сходах чути було... Я відчинив і стояв у коридорі... І все чув... Пробачте...

Колчанова. Де ти був?

Юрко. У Вінниці... І теж... бачив його...

К о л ч а н о в. Неймовірно! Як же ми не зустрілися?

Ю р к о. Не знаю... Так вийшло... Випадково... Могли й зустрітись. *(Гукає.)* Дядю Борю! Заходьте!.. *(Батькам.)* Він там, у коридорі... Він зайшов разом зі мною... І теж чув...

К о л ч а н о в *(визирає у коридор)*. Там нікого немає.

Ю р к о. Значить, пішов... Стало соромно, і пішов... *(Матері відчайдушно.)* Як ти могла кинути його?! Як?!

К о л ч а н о в. Юрко!

Ю р к о. Щоб стати професором?! Так!.. Щоб купити цей паршивий гарнітур?! Цю погань?! *(Пхає ногою меблі.)* Цю вазу?! *(Кидає вазу на підлогу.)* Заради цього?! Заради цього?! Хай воно горить синім полум'ям!.. І все одно... Все одно одержиш страховку!.. І за мене одержиш страховку. Ти й мене застрахувала... *(Істерично плаче.)*

К о л ч а н о в. Юрко!.. Ну що ти? Юрко!.. *(Обіймає сина.)*

Колчанова стоїть закам'яніла, похиливши голову.

Музика.

З динаміка лунає пісня під гітару:

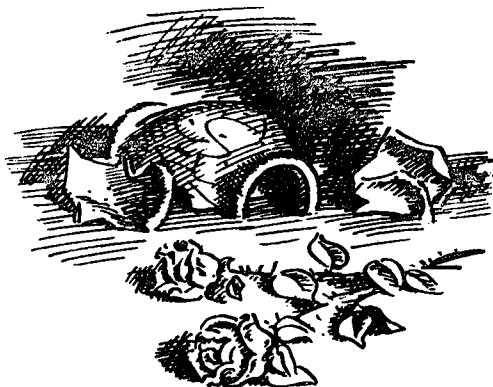
Сміється, глузує
Кошій з дивака,
Що торба у нього
Порожня така...

З порожньою торбою
Ходить дивак,
Годинникар Тік-Так...
Тік-Так... Тік-Так...
Тік-Так... Тік-Так...

Старий дивак...
Так, так... так, так...
Так, так... так, так...
Такий дивак!...

Повільно опускається

З а в і с а.

Слідство триває

**Песа на дві дії,
п'ять картин**

ДІЙОВІ ОСОБИ

Дмитрик — учень шостого класу.

Дмитро Миколайович — директор народно-
го музею.

Віра Василівна — журналіст.

Надія Іванівна — пенсіонерка, колишня вчи-
телька.

Віктор Олександрович — професор,
доктор наук.

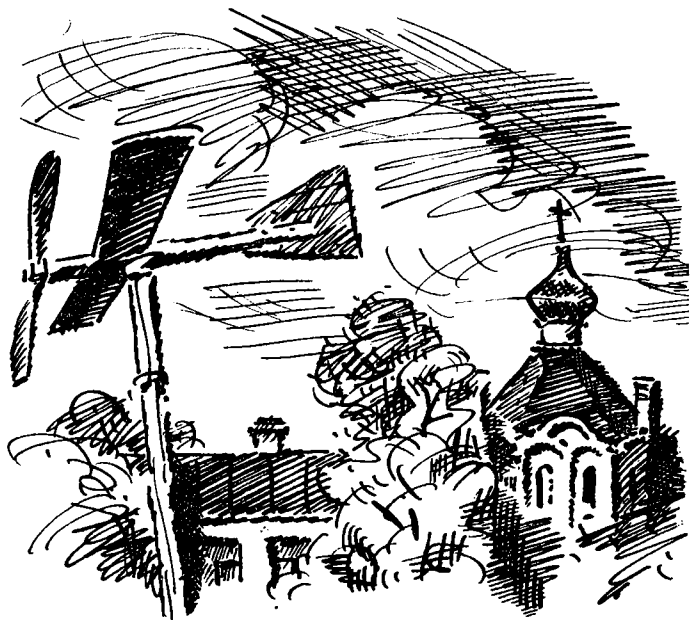
Любочка — продавець універсаму.

Тетяна Михайлівна — завмаг.

Вася — міліціонер.

Стрижалковський — батько Дмитрика,
біолог.

Слідчий.

Чути пісню у виконанні дитячого хору. Дзвінкий хлоп'ячий голос
виводить:

Хай завжди буде сонце!
Хай завжди буде небо!
Хай завжди буде мама!
Хай завжди буду я! ✓

Завіса піднімається

ДІЯ ПЕРША

КАРТИНА ПЕРША

Околиця великого міста.

Два стареньких одноповерхових будиночки, оточених садами. Праворуч — будиночок Дмитра Миколайовича та Віри Василівни. Ліворуч — будиночок Надії Іванівни. На його даху залізний літачок-флюгер. На другому плані видно церкву, за нею — багатоповерхові сучасні будинки.

Розділяє садиби не паркан, а могутній дуб, під ним стіл, лавиці.

Між будинком Надії Іванівни і дубом погребня.

За столом Дмитро Миколайович (в руках у нього портативний магнітофон) і Надія Іванівна. На столі залізний старий ліхтар, дроти, плоскогубці, ізоляційна стрічка.

Дмитро Миколайович. А?

Надія Іванівна. Будьте певні! Просто Робертіно Лоретті!

Дмитро Миколайович. Шкода тільки, от почнеться мутація. Голос зламається.

Надія Іванівна. Ти кажеш, йому тринадцять. А на вигляд — усі шістнадцять.

Дмитро Миколайович. Акселерат.

Надія Іванівна. Він мені так подобається!

Дмитро Миколайович. Я навіть не знаю, що б я зараз робив без нього. Головний соліст. І він же як прийшов?! Пам'ятаєте, я вам розповідав. Стоїть у притворі. Очі величезні, блідий. Ну просто отрок Варфоломій з картини Нестерова. А коли заспівав...

Надія Іванівна. Знаєш, він мені чимось нагадує мого Шурика... (Зітхає.) І тебе. І Вітю. Коли ви були отакими. До речі, як там твій друг Нестеренко? Хоч би приїхав. Подивитися на нього. Такі були нерозлийвода. А як поїхав тоді — і все.

Дмитро Миколайович. Ні. Чому... Ми з ним бачимось.

Надія Іванівна. Раз на два-три роки. Та й то у Москві. Як він приїздить. Колись дня не могли прожити одне без одного. Він тут у нас до ночі пропадав. Йому наші халупи миліші були за його шикарну квартиру. Подумати тільки — тоді був один-єдиний п'ятиповерховий будинок на всю Ковалівку.

Дмитро Миколайович. Що поробиш, як він майже весь час по закордонах.

Надія Іванівна. Таким став! Будьте певні!.. Я за нього радію. А що ви тільки не виробляли! Я пам'ятаю, як ви... у дев'ятому, здається... зустрічали у мене Новий рік. Ми, дорослі, у вас, а ви — в мене. Всім класом. І ти й Вітя повикидали у квартиру на сніг усі заварні тістечка, що я зробила. Тому що Ляля Туманова сказала: вони дуже солодкі. А потім попідбирали і все поїли. Ох, як я з вами намучилась! Найнедисциплінованіші були. Але й найздібніші у класі. Хороший був ваш клас. Я його дуже любила. Не тому, що ти мій сусіда, а взагалі.

Дмитро Миколайович. Боже мій! Відтоді минуло майже чверть віку. Мені вже під сорок.

Надія Іванівна. Вік старих Ларіних з «Євгенія Онегіна». «Старих»! Смішно! Що ж тоді говорити про мене?

Дмитро Миколайович. Вітька тільки співати не вмів ніколи. Крокуючий екскаватор на вухо наступив. Як загорлає — хоч хрестись і тікай.

Надія Іванівна. Ти знаєш, Лукіно Вісконті, італійський кінорежисер, говорив: «Стендаль хотів, щоб на його могилі зробили напис: «Він любив Чімарозу, Моцарта і Шекспіра». Я ж прошу,— сказав Вісконті,— щоб на моєму надгробку написали: «Він любив Шекспіра, Чехова і Верді». Я, Митю, не можу собі дозволити таких прохань. Я не Стен-

даль і не Лукіно Вісконті. Але я прошу тебе знаєш про що... Тільки не смійся, будь ласка. Я серйозно. На поминках, здається, не заведено співати, але на моїх, я тебе дуже прошу, заспівайте з Дмитриком «Летіла зозуля».

Дмитро Миколайович. Та що ви, Надіє Іванівно! Що ви, дорога! Які поминки! Ви доживете до «страшного суду».

Надія Іванівна. Ні, я серйозно. Я прошу! Якось я чула, ви співали цю пісню удвох. Ти мені пробач, але на мене чомусь це справило таке враження. Я плакала. Слово честі!

Дмитро Миколайович. Я, між іншим, сам здивувався, коли він заспівав тоді. Українська народна пісня. Абсолютно доросла. І, головне, всі слова знає.

Надія Іванівна. Дивовижний хлопець! І знаєш, у нього якісь недитячі очі. Страдницькі. Наче він пережив якийсь душевний біль. Я ж стільки їх бачила на своєму віку, цих підлітків. Найскладніший період. Він з якої сім'ї?

Дмитро Миколайович. По-моєму, з прекрасної. Такі батьки симпатичні. Так його люблять. І він такий ніжний син. Вони до мене приходили.

Надія Іванівна. Значить, здалося. Я чомусь подумала — з неблагополучної. Ти знаєш, може, гріх так говорити, але я чомусь не дуже вірю в людей, які ніколи не були по-справжньому нещасними, ніколи по-справжньому не страждали. Взагалі, по-моєму, горе для багатьох людей саме в тому, що вони не вміють, не хочуть глибоко відчувати, глибоко переживати, страждати. Вони страждають лише примітивно, на рівні інстинктів, від невдоволення елементарних бажань.

Дмитро Миколайович. А може, навпаки,— більшість людей не вміють радіти, а не страж-

дати? Адже справжня радість, захоплення — від природи, мистецтва, кохання — звеличує людину. А страждання, навпаки, озлоблює.

Надія Іванівна. Ні, Митю, ні! Той, хто по-справжньому не страждав, і співчувати по-справжньому не вміє. А співчуття — це найбільш людяний порух душі.

Дмитро Миколайович. Можливо... Можливо.

Надія Іванівна. Ну, так обіцяєш?

Дмитро Миколайович. Що?

Надія Іванівна. Ну, заспівати з Дмитриком... «Летіла зозуля».

Дмитро Миколайович. Надіє Іванівно!

Надія Іванівна. Ні, скажи — обіцяєш?

Дмитро Миколайович. Ну, добре, добре! Тільки не треба про це.

Надія Іванівна. Ти сам завів цю розмову. «Боже мій! Майже чверть віку!» А що таке чверть віку?! От Любочці завтра дев'ятнадцять. А мені ж святкували дев'ятнадцять теж під цим самим дубом. І — наче вчора. А було це шістдесят років тому. Шістдесят! З гаком! Розумієш?

Дмитро Миколайович. Надіє Іванівно! Мила! Давайте переходити на мажор (*наспівує*). «Не сумуйте, тьотю, дядя на роботі, а-а не з кимось у кіно!»

Надія Іванівна. Несерйозна ти людина. Твій жанр — водевіль. Оперетка. Музкомедія. Ти пішов не по тій лінії.

Дмитро Миколайович. Якщо в життя одібрати водевіль, комедію, гумор, життя може перетворитися на суцільний реквієм. Бо життя рано чи пізно закінчується смертю.

Входить Віра Василівна (з *папкою*).

Віра Василівна. А от і я! (Дмитру Миколайовичу.) Як ти себе почуваєш?

Дмитро Миколайович. Прекрасно! Співаю. А Надія Іванівна мене за це критикує. А як у тебе? Перебудовуєш торгівлю?

Віра Василівна. Та перебудовую. І знаєте, сьогодні вже дзвонили. «Віро Василівно! Італійськими чобітками не цікавитесь? Щойно одержали». Завсекцією універмагу. Я колись про неї писала.

Дмитро Миколайович. О! Вже дізналися!

Віра Василівна. Але як? Я ж тільки позавчора одержала завдання писати про універмаг. Ніде ще не була, ні з ким по суті не говорила. Тільки подзвонила в торгвідділ міськради, спитала телефони.

Надія Іванівна. У них зв'язки — будьте певні! Мені так не подобається, що Любочка... (Махає рукою.) А!

Дмитро Миколайович. Та це ж тимчасово! Щоб зачепитися.

Надія Іванівна. Може так зачепитися, що й не відчепиться.

Віра Василівна. Так. Це засмоктує... Дурні гроші. Ти мені — я тобі... Поки існує дефіцит, працівники торгівлі житимуть краще, ніж працівники освіти.

Дмитро Миколайович. Та годі вже вам!. Не чіпайте вже дівчину. Вона й так напереживалася після того вступу.

Віра Василівна. Ну, гаразд. Не будемо сперечатися. Я голодна, як не знаю хто. (Заходить у будиночок.)

Дмитро Миколайович (кричить їй навздогін). Каша під подушкою! Борщ на плиті! Курка в духовці! (Надії Іванівні.) Зараз повісимо лямпійон.

(Злазить на стіл, починає прив'язувати до гілки ліхтар.)

Вбігає Дмитрик.

Д м и т р и к. Добрий день!

Надія Іванівна. Здрастуй, синку!

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Про вовка помова. Здоров!

Д м и т р и к *(Дмитру Миколайовичу)*. О! А чого ви на стіл залізли?.. Вам же не можна!

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Та от... треба ліхтар причепити.

Д м и т р и к. Давайте я, давайте! *(Вискакує на стіл, забирає ліхтар у Дмитра Миколайовича.)* Я вмію, не бійтесь. А ви злазьте, злазьте!

Надія Іванівна. Ех! Це я винна. Не треба було пускати.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Та що ви, їй-богу! Робите з мене... *(Злазить зі стола.)*

Д м и т р и к. Ну ви ж... Гарний ліхтарчик! *(Прив'язує ліхтар до гілки.)*

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Ще дореволюційний. Вчора у сараї знайшов. Думаю, може, для музею нашого згодиться. Але один день хай тут повисить. У нас завтра іменини.

Д м и т р и к. О! І у нас. Мама іменинниця завтра.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Ти диви. Який збіг. А я, грішник, люблю іменини, взагалі свята. З дитинства. Люблю, коли люди сидять за столом, у всіх піднесений святковий настрій, всі розповідають щось цікаве, жартують, сміються, говорять один одному хороші слова, побажання... «Пропоную тост за мого друга, прекрасну людину, гордість нашого колективу!» Гарно!

Надія Іванівна. За столом люди справді гарно говорять один про одного. І ще... на поминках...

Дмитро Миколайович. Про поминки не будемо... А пам'ятаєте, Надіє Іванівно, скільки за цим столом було сказано хороших слів, скільки жартували, співали, сміялися...

Надія Іванівна. Вже що-що, а говорити вміли! Будьте певні! І твій батько, і Вячеслав Станіславович, і Богданчик... А ще раніше і мій покійний чоловік, і... Шурик. Шурик теж був дуже дотепний. І ніколи ніхто нікого не намагався образити. Якщо насміхалися, то самі з себе.

Дмитро Миколайович. Так-так. А пам'ятаєте, приходив Борис Мокрицький, актор. З периферійного муздрамтеатру. Співав. «Погляньте тут, погляньте там, як воно здається вам...»

Надія Іванівна. І розповідав сороміцькі анекдоти та різні театральні плітки. Фу!

Дмитро Миколайович. А ти, Дмитрику, любиш свята?

Дмитрик. Аякже! Хто ж їх не любить!.. Який у вас літачок симпатичний на даху! Я й не помітив.

Надія Іванівна. Тобі подобається?

Дмитрик. Клас!

Надія Іванівна. Це мій Шурик зробив. Ще до війни. Флюгер. І пропелер крутиться.

Дмитрик. Здорово!

Надія Іванівна. Була така пісня до війни: «Пропеллер, звонче песню пой! Неся распластанные крылья...»

Дмитро Миколайович *(підспівує)*. «... за вечный мир в последний бой летит стальная эскадрилья...»

Надія Іванівна. Улюблена пісня Шурика. Він мріяв стати льотчиком. Але його не взяли. Через короткозорість. Він загинув піхотинцем.

Дмитрик. Я теж, коли був маленький, мріяв стати льотчиком, навіть космонавтом. І теж нічого не вийде.

Надія Іванівна. Чому?

Дмитрик. Мама не хоче. Боїться. Каже, що не переживе — щодня хвилюватися. Хоче, щоб я став біологом. Як тато. А раз мама не хоче... Що ж, біологом теж непогано. Вавилов, Дубинін, Тимофеев-Ресовський... Хоча літати — це... *(Зітхає.)* Ну, все! По-моєму, тримається добре. *(Злізає зі стола.)*

Надія Іванівна. Чого ти хвилюєшся? Ти, може, знаменитим співаком станеш.

Дмитро Миколайович. Не виключено.

Дмитрик *(махав рукою)*. Та ви що! Яким співаком!

Надія Іванівна. А що? Ми ось щойно слухали.

Дмитро Миколайович. Те, що я вчора записав.

Дмитрик. А-а... Дмитре Миколайовичу! Я саме хотів вас попросити.

Дмитро Миколайович. Що?

Дмитрик. Тільки як не можна... Я не ображусь. Чесне слово!

Дмитро Микол^айович. Говори! Що таке?

Дмитрик. Розумієте, мама... в лікарні.

Дмитро Миколайович. Я знаю.

Дмитрик. Операцію мають робити. Тато каже, нічого страшного, але... я так хвилююсь.

Дмитро Миколайович. Ну, ти не поспішай хвилюватися. Вже яку операцію переніс, а нічого, бач, бігаю. Та ще й співаю. Отже...

Дмитрик. Я, звичайно, розумію, але...

Дмитро Миколайович. А що ти хотів? Давай!

Дмитрик. Якщо можна було б... ваш магні-

тофон. І касету. Буквально на дві години. Завтра. Мамі в лікарню... Та коли у вас теж іменини...

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Ні. Нам цей магнітофон на завтра буде не потрібен, у Любочки є свій. І касети з записами. Бери! Ти молодець! Добре придумав. «Хай завжди буде мама!» Кращого подарунка на день народження у лікарні і не вигадаетш. Молодець! Бери!

Д м и т р и к. Та ні, я завтра. Якщо можна? Перед лікарнею заскочу. А потім одразу принесу. Не бійтесь, я обережно. Я вмію. У нас теж є. Але зіпсувався. Тато збирався віднести у майстерню. Та зараз не до цього.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Та бери! Чого бігати?

Д м и т р и к. Ні-ні. Я зараз не додому. Мені ще в деякі місця треба. У магазин, пральню, хімчистку... не хочу ризикувати. Все-таки японський. Не дай боже...

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Ну, як хочеш. Це мені друг дитинства привіз. З закордону.

Д м и т р и к. Так я завтра забіжу. Десь о дванадцятій. Ви будете?

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Аякже. Завтра ж неділя.

Д м и т р и к. Дякую! Дякую! Я побіг! *(Вибігає.)*

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Гарний хлопець!

Н а д і я І в а н і в н а. Будьте певні!

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Як би я хотів мати такого сина! Та... *(Зітхає.)*

Н а д і я І в а н і в н а. Краще, мабуть, зовсім не мати, ніж втратити... Мій Шурик теж колись подарував мені на день народження пісеньку — «Отут росла подоляночка». Йому було тоді три роки. А зараз було б шістдесят два... Піду. Треба варити холодець. *(Іде в будинок.)*

Дмитро Миколайович. Ану як він там прив'язав?.. (*Озирається, вилазить на стіл.*)

На ганок виходить Віра Василівна.

Віра Василівна. Ой! Ти куди це заліз?

Дмитро Миколайович (*розгубився*). Ну... треба ж допомогти Надії Іванівні з тими іменами. Щоб було по-людськи. Ти ж бачиш, як вона себе почуває.

Віра Василівна. А ти?! Теж іще герой! Сказав, я б сама зробила. (*Вилазить на стіл.*) Що тут треба?

Дмитро Миколайович. Та все вже зроблено. Дмитрик прив'язав. Я тільки хотів перевірити.

Віра Василівна. Злазь! Не для того я тебе витягала, щоб ти...

Дмитро Миколайович. Рятівнице ти моя! Змушений тебе обняти, бо зараз упадем. (*Обіймає її.*)

Віра Василівна. Ну, ти як маленький!

Дмитро Миколайович. Точно! (*Пригортає її, цілуються.*)

На ганок виходить Надія Іванівна з каструлею у руці.

Надія Іванівна. Ах, пардон!

Віра Василівна. Ой!..

З а т е м н е н н я.

КАРТИНА ДРУГА

Кабінет Тетяни Михайлівни. За столом Тетяна Михайлівна говорить по телефону.

Тетяна Михайлівна. Захарович? Дорогий! Виручай! Потрібна кофтюля... Імпортна... Сорок шостий... Ні... На жаль, не схудла. Для подарунка.

Одній моїй телиці. День народження. Дев'ятнадцять. Гарненька. Може, й познайомлю. Тільки згодом... Ні. Не забула. Як тільки одержимо, приховаю. Подзвоню. Аякже. Ти ж мене знаєш. Так домовились?.. Обіймаю. (*Кладе трубку, і телефон одразу починає дзвонити, знімає трубку.*) Так. Що? Так. Ні! Ні! Діла не буде! Я сказала — ні! Ти мене, Любарський, на бога не бери. Я цього не люблю! Мені план виконувати. Кінець кварталу. А цим товаром хай торгує твоя дружина. Я... я... Та не кричи ти... Я теж умію!.. Все! (*Кладе трубку і починає одразу набирати номер.*) Стелка? Привіт!.. Ну, як ти там?.. Ой, не кажи!.. Голова — як макітра. Тільки й мрію дотягти до закриття і нарешті розслабитися... (*За сценою чути, як падають ящики.*) Почекай, я прокерую. (*Затиснувши трубку рукою, кричить.*) Гришо-о! Що там таке? Знову ящики падають? Прибери тару з проходу! Скільки можна говорити! Ти чуєш?.. Гришо-о! (*За сценою хрипкий голос: «Та чую, чую! Прибираю! Щоб вони згоріли, ті ящики!»*) Вибач, Стелко, тут у мене... Так що?.. А може, в «Динамо»? «Столичний» мені так остогид... Ой, ці кавалери!.. Ти мені пробач... Знаєш, що він мені вчора видав? «Давай одружилося!» (*Сміється.*) Уявляєш? Ха-ха-ха! Цього мені ще не вистачало. Голота нещасна! Хотіла йому сказати: «Таких, як ти, на базарі п'ять карбованців пучок!» Та пожаліла його, дурника... Ага... Ага... Ха-ха-ха!

Входить Віктор Олександрович з плащем у руці, з «дипломатом».

Віктор Олександрович. Пробачте!.. Тетяна Михайлівна? Можна?

Тетяна Михайлівна (*вражена, але намагається приховати це, жестом показує на стілець, у трубку тихо, прикривши її долонею*). Ой, Стелко!

Я зараз упаду. До мене зайшов... Я тобі потім передзвоню. Чао! *(Кладе трубку, Віктору Олександровичу розгублено.)* Я... я вас слухаю.

Віктор Олександрович. Тетяна Михайлівна?

Тетяна Михайлівна. Я.

Віктор Олександрович. Пробачте, я до вас у справі... не зовсім звичайній... Мені сказали, що ви жили у двоповерховому будиночку, який знесли. Отут, напроти магазину. Бабуся одна сказала. Зовсім випадково. Вас, виявляється, тут усі знають.

Тетяна Михайлівна. Ага.

Віктор Олександрович. Я шукаю одну жінку... яка там жила. Прізвище в неї було таке незвичайне. Мабуть, поміняла, як вийшла заміж... В адресному столі немає.

Тетяна Михайлівна. «Сміються, плачуть солов'ї і б'ють піснями в груди...»

Віктор Олександрович. Що?

Тетяна Михайлівна. «...Цілуй, цілуй, цілуй її — знов молодість не буде!» Отак, Вікторе Батьковичу!

Віктор Олександрович. Що?.. Пробачте... але я...

Тетяна Михайлівна. А звідки ви можете мене пам'ятати? Я тоді була незграбним довготелесим недоміркою, мені й п'ятнадцяти, мабуть, не виповнилося. А ви...

Віктор Олександрович. Пробачте... Пробачте... Невже ота сусідська дівчинка...

Тетяна Михайлівна. ... що підглядала, підслуховувала, забувши сором. Так-так! Бачите, всі вірші, які ви Олечці читали, досі напам'ять знаю.

Віктор Олександрович. Неймовірно!

Абсолютно неможливо впізнати. Каченя і — лебідь!
Як у Андерсена.

Дзвонить телефон.

Тетяна Михайлівна *(бере трубку)*. Так. Так. Оце інша розмова!.. Шаблю тобі у руки і вітер в спину, Любарський! Присилай! Привіт! *(Кладе трубку.)* Давно приїхали?

Віктор Олександрович. Щойно прилетів. А що з Олечкою, скажіть? Де вона?

Тетяна Михайлівна. Я зараз мушу прийняти товар. Зараз привезуть. І інкасатор приїде — касу зняти. Отже, години півтори буду ще зайнята. А потім... Знаєте що... Погуляйте де-небудь. А тоді підходьте. Добре?

Віктор Олександрович. Взагалі-то... А що все-таки з Олечкою?

Тетяна Михайлівна. Все розповім. Не хвилюйтесь.

Віктор Олександрович. А все-таки?

Тетяна Михайлівна. Я, може, п'ятнадцять років чекала цієї зустрічі. А ви якусь годинку почекати не можете.

Віктор Олександрович. Та ні... Що ви... я не заперечую... Але...

Тетяна Михайлівна. Посидимо, поговоримо...

Віктор Олександрович. Ну, добре... До зустрічі... *(Іде.)*

Тетяна Михайлівна *(знімає трубку, швидко набирає номер)*. Стелка? Ой! У мене серце просто з грудей вискакує. Ой! «Хто-хто»! Він!.. Ну, пам'ятаєш, я тобі розказувала. Віктор! Кавалер моєї сусідки Олі. Коли я в дев'ятому класі була. Уявляєш? Я з тобою розмовляю, а він заходить.

Йому якась бабуся сказала, що я у будинку жила, який знесли. А він розшукує... Авжеж, її... Ні, нічого не знає... Звичайно... Ні, поки що не сказала. І не скажу. Поки що... Та ти що?! Я ж повинна дізнатися, чого він приїхав. Чого? Десять років, як вона померла, і раптом — розшукує! Уявляєш? І нічого не знає! Це ж... Так просто не буває. Тут щось є! І я повинна дізнатися. Ти що?! Ну, одне слово, слухай. Уважно! Сьогодні увечері мене нема... Так. Відключаю телефон. Двері не відчиняю. Нікому! Сашкові скажеш, що я терміново поїхала. Ну, хоча б у Жмеринку. Тітка захворіла. Повірить. Він у мене дуренький. А не повірить — дідько з ним. Подумаєш. *(Входить Любочка, тримаючи за руку Дмитрика, який несе поліетиленову торбинку.)* Ну, все. Чао! Домовилися. До мене прийшли. *(Кладе трубку.)*

Л ю б о ч к а. Затримала. З неоплаченим товаром.

Т е т я н а М и х а й л і в н а. Що?

Л ю б о ч к а. Чек на кефір і на плавлений сирок є, а на масло... «Ти,— питаю,— за пачку масла платив?» — «Ні,— каже,— я у вас масла не брав». А я з торбинки дістаю і йому під ніс: «А це що таке?»

Т е т я н а М и х а й л і в н а. Що ж ти, паразит, масло украв? Га? Якщо кожен пачку вкраде — весь же магазин розтягнуть до дідька.

Д м и т р и к. Я... я не вкрадав.

Т е т я н а М и х а й л і в н а. Ну!.. Цирк поїхав — клоуни лишилися! «Не вкрадав!» Говорити ще не навчився, а красти вже вмієш.

Д м и т р и к. Тьотю! Я... я у молочному купив масло. Але там кефіру не було. Тому я до вас зайшов. Я забув, що тут самообслуговування, контроль. Пробачте.

Т е т я н а М и х а й л і в н а. «Забув»! Бреши більше! Точно така пачка, як у нас. Це ж треба!

Дмитрик. Тьотю! Слово честі, я не брав! Чесне слово! Я... не...

Тетяна Михайлівна. «Тьотю», «тьотю!» «Племінничок!» Тиждень тому четверо таких «племінничків» мене у темному провулку оточили, хотіли сумку одібрати. Ледве вирвалася.

Дмитрик. Тьотю! Не треба! Я вас прошу! Відпустіть мене!

Тетяна Михайлівна. Авжеж! Як усіх злодіїв поодпускаю, чим торгуватиму?

Дмитрик. У мене мама в лікарні.

Тетяна Михайлівна. Іди-иди! Гуляй! Розжалобити хоче! Всі ви одне й те саме вигадуете! «Мама в лікарні!» Так я тобі й повірила. Якби про матір думав, не крав би. Пожальби її. А то тільки й згадуєте про матір, як виплутуватися треба. Кажіть прізвище! Ану!

Дмитрик. Тьотю!

Тетяна Михайлівна. Ну, що мені — міліцію викликати?

Любочка *(Тетяні Михайлівні тихо)*. Зараз, між іншим, Вася прийде. Ми домовлялися.

Тетяна Михайлівна. О! От-от! Хай зайде!

Любочка. Добре! *(Вибігає.)*

Дмитрик. Тьотю! Ну одпустіть! Будь ласка! Я заплачу. Я віддам. Візьміть моє масло.

Тетяна Михайлівна. Що-о?! Твоє масло? Ви бачили! Вкрав і ще... Ах ти ж!

Дмитрик. Тьотю!

Дзвонить телефон.

Тетяна Михайлівна *(знімає трубку)*. Алло. Захарович? Що? Є? Ну, дякую, дякую! Завтра зранку забіжу. Ні, сьогодні не можу. Дуже зайнята. Обіймаю! *(Кладе трубку.)* Ну!

Д м и т р и к. Тьотю! Я вас прошу! Будь ласка!

Входить Вася, він у формі сержанта міліції.

В а с я. Здрастуйте! Що тут у вас таке? Мені сказали...

Т е т я н а М и х а й л і в н а. О! Товаришу міліціонер! От, будь ласка,— вкрав пачку масла, прізвисьце не говорить, викручується.

В а с я. Ясно. *(Дмитрику.)* Так що?

Д м и т р и к. Я... я не крав! Не крав! Чесне слово!

В а с я. Розберемося. Значить, так... Люба... тобто контролер... там пише пояснення. Заберу по дорозі. А ми зараз акт складемо.

Т е т я н а М и х а й л і в н а. Сідайте от сюди, за мій стіл. *(Виходить з-за столу, Вася сідає на її місце.)*

Д м и т р и к *(прохально)*. Дядю міліціонер!

В а с я. А ти думав... Такий порядок. Нікуди не дінешся. *(Дістає ручку, папір, пише.)* Та-ак!.. Значить... «Акт про неоплачений товар вартістю... *(Зводить очі на Тетяну Михайлівну.)*

Т е т я н а М и х а й л і в н а. Сімдесят копійок.

В а с я *(пише)*. «...вартістю 0,7 карбованця...»

Дмитрик раптом зривається з місця, кидається до дверей.

Т е т я н а М и х а й л і в н а *(хапає його)*. Ти куди?! Ич, який меткий! Ні! Від мене не втечеш! Я таких дядьків затримувала, що тобі й не снилося.

В а с я. Тікати не раджу! Обтяжуюча провину обставина. Раджу запам'ятати. Значить, так... «25 вересня цього року у магазині № 5 громадянин... *(Зводить очі на Дмитрика.)* Прізвисьце, ім'я, побатькові. *(Дмитрик мовчить.)* Дурненький! Ти ж сам собі ускладнюєш життя. Це теж обтяжуюча обставина. Говори швиденько! *(Підвищуючи голос.)* Ну!

Дмитрик *(похиливши голову, тихо)*. Стрижалковський. Дмитро. Михайлович.

Вася. Стрижалковський? Дивне якесь прізвище. Наче несправжнє. Вигадав? Тільки чесно.

Дмитрик. Справжнє.

Тетяна Михайлівна. Треба перевірити. У школу подзвонити.

Вася. Яка школа? *(Дмитрик мовчить.)*

Тетяна Михайлівна. Та, мабуть, шістдесят третя. Яка ж іще. Раз тут крутиться, тут і живе. Шістдесят третя? *(Дмитрик мовчить.)*

Вася. Спробуємо для початку шістдесят третю. *(Дістає записник, гортає, набирає номер.)*

Дмитрик *(у відчаї)*. Що ви робите?! Це ж уся школа знатиме, всі...

Тетяна Михайлівна. А ти думав! Вкрасти — і щоб ніхто не знав? Ні! Так не буває.

Вася. Зайнято. Може...

Тетяна Михайлівна. Ану давай я! *(Забирає у Васі трубку, зазирає у записник, набирає номер.)* О! А ти кажеш — зайнято. Дзвонити не вмієш. *(Передає Васі трубку.)*

Вася *(у трубку)*. Алло. Школа? Доброго дня! З райвідділу внутрішніх справ турбують. Сержант Марченко. Скажіть, у вас вчиться такий Стрижалковський? Дмитро? *(Перепитує.)* «У якому класі»? *(Дмитрику.)* У якому?

Дмитрик. В шостому... «Б».

Вася. У шостому «Б». Що? Є такий? Так. Ну, добре, дякую!.. Що?.. Та от, затримали. Масло у магазині вкрав.

Дмитрик. Ой! Нащо ви?! Для чого?! Що тепер буде?!

Вася *(по телефону)*. Так... так... Дуже шкода, але... Розберемося. Аякже. До побачення! *(Кладає трубку.)*

Тетяна Михайлівна. Починається все з отаких дрібниць, а закінчується... Злодіями стають, ббивцями, гвалтівниками...

Вася. Так, Стрижалковський... Треба перевірити, чи не стоїш ти в нас на обліку. В дитячій кімнаті.

Дмитрик. Ні.

Вася. Поставимо. Треба профілакувати.

Дмитрик. За що?.. Я ж... Що ви робите?!

Тетяна Михайлівна (*обурено*). Це ще ми робимо? Ну! Не він! А — ми! Ах, ти... У колонію таких треба! У колонію! Візьми, візьми його на облік! Обов'язково! Щоб знав! Це ж треба! «Що ви робите?» Ну!

Вася (*підводиться з-за столу*). Ну, гаразд. Ходімо.

Дмитрик. Що?! Дядю! Ну, не треба! Відпустіть мене! Я вас прошу!

Вася. Пояснення напишеш. У мене бланків з собою нема. Побалакаємо. А там буде видно, що з тобою робити. У всякому разі, на батьків натиснемо. Щоб не самоусувалися.

Тетяна Михайлівна. Коли мене отакі у провулку оточили, я думала: все, кінець! Ні жалості в очах, ні... Їм і вбити нічого не варто... Отакі і коней на смерть заганяють, і шкуру з живих собак здирають — на шапки. Токсикомани чортові!

Дмитрик (*тихо*). Якщо мама дізнається...

Вася. Ходімо, ходімо! Раніше треба було думати. (*Разом з Дмитриком іде.*)

Голос за сценою: «Тетяно Михайлівно! Від Любарського машина прийшла!»

Тетяна Михайлівна. Іду!

З а т е м н е н н я .

КАРТИНА ТРЕТЯ

Декорація першої картини. До стіни будиночка Надії Іванівни приставлена драбина. Стоячи на ній, Дмитро Миколайович фарбує флюгер-літачок.

Надія Іванівна (*у фартуху, руки в борошні*) сидить біля столу під дубом.

Дмитро Миколайович. Подумати тільки! Скоро буде півсторіччя цьому крилатому диву. А ще крутиться. Діє.

Надія Іванівна. Це, Митю, завдяки тобі. Спасибі тобі, дорогий мій!

Дмитро Миколайович. Ну, не тільки ж я. І учні ваші допомагали завжди, тимурівці. Лагодили, міняли деталі, фарбували. Але і я... Мені це завжди подобалося. З дитинства. В цьому є щось урочисте. Наче якийсь ритуал.

Надія Іванівна (*зітхає*). Це, мабуть, все, що лишилося від Шурика. А Дмитрику сподобалося.

Дмитро Миколайович. Чомусь він не прийшов за магнітофоном.

Надія Іванівна. Що? Не приходив?.. Дивно. А я думала...

Дмитро Миколайович. Говорив, пам'ятаєте, о дванадцятій. А вже кінець дня.

Надія Іванівна. Може, мамі стало гірше. Не до пісень... Сьогодні, здається, магнітна буря. У мене в самої серце от-от зупиниться.

Дмитро Миколайович. Не нарікайте на своє серце. У вас стільки життєвої енергії, життєвої сили!

Надія Іванівна. Е-е, Митю, життєві сили уже не ті. Як швидко минає термін, одпущений людині! Як швидко!.. Життя, Митю,— це поїзд, який мчить до прірви. Людина метушиться, з кимось сва-

риться, лається — за холодний чай, верхню полицю, вологу білизну. Клопочеться, щоб перевели в інший вагон — купейний, м'який, міжнародний. Переживає, мучиться... А мимо проносяться станції. На одній весілля, на іншій похорон. А от зустрічають з оркестром, з квітами. Ювілей!.. Але поїзд не зупиняється. Станції лишаються позаду. І знову — стовпи, стовпи, стовпи... Дні, місяці, роки... Де прірва — невідомо. Чи то зараз за поворотом, он за тим лісом, чи ще не скоро. Відомо лише одне — попереду прірва... Тут уже нікуди не дінешся.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Що це з вами сьогодні? У Любочки день народження, а ви... Я вас не впізнаю.

Н а д і я І в а н і в н а. Пробач, це я просто так... Серце чогось болить більше, як завжди. Та вже й пора! Треба совість мати. Вісімдесят два. Усі ліміти середньої світової тривалості життя порушені. Навіть непристойно. Геронтократія, як кажуть вчені.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Припиніть! Я вас благаю! Ви ще багатьом сорокарічним учням своїм фору дасте.

На ганок будиночка Надії Іванівни вибігає Любочка.

Л ю б о ч к а. Бабо Надю! Вибачте, вас Вірочка Василівна кличе. Пиріг, здається, треба виймати, а вона без вас не наважується.

Н а д і я І в а н і в н а. Іду, іду! Оце вийшла на хвилиночку повітря свіжого ковтнути, а розсілася, розбалакалася. Та все з претензіями. Дидактика. Повчання. Ох, ці старі вчителі! Чого ти мене не зупинив, Митю? *(Важко піднімається, йде в будинок.)*

Л ю б о ч к а *(підсідає до столу)*. Чого це ви

якийсь невеселий? Дмитре Миколайовичу! У вас така гарна усмішка. Ну чого ви?

Дмитро Миколайович (*злазить з драбини, теж підсідає до столу*). Та нічого, Любочко. Трохи стурбований. Мусив прийти мій Дмитрик. За магнітофоном. У його матері теж сьогодні день народження. А вона в лікарні. І чомусь не прийшов.

Любочка. Це той ваш соліст?

Дмитро Миколайович. Так. Дмитрик.

Любочка. Ви стільки про нього говорите. Хоч би показали коли-небудь.

Дмитро Миколайович. Будь ласка. Я ж тебе запрошував до нас. Чого ж ти?

Любочка. Коли? То на роботі, то з тією пропискою бігала... Взагалі, голос — це... дарунок долі. Нікому так не заздрю, як тим, хто має природні дані — голос абощо.

Дмитро Миколайович. Звичайно, голос — це від бога. Але, щоб по-справжньому співати, треба ще мати отут. (*Показує пальцем на груди.*) У Дмитрика якраз є. Якимось він приніс на хор чурчхелу. Тато з Кавказу привіз. Почав частувати. Все пороздавав. А сам навіть не попробував. Тільки спитав потім тихо: «Яке хоч воно на смак?» А то колись увечері три години просидів у котловані під фундамент, вибратися не міг — цуцика поліз рятувати. І на допомогу кликати соромився. Бабрався там, аж поки сторож випадково не помітив.

Любочка. Гарний хлопець!

Дмитро Миколайович. Є у нього оригінальне слово — «добровство». Це він так називає активне добро. Найкращі люди, каже, ті, які роблять добровство.

Любочка. Цікаво! «Добровство»! Треба буде взяти на озброєння. Скажу своїй начальниці. Вона любить різні словечка

Дмитро Миколайович. І чого він не прийшов?..

З дверей визирає Віра Василівна.

Віра Василівна. Любочко! А тепер Надія Іванівна тебе кличе. Не може знайти, де ти поклала ванільний цукор. *(Зникає.)*

Любочка. Біжу! *(Біжить у будинок.)*

Дмитро Миколайович. Хоч бери і сам до нього додому йди. Ну!.. А Вірочка як на те просила нікуди не рипатися.

Входить Віктор Олександрович.

Віктор Олександрович *(вітально підносить руку)*. Кращі слова!.. Можна?

Дмитро Миколайович *(вражений, тихо)*. Вітя!.. *(Кричить.)* Вітько! *(Кидається до нього, обіймає.)* Ти звідкіля? Як? Коли?

Віктор Олександрович. Митю! Дорогий! Рідний ти мій! *(Цілються.)*

Дмитро Миколайович *(кричить)*. Віро! Вірочко! Надіє Іванівно! Вітя приїхав! Віро!.. Ну, як же так? Несподівано! Не написав. Не подзвонив. Як з неба звалився!

На ганку з'являються Віра Василівна, Надія Іванівна, за ними виглядає Любочка.

Віра Василівна. Ну, здрастуй! Здрастуй, герой! *(Обіймає Віктора Олександровича.)*

Віктор Олександрович *(цілує Віру Василівну в щоку, потім цілує їй руку)*. Здрастуй, рідненька моя, здрастуй, мила! Я завжди заздрих Миті, що в нього така дружина.

Дмитро Миколайович (*Вірі Василівні*). Стривай, ти що — знала, що він приїде? І тому просила не йти нікуди? Ах!..

Віра Василівна. Ми хотіли зробити тобі сюрприз. Він подзвонив мені в редакцію. Мав прилетіти ще вчора, але потім передзвонив, що прилетить сьогодні.

Дмитро Миколайович. Ну, конспіратори!

Любочка ховається за дверима.

Надія Іванівна. Красень! Будьте певні!

Віктор Олександрович (*швидко йде до ганку, цілує руку Надії Іванівні, а коли вона його обіймає, цілує її в щок*). Здрастуйте, люба Надіє Іванівно! Здрастуйте, дорога моя вчителько! Ви не змінилися аніскільки. Така ж, як і раніше.

Надія Іванівна. Це ти такий, як і раніше! Говориш лестощі просто у вічі. Я не змінилася! Ха-ха-ха!

Віктор Олександрович. Клянусь вам! Слово честі! Наче вчора розсталися. (*Роздивляється навкруги.*) Все, як п'ятнадцять років тому... Милі мої! Як мені не вистачало всіх вас... всього цього! Ви мої найближчі, найдорожчі, найрідніші! Тут у вас я почуваю себе найкраще... Там, за кордоном, я тільки й думаю: от приїду до моїх Миті й Вірочки... і Надії Іванівни... сядемо на стіл, і я до ранку розповідатиму, що я бачив. Ви знаєте, якби вас у мене не було, я б... не знаю... А пам'ятаєте, як ми у преферанс грали за цим столом. Спершу ми з тобою тільки дивилися. Грали твоя мама, Надія Іванівна, Вячеслав Святославович, Богданик. А потім навчилися й ми.

Надія Іванівна. А ти пам'ятаєш? І Вячеслава Станіславовича? І Богданчика?

Віктор Олександрович. Аякже! Вячеслав Станіславович у пенсне, з борідкою-еспаньйолкою. Ми з Митькою називали його Кіса Вороб'янинов.

Надія Іванівна. Ну для чого? Він був такий добрий, такий інтелігентний. *(Зітхає.)* Як довго ми соромилися цього слова — інтелігент. Воно було майже лайливим. Здається, нарешті схаменулися. Нема вже давно ні Вячеслава Станіславовича. І будинок його знесли. Ні Богданчика. Він був найстаршим серед нас, а ми його називали Богданчик.

Віктор Олександрович. А «древо пізнання» таке ж могутнє й нетлінне! Здрастуй, дерево! *(Обіймає дуб, притуляється до нього щокою.)* Подумати тільки! Ми були у першому класі, коли я вперше його побачив. Пам'ятаєш, як я намагався видряпатися на цю гілку і порвав штани. Боже мій! Де ті штани? Скільки штанів поміняв я відтоді!

Дмитро Миколайович. Так. Мабуть, найменше змінився дуб. Мама дуже любила його.

Віктор Олександрович. Прости, Митю. Я дізнався лише через півроку після... Наталка написала. Вічна пам'ять і вічний спокій! *(Схиляє голову.)*

Дмитро Миколайович. Та що ти, Вітю! Я все розумію. Вона тебе часто згадувала... в останній рік. Говорила, який ти молодець, зробив кар'єру. Який ти розумник.

Віктор Олександрович. Вона до мене добре ставилася.

Дмитро Миколайович. Ти завжди вмів подобатися жінкам. З дитинства. І вони прощали тобі твою легковажність.

Віктор Олександрович. Припини! Це ти

одружився з єдиною у світі жінкою, яку можна кохати все життя.

Віра Василівна. Як легко, не задумуючись, говориш ти, Вітю, красиві слова. Один наш редакційний жартівник любить повторювати: «Красиві речі — для меншості. Для більшості — красиві слова!»

Віктор Олександрович. О! Щодо красивих речей... Одну хвилиночку! (*Відкриває «дипломат», дістає коробочку.*) Маленький сувенір! (*Подає Вірі Василівні.*) Гранатовий перстеник. Були ще сережки. Гарнітур. Але десь загубилися. Ти вже вибач. Гранат — це ж твій камінь. Правда?

Віра Василівна. Ой, ну тебе! Вийшло, що я напросилася. Дякую!.. Ти не можеш не... (*Цілує Віктора Олександровича.*)

Віктор Олександрович. А вам, Надіє Іванівно, от, будь ласка... Справжній «Паркер». Щоб ви писали листи своїм учням. І мемуари. (*Подає ручку.*)

Надія Іванівна. А я при чому? Ну, дипломат! Будьте певні! Дякую! Мемуари навряд. А от листи, звичайно, писатиму. Дякую!

Віктор Олександрович. Ну, а тобі, Митю!.. Ти, старий, завжди зневажав різне барахло. От! (*Виймає з «дипломата» пляшку.*) Рідина, яку я шаную понад усі інші. Віскі. «Білий кінь». Ніколи не болить голова. П'ється легко, приємно і не впливає на інтелект. Було дві. Та одну, пробач, розбив, коли збирався у дорогу.

Дмитро Миколайович. «Білий кінь». Ти вірний собі. Пам'ятаєш, як у дитинстві ти мріяв гарцювати на білому коні. Коли дізнався, що у давнину переможці в'їжджали у підкорене місто саме на білих конях. Віктор! Переможець!

Віктор Олександрович. А що? Сенс життя у перемогах, а не в поразках. Вірочко! Рибко!

Тягни сюди чарки які-небудь, треба просто зараз отут під деревом без закусі по чарчині — за зустріч!

Віра Василівна. Ні, Вітю, не треба.

Надія Іванівна. Так, так.

Віктор Олександрович. Що? Указ? Розумію! Сам борець за тверезість. Хай горить земля під ногами п'яниць!.. Регулярно п'ю за порадою ново-річної реклами безалкогольний напій «Вечірній». Але... люди добрі! Я не один рік чекав цієї миті. Трішечки. По грамулі.

Віра Василівна. Вітю! Йому не можна. Ні краплі.

Віктор Олександрович. Як?!

Віра Василівна. Після операції. Професор сказав — мінімум три роки.

Дмитро Миколайович. Навіть пива. Пробач. Ти — будь ласка! А я...

Віктор Олександрович. Ну, що ж... Тоді випустимо коника на волю! *(Різким рухом odkручує пробку, ллє віскі у відро, що стоїть біля ганку.)* Якщо не Митя — значить, ніхто.

Віра Василівна *(відбирає в нього пляшку)*. Припини! Це вже, вибач, піжонство!

Віктор Олександрович. Та ні. Просто я віз її спеціально для Миті. Мріяв випити її разом з ним.

Дмитро Миколайович. Пробач, що я тебе так підвів.

Віктор Олександрович. Це ти, звичайно, пробач. Вірочка говорила мені по телефону щось про операцію. Але якось між іншим. Я не думав, що це так серйозно. Вона говорила, що ти зараз захоплюєшся якимсь хором.

Віра Василівна. О! Він тих своїх хлопців-хористів любить більше, ніж мене.

Дмитро Миколайович. Облиш! Всім

життям, що залишилося, я зобов'язаний Вірочці. (Обіймає її за плечі.) Але чого ж він все-таки не прийшов?

Віктор Олександрович. Хто?

Дмитро Миколайович. Та хлопчик один. Мав обов'язково прийти і...

Віра Василівна. От бачиш! Що я казала? Я для нього вже...

Дмитро Миколайович. Ти ж знаєш, що ти для мене — все! Вона мене виходила. З того світу, можна сказати, повернула. Місяць пробула зі мною в лікарні. Спала у коридорі на стільцях. Якби не вона...

Віктор Олександрович. Та ти що?! Милі ви мої! Я ж нічого ніколи не знав!

Дмитро Миколайович. А звідки ти міг знати там, у своїх закордонах? Якби ми хоча б листувалися. Але це в нас не заведено.

Віктор Олександрович. Ну, розкажи! Розкажіть, благаю!

Надія Іванівна. Я підумала, Вірочко, а то там все попригорає.

Віра Василівна. Добре, Надіє Іванівно. Я зараз теж прибіжу. Через кілька хвилин буквально. Добре?

Надія Іванівна іде в будинок.

Дмитро Миколайович. Та що там розказувати, Вітю... Не хочеться навіть згадувати. Сім місяців. То в лікарні, то дома. Підшлункова. Панкреатит. П'ять операцій. Ускладнення. В тому числі й на серце. Не для радісної зустрічі ці спогади. Давай не будемо псувати сьогоднішній день. Як-небудь потім. Я теж так чекав цієї хвилини! Розкажи краще про себе.

Віктор Олександрович. Та що про мене... Тільки приїхав і знову збираюсь... Ніколи й надивитися на рідні місця. Все це потім буде мені снитися, маритися. Тут же минули кращі дитячі, студентські роки життя. Завжди згадую і цей дуб, і пагорб, і церкву. Стривайте! А що це з нею сталося?! Її що — реставрували?

Віра Василівна. Так, це наш музей. Митин музей. У минулому році дістав статус народного.

Віктор Олександрович. Стривай, стривай, я щось не зовсім розумію. Який музей?

Дмитро Миколайович. Музей нашої Ковалівки. Ми з тобою, дорогий Вітю, закінчили історичний, вивчали Стародавній Рим, Грецію, Єгипет, державу Урарту. І ніколи не задумувалися над тим, що наша Ковалівка, яку зараз уже доїдає місто, — теж історична місцина.

Віктор Олександрович. Чому не задумувались? Я знаю, тут колись жили ковалі.

Дмитро Миколайович. Які ковалі?

Віктор Олександрович. Ну, ті, що кували... щось залізне.

Дмитро Миколайович. От-от!.. Це була споконвічна ковальська слобода. Тут кували зброю для козаків-запорожців. І в шістнадцятому сторіччі, і в сімнадцятому, і у вісімнадцятому...

Віктор Олександрович. Ти диви!

Дмитро Миколайович. І от у перервах між операціями, лежачи тут, у саду, почав я думати про це. І загорівся ідеєю створити краєзнавчий музей Ковалівки. І коли трохи оговтався... Добре, вільного часу було досить... Я ж пенсіонер... За станом здоров'я.

Віктор Олександрович. Ну-у?!

Віра Василівна. Тимчасово.

Дмитро Миколайович. Все у цьому житті

тимчасове. Першими експонатами стали запорозькі шаблі, піки, перначі — цілий арсенал, знайдений, коли рили котлован для отого дев'ятиповерхового будинку. А потім пішло-поїхало. Книжки, де згадувалася наша Ковалівка, картини, гончарні вироби, старі фотографії, предмети побуту. Клопоту було — не кажи. Церкву хотіли ж спочатку зносити. Непридатна будівля, аварійний стан. А потім підключилася Вірочка з своєю газетою. Шефство узяло БМУ-4, учні Надії Іванівни. І на громадських засадах, по суботах, неділях... Молодці хлопці! А коли відбудували, організували музей, прийшли якось школярі. Розцвірінькались. Прислухався я — акустика чудова! Вміли наші предки будувати храми.

Віра Василівна. А дітей ти ж знаєш, як він любить.

Дмитро Миколайович. І майнула в мене думка: а що як організувати тут дитячий хор? Я ж музучилище закінчив, сам у хорі співав колись. І взагалі захотілося хлопців якось зацікавити, підлітків. З нічого робити вони ж бозна-чим займаються. І взявся. І знаєш, сам захопився. Ми розкопали такі народні пісні українські! Ну й сучасних, звичайно, співаємо. У мене там є один хлопчик. Дмитрик. Тезко. Ти б його послухав!

Віра Василівна. Це його улюбленець. Справді хороший хлопець.

Дмитро Миколайович. Це він мав прийти. У нього мати зараз в лікарні. Сьогодні її день народження. Магнітофон хотів узяти. Там запис, він співає: «Хай завжди буде мама!»

Віктор Олександрович. А-а!

Дмитро Миколайович. І чогось не прийшов. Що таке?

Віра Василівна. Ну, значить, не зміг. Щось перешкодило. Може, ще прийде. Піду гляну, як там

справи. Треба вже, мабуть, на стіл накривати. (*Йде у будинок.*)

Дмитро Миколайович. У нас сьогодні теж іменини. Будеш почесним гостем.

Віктор Олександрович. Та ти що? А хто іменинник?

Дмитро Миколайович. Родичка Надії Іванівни. Любочка. Приїхала вступати до університету, але... на жаль... Ну, і залишилась. Надія Іванівна ж...

Віктор Олександрович. Ой! А я все по-роздавав.

Дмитро Миколайович. Нічого. Наріжемо квітів. Ти ж у нас майже генерал. Окраса будь-якого свята. Сам — подарунок.

Віктор Олександрович. Смієшся. Кепкуєш, як завжди.

На ганок виходить Любочка з кошиком у руці.

Дмитро Миколайович. А от і вона! По-знайомтесь. Це мій друг дитинства. Віктор Олександрович. Професор. Доктор наук. А це Любочка.

Любочка. Продавщиця.

Віктор Олександрович. Дуже приємно! (*Потискає Любочці руку.*) Така красуня! Вітаю вас з днем народження! Мені Дмитро Миколайович сказав. Якби знав, привіз би вам щось цікаве. Та це ми ще виправимо.

Любочка. Ой! Що ви? Дякую! Нічого не треба. Буду дуже рада. У мене ще ніколи на дні народження не було професорів. Я їх завжди уявляла собі старенькими, лисими, в окулярах. А ви...

Дмитро Миколайович. Улюбленець студенток, аспіранток і лаборанток.

Любочка. Вибачте. Я зараз швиденько збі-

гаю у гастроном, дещо прикуплю. І будемо зразу накривати на стіл. (*Вибігає.*)

Віктор Олександрович. Гарна дівчина. Просто красуня.

Дмитро Миколайович. Дев'ятнадцять років! Вік кохання, весни і щастя.

На ганку з'являється схвильована Віра Василівна.

Віра Василівна. Надії Іванівні погано! Треба викликати «швидку».

Дмитро Миколайович. Що таке?

Віра Василівна. Ми виймали пиріг. Вона нахилилася. Я ледве встигла її підхопити. Мабуть, сердечний спазм. Митю! Швидше!

Дмитро Миколайович (*поспішливо шукає в кишенях*). Двох копійок, здається, нема.

Віктор Олександрович. На! Я вчора наміняв. (*Дає.*)

Дмитро Миколайович. О! Спасибі! (*Біжить за лаштунки.*)

Віктор Олександрович. От тобі й...

Віра Василівна. Отаке життя! Ніколи не знаєш, що трапиться за хвилину.

Входить Вася.

Вася. Здрастуйте. А... де Люба?

Віра Василівна. Тільки що...

Віктор Олександрович. Побігла щось купити.

Віра Василівна (*Васі*). Ти без квітів... Щось трапилось? Блідий, губи тремтять.

Вася. Так... Трапилось...

Завіса.

ДІЯ ДРУГА

КАРТИНА ЧЕТВЕРТА

Та ж сама декорація. На ганку у плетеному кріслі сидить Надія Іванівна. Дмитро Миколайович, Віктор Олександрович, Віра Василівна і Любочка накривають на стіл.

Віктор Олександрович. Інащо я, Дуремар, виливав «Білого коня»? Такий напій!

Віра Василівна. Дякуй, що я врятувала половину.

Віктор Олександрович. Дякую! Визнаю помилку! Повністю.

Надія Іванівна. І я... Замість іменин ледь похорон вам не організувала. Не гнівайтесь. Більше не буду, як казали мої учні. Пробачте старій вчительці.

Дмитро Миколайович. Як ви себе почуваєте?

Надія Іванівна. Та нічого. Вкололи, повітря свіжого ковтнула — і живу, як бачите.

Любочка. Може, все-таки відмінимо? Бабо Надю?

Надія Іванівна. Ні! Ні в якому разі! Але за стіл я, звичайно, не сяду. Пробачте. От де тільки твій Вася? Міг би вже й прийти.

Віра Василівна. Він, між іншим, прибігав. Сказав, щось там у них трапилося. І побіг, нічого не пояснивши.

Дмитро Миколайович. У них щодня щось трапляється. Така робота.

Любочка. Ну й не треба! Не будемо чекати. Обійдемося без нього. Тетяна Михайлівна зараз прийде і сядемо.

Надія Іванівна. Піду вже ляжу. Щоб своєю присутністю не навіювати вам непотрібних думок.

Віра Василівна. Давай, Вітю, допоможемо Надії Іванівні. Заодно приготуеш свій фірмений салат. А я подивлюсь. Щоб запам'ятати.

Віктор Олександрович. Нема питань! Рецепт мого салату, щоб ви знали, надрукував польський журнал «Пшекруй»: «Салатка пана професора з Москви».

Дмитро Миколайович. Ну-у!

Віктор Олександрович. А ти думав! Це, може, моє безсмертне творіння. Всі лекції забудуться, а салат житиме й тішитиме мільйони трудящих країн соціалістичної співдружності. *(Разом з Вірою Василівною веде Надію Іванівну у будинок.)*

Любочка. Симпатичний ваш друг.

Дитро Миколайович. Так, він уміє подобатися людям... А Дмитрик мій так і не прийшов. Мабуть, матері таки стало погано.

Входить Тетяна Михайлівна з великою яскравою сумкою у руці.

Тетяна Михайлівна. Здрастуйте! Привіт, пташко!

Любочка. Ой, Тетяночка Михайлівна!

Дмитро Миколайович. Здрастуйте!

Тетяна Михайлівна *(обіймає, цілує Любочку)*. Поздоровляю! Бажаю, щоб ти була здорова, як вода, і весела, як весна! *(Виймає з сумки пакет.)* На! Володій!

Любочка. Ой! Дякую! Що це? *(Виймає, роздивляється.)* Ой! Це ж... Ой! Дякую! *(Рвучко обіймає, цілує Тетяну Михайлівну.)*

Тетяна Михайлівна. З чекового. Франція. Ти пробач, пташко, я на хвилинку, тільки привітати, поздоровити.

Любочка. Ви що?! Тетяно Михайлівно! Уже ж все готове. Бачите? Зараз будемо сідати за стіл. Тільки вас чекали.

Тетяна Михайлівна. Ні! Не можу! У мене побачення. Ділове. З потрібною людиною.

Любочка. Тетяно Михайлівно!

Тетяна Михайлівна. Ти ж мене знаєш. Якби я могла... А чому ти мене не познайомиш?

Любочка. Ой, пробачте! Це моя начальниця. Тетяна Михайлівна.

Дмитро Миколайович. Дуже приємно.
Тетяна Михайлівна. Ну, для чого так — начальниця? Просто старший товариш. (*Простягає руку.*) Тетяна. Михайлівна.

Дмитро Миколайович. Дмитро. Миколайович.

Тетяна Михайлівна. Ви — Любоччин сусіда? Директор музею?

Дмитро Миколайович. Так. Сусіда.

Тетяна Михайлівна. Я якраз хотіла вас бачити. Дозвольте маленьку консультацію?

Дмитро Миколайович. Будь ласка. Якщо зможу.

Тетяна Михайлівна (*виймає з сумки ікону*). Розумієте, у нас є художник. Аркадій. Вітрини нам оформляє. Я його попросила дістати мені ікону яку-небудь. Для інтер'єру. У мене якраз куток один гуляє. Просила щось пристойне, старовинне. Ось він притяг. Богоматір. З немовлям. Каже, вісімнадцяте століття. А я ж у цьому, ясна річ, ні бум-бум. Подивіться, будь ласка. Як спеціаліст.

Дмитро Миколайович (*розглядає ікону*). Ну, який же я спеціаліст?.. Це вам до мистецтвознавця треба було б... А втім... Спеціаліст тут, здається, не дуже й потрібен.

Тетяна Михайлівна. Не вісімнадцяте?

Дмитро Миколайович. Боюсь, що навіть не дев'ятнадцяте. І не перша половина двадцятого.

Тетяна Михайлівна. Та ви що?!

Дмитро Миколайович. На жаль. Очевидно, друга половина нашого сторіччя. Найшвидше вісімдесяті роки. Бачите, якщо колупнути глибше, свіже дерево. Біле. Ще недавно воно весело шелестіло листям. І, може, ви самі стояли під ним з якою-небудь потрібною людиною. Але, якщо вам для інтер'єру, — яка різниця?

Тетяна Михайлівна. Що-о?! Щоб я у себе вдома повісила якусь лажу?! Ви просто не були у мене в квартирі. У мене одні шпалери німецькі чого варті! У мене...

Дмитро Миколайович. А багато взяв?

Тетяна Михайлівна. Та не грошей шкода! Дідько з ними, з грошима. Заробимо. Противно, що віру в людину тля підриває. Як після цього вірити людям? Як? Ну!

Дмитро Миколайович. Так. Прикро, коли обманюють.

Тетяна Михайлівна (*кидає ікону в сумку*). Ну, Аркаша, гад! Я до нього як до рідного, а він, чмо, з мене шланг робить! Ну! Ну я йому покажу Богомать! Він у мене в ногах все життя поклони битиме. Я з нього розп'яття зроблю! Він у мене не воскресне! Ну, побігла. Дякую за консультацію! Ви мені відкрили очі.

На ганок виходить Віктор Олександрович, у фартусі, з ножом у руках.

Віктор Олександрович (*завмирає вражений*). О!

Тетяна Михайлівна (*теж вражена*). Хо! Хо-хо! О-ля-ля! Се маніфік! Оце зустріч! (*Неприродно сміється*.) Ха-ха-ха!

Дмитро Миколайович. Ви що — знайомі?!

Тетяна Михайлівна. Деяким чином! (*Віктору Олександровичу*.) То як це розуміти? Доповідь у малому Раднаркомі?

Віктор Олександрович (*ніяково*). Я... я дзвонив... але... ніхто не брав трубки.

Тетяна Михайлівна. «Дзвонив»! Інтересно! Пішла — спав. У магазин мені треба було. Чеко-

вий. Прийшла — нема. Думала — вийшов кудись. Тоді дивлюсь — і плаща нема, і чемоданчика. Отже, втік. Зник, як булька на воді. «Цирк поїхав — клоуни лишилися!» Ну, вибачте! Я не вулична якась, щоб зі мною так! І не Олечка покійниця! Порядні люди хоча б прощаються. На тобі твої сережки погані! (*Смикає, але не може зняти гранатові сережки.*) Тьху! Не знімаються. Ще вуха порву. Браковані, мабуть. Віскі він мені виставив! «Білий кінь»!.. Жеребець!.. Я ж, як дурочка, ікру на стіл метала, краби, сьомгу... Ну, нічого! Бог тебе покарає! Я вже помітила — хто мене ображає, того завжди бог карає. Не буде тобі удачі. Накриється тазиком твоя Сорбона. Побачиш! (*Швидко виходить.*)

Пауза.

Дмитро Миколайович. Вітю! Що це означає?

Віктор Олександрович. Та, розумієш, дурниця якась вийшла... (*Обертається до Любочки.*) Вибачте, будь ласка, але...

Любочка. Ой! Будь ласка! (*Приголомшена, біжить у будинок.*)

Віктор Олександрович. Та... Розумієш, сам не думав... не чекав...

Дмитро Миколайович. Я теж. Я думав, ти прямо з літака. Віра говорила, ти спершу дзвонив, що будеш вчора, потім вчора передзвонив, що будеш сьогодні. А виявляється...

Віктор Олександрович. Так, так. Все правильно. Я прилетів учора. Зайшов до неї... вона запросила... ну і... передзвонив Вірочці з автомата.

Дмитро Миколайович. І давно ти з нею знайомий?

Віктор Олександрович. Та ні... тобто...
Дмитро Миколайович. Щось ти, друже, крутиш. Ти ж розумієш, дурити мене не варто. Я надто добре тебе знаю. І ти мене знаєш.

Віктор Олександрович. Так. Знаю.
Дмитро Миколайович. Ця Тетяна Любочці, звичайно, скаже. Отже, доведеться щось говорити. Як я розумію, ти потрапив у дурне становище, пошився у дурні.

Віктор Олександрович. Так, становище дурне. Я й не уявляв, що світ такий тісний.

Дмитро Миколайович. Якщо вірити їй — ти в неї ночував.

Віктор Олександрович. Так вийшло. Я й не сподівався.

Дмитро Миколайович. Не тягни. Вірочка може вийти з хвилини на хвилину.

Віктор Олександрович. Ти не раз мене виручав. Мені часто у ці роки не вистачало твоєї поради, Митю.

Дмитро Миколайович. Щоб радити, треба знати суть справи. Що це за Олечка покійниця?

З дверей будиночка визирав, потім ховається Любочка (підслухує).

Віктор Олександрович. Яка Олечка?

Дмитро Миколайович. Олечка покійниця, про яку вона згадувала.

Віктор Олександрович. Згадувала? Щось не пам'ятаю. Тобі, мабуть, вчулося.

Дмитро Миколайович. Ні, не вчулося. На слух не скаржусь. Інші болячки є. А слух прекрасний.

Віктор Олександрович. Та то вона залякувала. Ти ж бачиш,— скандальна баба.

Дмитро Миколайович. Що ж мені — в неї питати?

Віктор Олександрович. Та облиш ти, Митю! Ну переночував у жіночки. До речі, вільної, незаміжньої. Сама запросила, наполягала навіть... Чи варто так докладно розбиратися? Ти ж мужчина, мусиш розуміти. Неприємно, звичайно. Терпіти не можу скандалів. Шкодную тепер. Але що поробиш? Грішний. З ким не буває.

Дмитро Миколайович. Що це за Олечка покійниця, про яку я нічого не знаю? Не сьогодні ж вона померла, не вчора... Ти тут не був багато років... Чи, може...

Віктор Олександрович. Я її вбив? Та кинь ти, їй-богу! Детективу не буде.

Дмитро Миколайович. На жаль, кинути не можу. У мене вдома відбувся огидний скандал. Вірочка про це рано чи пізно дізнається. Я мушу їй щось сказати, якось пояснити. Ти ж не людина з вулиці. Ти мій друг. І не просто друг, а друг дитинства. Дуже близька людина, якій я вірю все життя. І раптом — скандал, покійниця... Я смію думати все, що завгодно.

Віктор Олександрович. Та ти що!

Дмитро Миколайович. Пробач, але я мушу знати. Це не просто цікавість.

Віктор Олександрович *(зітхає)*. Ех, не хотілося б ворушити. Стара історія...

Дмитро Миколайович. Стара? І я нічого про неї не знаю? Тим більше.

Віктор Олександрович. Не ображайся. Я про це нікому не говорив.

Дмитро Миколайович. Твоє право, звичайно, але...

Віктор Олександрович. Ех, Митю! Митю! Це така історія... Нема чим хвалитися. Тому

й мовчав. І разом з тим... Минуло стільки років, а я пам'ятаю все до найменших дрібниць. Наче то було вчора. Тільки давай домовимося. Втримайся, будь ласка, від благородного гніву. Звинувачувати мене, як ти любиш, одразу не поспішай. Вислухай і спробуй зрозуміти.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Спробую.

В і к т о р О л е к с а н д р о в и ч. Було це у сімдесят третьому. Коли я закінчував аспірантуру. Ти саме тоді був у експедиції. На Херсонщині, по-моєму.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Так, у сімдесят третьому ми розкопували скіфські поховання, кургани.

В і к т о р О л е к с а н д р о в и ч. Був у нас дома ремонт. Розумієш. Батьки поїхали на курорт. У Харакс. Батько тоді вже хворів, мати спеціально вивезла його, щоб він не дихав усім цим. На господарстві залишили мене. Ремонт робила жіноча бригада. Дві похилого віку і одна молоденька, зовсім дівчина — двадцять років. Олечка. Не те щоб красуня, личко простеньке, кирпатенька, і зуб передній щербатий. Але така свіженька, пухкенька, шкіра білосніжна, гладенька, чиста... Голова в мене замітрилась. Я про все на світі забув, втратив над собою владу... Такої пристрасті, жаги я не відчував ні до, ні після... Не любові, а саме пристрасті. Запаморочення якесь. Спершу у нас вдома зустрічалися, а як приїхали батьки, до неї ходив. У двоповерховий будиночок тут, на Ковалівці, тільки в іншому кутку, на Захаровській. Вона кімнату там знімала. Прізвище в неї було кумедне — Непийпиво. Вона з Запорізької області.

Д м и т р о М и к о л а й о в и ч. Від чого вона померла?

В і к т о р О л е к с а н д р о в и ч. Почекай. Три місяці ми зустрічалися. І ніхто про це не знав. Надто

вже велика різниця була — син професора, членкора, сам без п'яти хвилин кандидат — і сільська дівчина-штукатур, яка говорила «конкректно», «фатить»... Вона навіть на «ти» зі мною ніяк перейти не могла. Довго на «ви» називала.

Дмитро Миколайович. Ну, це...

Віктор Олександрович. Звичайно, звичайно... Але... На той час батька поклали в клініку у Москві, він там через півроку і помер, як ти знаєш. А мати ж у мене москвичка, все її коріння там. Тітка Зіна тоді вже овдовіла. Одне слово, захистився я і переїхали ми до Москви.

Дмитро Миколайович. І роман твій на цьому закінчився.

З будиночка Надії Іванівни виходить Віра Василівна.

Віра Василівна. Дмитрика не було? Тепер уже і я чогось хвилююсь.

Дмитро Миколайович. Не ятри душу. Не було.

Віра Василівна. У вас якась розмова? Секретна?

Дмитро Миколайович. Ще кілька хвилин.

Віктор Олександрович. Пробач.

Віра Василівна. Будь ласка, будь ласка... *(Зникає за дверима.)*

Дмитро Миколайович. А як поставилася до розлуки Олечка?

Віктор Олександрович. Ну... як... *(Зітхає.)* Вона й сама розуміла, що одружитися і забрати її в Москву я не можу. Плакала, звичайно. Але — жодних претензій. З характером була.

Дмитро Миколайович. А Тетяна ця тут до чого?

Віктор Олександрович. А Тетяна була тоді дев'ятикласницею. Жила в тому ж будинку, що й Олечка. І, певно, закохалася в мене, дурненька. Весь час підглядала, стежила за нами, коли я приходив. Незграбна така, недоладна. Я її й не запам'ятав навіть.

Дмитро Миколайович. Тому й вирішив переночувати?

Віктор Олександрович. Та так вийшло. Я Олечку розшукував.

Дмитро Миколайович. Для чого? Нащо?

Віктор Олександрович. Ну, дізнатися хотів, як вона.

Дмитро Миколайович. Ні з того ні з цього? Стільки років минуло і раптом...

Віктор Олександрович. Не раптом (Зітхає.) А! Одверто — так одверто! Довіряю тобі, Митю, як другу, те, чого матері рідній не довірив. Розумієш, кілька років тому, коли я відзначав захист докторської, — тоді ще можна було відзначати, — уже над ранок у вузькому колі... я і ще двоє мужиків з нашої кафедри... була п'яна чоловіча розмова про жінок. І... Вертинський мене спровокував... ми саме «Прощальный ужин» крутили... тріпонував я їм «про упоительную власть пленительного тела, про ту божественную страсть, что в нас обоих пела», про Олечку тобто. Тобі не говорив, нікому стільки років нічого не говорив, а цим покидькам взяв і розповів.

Дмитро Миколайович. Гусар!

Віктор Олександрович. Був би тверезий, стримався б. А так... Один з них особливо уважно слухав і все випитував подробиці, деталі. Є такі мерзотники, що провокують на відвертість. Розкажеш, а потім все життя шкодуєш. Отак і я. А десь через кілька місяців, перед моєю поїздкою до Юго-

славії, почалися телефонні дзвінки. «Вікторе Олександровичу! Привіт вам з міста вашої юності. Від вашої донечки Ірочки привіт. Чудова дівчинка. Так на вас схожа! От тільки вбрання бідненьке. Просто боляче дивитися. Ви б їй привезли що-небудь з Югославії. Там такі дитячі речі!» Голос жіночий. Але я ж розумію, чиїх це рук справа. А йди доведи.

Дмитро Миколайович. Даремно ти розповів. Тебе завжди підводила легковажність.

Віктор Олександрович. І пішло. Тільки приїжджаю в Союз, через день-два — дзвіночок: «Здрастуйте! З приїздом! Ірочці нічого не привезли? Шкода!» Ех, Митю, якби ти знав, яка сволота люди! Що робить з ними чорна заздрість! Яка в нас в інституті атмосфера! Один одного буквально з'їдають. Заяви, анонімки, гризня. А тих, хто за кордон вискакує, взагалі утопити ладні. Мене ці дзвінки доводили до... І Наталці ж нічого не скажеш, не поясниш. Хоч зовсім не приїзди до Москви. А ти кажеш — білий кінь! Переможець! Загнана шкапа!

Дмитро Миколайович. Скажи, а насправді Ірочка з'явитися не могла? Тільки чесно!

Віктор Олександрович. Щоб ти нарешті зрозумів, чому я опинився у Тетяни, скажу відверто: тижнів за три до того, як ми розлучилися, Олечка справді натякала мені... хвилювалася, одне слово. Правда, згодом, коли дізналася, що я переїжджаю до Москви, всі розмови про це припинила, мовчала... Я навіть сам спитав, запропонував у разі чого поговорити з ким треба, влаштувати до хорошого лікаря. Але вона категорично відмовилася: «Не бійтесь, я вас не підведу. Ідьте собі спокійно». Напередодні від'їзду вона знову перейшла зі мною на «ви». Кажу ж — з характером була!

Дмитро Миколайович. Ну, а дитина? Скажи чесно!

Віктор Олександрович. Ні! Не було! Чесно... Я ж з Тетяною тому. Треба було дізнатися... Але розумієш, від тих дзвінків мені почало здаватися, що живе отут, на Ковалівці, оця сама Ірочка, моя і Олеччина донька. Вона мені навіть наснилася. Худенька, нещасна... А зараз оформляюсь я у Францію, в Сорбонну. На три роки. Ох, яка це морока! Ти не уявляєш собі, що таке оформлення у капкраїну. Який це рентген. Одного мого колегу, ти його не знаєш, професор з медінституту, місяць тому зарізали. Позашлюбна дитина, відмовлявся платити аліменти. Одне слово — моральне обличчя. Ну і кілька днів назад, коли я був на співбесіді, мене під свіжим враженням теж спитали: «А у вас, Вікторе Олександровичу, нема нічого такого?» Я, звичайно: «Боже збав!» А в самого серце — теньк! А що, як у них інформація, про яку я нічого не знаю! Захвилювався я. Дуже мені не сподобалася усмішка на співбесіді, таємнича така. Ну, думаю, як каже Тетяна, накрилася тазиком моя Сорбонна.

Дмитро Миколайович. Тому й приїхав. Перевірити.

Віктор Олександрович. Як тобі не соромно! Я приїхав до тебе. Але водночас хотілося й дізнатися, звичайно. Що ж тут такого?

Дмитро Миколайович. І про що ж ти дізнався?

Віктор Олександрович. Дізнався (*зітхає*), що Олечка померла. Десять років тому, навіть одинадцять. Згоріла від лейкемії. За якихось півроку. Хто б міг подумати! Була така квітуча!

Дмитро Миколайович. І ти заспокоївся.

Віктор Олександрович. Ну що ти, їй-богу!

Дмитро Миколайович. А що — неправда? Тазиком Сорбонна не накривається. Все гаразд.

Віктор Олександрович. Я ж просив тебе втриматися від благородного гніву. Невже я даремно все тобі розповідав? Невже ти нічого не зрозумів?

Дмитро Миколайович. Ні, чому ж. Я зрозумів. Що ти морально витриманий, політично грамотний. Бездоганна кандидатура для Парижа. Але як все-таки вийшло, що ти ночував у цієї Тетяни?

Віктор Олександрович. Уяви собі, що тут ініціатива була не моя. Я розшукував адресу Олечки. У довідковому бюро такого прізвища не було. Думав, вийшла заміж, змінила прізвище. Пішов за старою адресою. Будинок знесли. Але якась бабуся навела мене на Тетяну. І Тетяна затигла до себе. Я її не впізнав. Просто хотів дізнатися про Олечку. Але вона мені нічого не говорила, інтригувала. І тільки вже потім, уночі, розповіла. «Не хотіла,— каже,— затьмарювати зустріч сумною звісткою, ти б, може, не лишився тоді». Сама, можна сказати, спокусила, а потім ще й претензії.

Дмитро Миколайович. Не дуже благородно так про даму. Та й тікати, як Остап Бендер від мадам Грицацуєвої, професору не до лиця.

Віктор Олександрович *(махав рукою)*. А! Ну її! Я б інакше від неї не здихався. Така приставуча цинічна баба! Хай ображається.

Дмитро Миколайович. «Цинічна»! Хоч не удавай із себе ображену невинність. Досить усе це брудно виглядає. Так і не знаю, що ж сказати Вірочці.

Віктор Олександрович. Можеш сказати все, як є. Думаю, Вірочка зрозуміє. Вона в тебе мудра.

Дмитро Миколайович *(помічає у дверях Віру Василівну і Любочку, що не наважуються вийти, гукає)*. Та виходьте вже, виходьте!

Віра Василівна і Любочка виходять.

Віра Василівна (*Любочці*). Іди-йди. Подзвони. (*Дмитрові Миколайовичу*.) Я кажу, хай подзвонить Васі.

Дмитро Миколайович. Правильно. Щоб знати — чекати чи ні.

Любочка. Не треба чекати. Сідаймо. Він, мабуть, взагалі не прийде.

Дмитро Миколайович. Як це?

Любочка. Поїхав, мабуть.

Віра Василівна. Куди?

Любочка. А він у село до матері мусить їхати — картоплю копати. Вже й з начальством домовився. Він же не знав. Я ж йому про день народження тільки вчора сказала.

Дмитро Миколайович. Тим більше треба подзвонити.

Любочка. Та нащо він мені!

Віра Василівна. Не будь такою! Він же тобі так з пропискою допомагав. І взагалі — хороший хлопець.

Любочка. Хороший-хороший! То ви його просто не знаєте. Міг би...

Віра Василівна. Ну йди, йди!

Любочка йде.

Дмитро Миколайович. Наші будинки будуть зносити. І в міліції не дуже хотіли прописувати Любочку у Надії Іванівни. Це ж потім зайву квартиру давати доведеться.

Віктор Олександрович (*показує рукою на маленькі будиночки, церкву, садки*). Невже не буде всього цього? Просто не віриться. Така ж краса! Аж очі вибирає.

Віра Василівна. Не буде. На жаль. Доживає наша Ковалівка.

Входить Стрижалковський.

Стрижалковський. Пробачте... Люба Троян тут живе? Продавщиця?

Віра Василівна. Так. Вона скоро буде. А ви, пробачте, щось хотіли? Може, щось передати? Переказати?

Стрижалковський. Що я хотів? Хотів... в очі їй зазирнути... Чи людські вони... ті очі... (*Затнувся.*) Щось я не те кажу... Ех!.. Не вмію я людей ненавидіти... Не вмію...

Віра Василівна (*вражено презирається з Дмитром Миколайовичем, Віктором Олександровичем*). Що?

Дмитро Миколайович. Та це ж батько Дмитрика!.. (*Стрижалковському.*) Що сталося? Здрастуйте... Де Дмитрик?

Стрижалковський. Дмитрик?.. Нема Дмитрика!.. Нема...

Дмитро Миколайович. Що? Що?

Стрижалковський (*стримуючи сльози*). Учора ввечері я з лікарні прийшов... А на столі... записка... «Мамо! Тату! Я не злодій. Не брав я того масла. Але довести не можу. Тому йду. Назавжди. Прощайте. Простіть. Я вас дуже люблю...» (*Схлипує.*)

Дмитро Миколайович. Що?!

Віра Василівна (*затуляє рота долонею*). Ой!

Стрижалковський. Усю ніч шукав... І сьогодні весь день... Просто не знаю... Не знаю!.. Жах якийсь...

Віра Василівна. Боже мій!

Дмитро Миколайович. Може... може, він поїхав кудись? До родичів?

Стрижалковський. Йому нікуди їхати... У нас нема родичів.

Віра Василівна. Все одно. Треба шукати. Треба шукати. Його знайдуть!

Стрижалковський. Через два тижні... А то й через місяць... Ми живемо біля Дніпра...

Дмитро Миколайович. Ні! Ні! Не може бути! Ні!

З а т е м н е н н я .

КАРТИНА П'ЯТА

Кабінет слідчого прокуратури. Праворуч — стіл слідчого. Ліворуч (півколом) стільці. На них сидять Тетяна Михайлівна, Любочка, Дмитро Миколайович, Віра Василівна, Надія Іванівна, окремо біля дверей — Стрижалковський.

Дмитро Миколайович. Ні! Ні! Не може бути...

Надія Іванівна. Як же так?.. Це неможливо. Це неможливо!..

Дмитро Миколайович. Він був у нас напередодні. Такий життєрадісний, веселий... Як це могло трапитися?! Як?!

Слідчий. Будемо розбиратися. (Любочці.) Прошу! Розкажіть.

Любочка. Що? Я ж уже говорила... Тетяні Михайлівні... і взагалі... (Плаче.) Ой! Якби я знала... Якби я могла подумати!.. Я ж ніколи його не бачила. Я думала, що це якийсь... Я ж не знала.

Слідчий. Розкажіть, будь ласка, з самого початку все, що відбулося у магазині.

Любочка. Ну... ну я ж уже говорила. Стою

на контролі. Перевіряю. Іде хлопчик, височенький такий, з кульком поліетиленовим. А в нас з кульками, торбинками взагалі не дозволяється. За інструкцією. Лише з нашими залізними кошиками. «Показуй»,— кажу. Пачка масла, кефір і сирок плавлений. Чек на кефір і сирок є, а на масло... «Ти за масло платив?» — питаю. «Ні,— каже.— Я масла не брав».— «Як же,— кажу,— не брав. А це?!» Ну... і одвела його до Тетяни Михайлівни. А що я могла зробити? Я ж мусила. За інструкцією.

Тетяна Михайлівна. Правильно! Ви знаєте, скільки у нас випадків! І якби він попросився похорошому: «Більше не буду. Я ненавмисне». Та я б сама ті сімдесят копійок за нього заплатила! А то ж він почав грубіянити! Уявляєте?

Стрижалковський. Грубіянити?

Дмитро Миколайович. Грубіянити? Не може бути! Не міг він грубіянити!

Тетяна Михайлівна. Ви мені кажете!

Дмитро Миколайович. Та я його прекрасно знаю. Не міг він грубіянити. Він не з тих дітей, які...

Тетяна Михайлівна. Стала б я брехати! До речі, такі самі діти, трохи доросліші, тиждень тому сумку в мене увечері вихопити хотіли. Ледве втекла.

Слідчий. І як же він вам грубіянив?

Тетяна Михайлівна. Я йому кажу спокійно так, лагідно: «Як тобі не соромно, хлопчику! Цікаво, як твоє прізвище?» Хотіла ж по-доброму. А він: «Не ваше діло!» І — хоч ти вбийся. Не говорить прізвище і все. Я й так, і так. Нічого не допомагає. Я ж хотіла для нього краще. Думаю, хлопцю в армію йти. А все ж починається з дрібниць. А закінчується колонією, тюрмою. Хотіла, щоб він опам'ятався, схаменувся. Що — неправа я?.. А він вперся.

Ви ж знаєте, які вони вперті. А тут якраз міліціонер заходить. Я кажу: «От, будь ласка, за масло не запла- тив, прізвище не називає». Ну, сержант Марченко склав акт і...

С л і д ч и й. Сержанта, на жаль, нема. Я його викликав, але... Навіть у райвідділі не поінформовані, де він. Правда, у нього, здається, вихідний, проте він знає, що трапилося. І мав би...

Т е т я н а М и х а й л і в н а. Може, то він і наля- кав хлопця. В міліції, ви ж знаєте... Зараз про це стільки пишуть.

Н а д і я І в а н і в н а. Любо! Чого ж ти мовчиш? Вася, здається, тобі щось казав.

С л і д ч и й (Любочці). Ви з ним добре знайо- мі?

Л ю б о ч к а. Він... він казав, що має поїхати в село. До матері. Копати картоплю. Мати стара, не- мічна. Він ще раніше домовився.

С л і д ч и й. Ну, гаразд, з ним ми потім з'ясуємо... Поки що спробуємо встановити по документах... Значить, кажете, сержант Марченко склав акт. (*Пе- регортає папери на столі.*) Так. Є такий акт. «Про неоплачений товар вартістю 0,7 карбованця». І пояс- нювальна записка касира-контролера Троян. Є. (*Двері прочиняються, слідчий і разом з ним глядачі бачать у коридорі Віктора Олександровича, що на- пружено прислухається до розмови.*) Вам що, това- ришу? Я зайнятий! Зачиніть, будь ласка, двері! (*Вік- тор Олександрович причиняє двері, але нещільно. Слідчий Тетяні Михайлівні.*) Скажіть, а трапляються у вас випадки, коли покупці просто забувають за- платити?

Т е т я н а М и х а й л і в н а. Трапляються, зви- чайно. Щоправда, більше бабусі, дідусі, хворі усякі... та й інші... але...

С л і д ч и й. У вас же навіть стаття витрат перед-

бачена — списання на натуральні збитки, де є й забудуватість покупців. Сотні карбованців.

Тетяна Михайлівна. Якщо не стежити, не зупиняти, ця стаття буде не сотні, а тисячі карбованців.

Слідчий. До речі, нещодавно у вашому магазині була виявлена недостача понад тисячу карбованців. Ви спокійно склалися і внесли гроші до каси. А тут сімдесят копійок.

Тетяна Михайлівна. Справа не в копійках, а в принципі! Неоплачений товар є неоплачений товар. Хоч двадцять копійок, хоч п'ятсот карбованців. Ви на мене, товаришу слідчий, не той... Знайшли стрілочницю! От якби ми не затримали, була б кримінальна відповідальність, а так... Я консультувалася. Кримінальної відповідальності в наших діях нема. От завжди шукають козла. Щоб на нього звалити. Ні! Я козлом не буду! Мені вже сьогодні пропонували помінати магазин. А чого, питається? Щоб люди думали, що я винна? Ні!

Слідчий. Отже, провини своєї ви не відчуваєте?

Тетяна Михайлівна. А в чому наша провина? У тому, що ми хотіли хлопця зупинити? Ну, як я повинна була робити? Як? От завтра знову затримаємо когось з неоплаченим товаром — яка моя функція? Відпускати?

Слідчий. Я цього не кажу. Але діти все-таки є діти. І до них треба ставитися як до дітей, а не як до закінчених злочинців. (*Перебирає папери, після паузи.*) От його пояснювальна записка. На спеціальному бланку. Мабуть, вперше в житті писав на такому бланку... «Прізвище, ім'я, по батькові... Стрижалковський Дмитро Михайлович... Рік народження — 1975. Партійність — піонер. Місце народження... і так далі». А нижче друкарським способом ви-

друковано: «По суті заданих мені питань можу пояснити таке»... І дитячим почерком: «Я в магазині № 5 купив плавлений сирок і кефір (для мами). І забув, що в мене лежить у кульку пачка масла. Я її купив раніше, у молочному. Тому за масло я не заплатив. Продавець подумала, що я взяв масло у магазині, затримала мене і передала у міліцію. Більше я так не буду робити ніколи і ніде. Обіцяю».

Тетяна Михайлівна. Вони всі твердять, що забули. Він же і прізвища свого сказати не хотів. Ми змушені були дзвонити у школу.

Слідчий. При хлопчикові? Для чого?

Тетяна Михайлівна. Ну, щоб перевірити. А може, він вигадане прізвище сказав.

Слідчий. А він що?

Тетяна Михайлівна. Плакав, звичайно.

Слідчий. І нічого не говорив?

Тетяна Михайлівна. Здається, сказав... «Якщо мама дізнається...» Чи щось таке.

Слідчий. І ви все-таки вважаєте, що зробили правильно?

Тетяна Михайлівна. Ви так говорите, наче... наче я... наче ми... **ЮРИДИЧНО МИ ВСІ — СВІДКИ.** Не обвинувачені. Я консультувалася. Звичайно, це все... неприємно... жахливо, я хотіла сказати. Ніхто не заперечує. Але хто знав? Хто?.. Адже неможливо все передбачити. Кругом таке робиться... Всі один одного смикають. Може, щось і не зовсім так скажеш, зробиш. Так треба одразу...

Слідчий. Все передбачити, звичайно, неможливо. Але діти, повторюю, це все-таки діти... (*Стрижалковському.*) Пробачте, я розумію, вам важко зараз говорити. Але, якщо можете, розкажіть трохи... про Дмитрика.

Стрижалковський. Розказати? Про Дмит-

рика? Що розказати? З чого почати? Навіть не знаю...

С л і д ч и й. А ви почніть, з чого хочете.

С т р и ж а л к о в с ь к и й. З чого хочу? Я хочу... хочу, щоб ви зрозуміли, що то був за хлопчик, що то була за людина... Та хіба на словах поясниш? Треба було бачити, говорити... Відчувати його подих, коли він підходив до стільця, мовчки обіймав тебе ззаду за шию і клав голову тобі на плече. Я боявся дихнути, боявся поворухнутися... тому що... тому що це були кращі хвилини мого життя...

С л і д ч и й. Я вас розумію.

С т р и ж а л к о в с ь к и й. Ні-і... Що ви розумієте? Нічого ви не розумієте. Бо нічого не знаєте. Ліда сказала, що, коли вона вперше побачила його, серце в неї завмерло і зупинилося. А тут ще керівник табір-ного оркестру: «Дивись, наче синочок твій: Такий схожий». І Ліда відразу, не задумуючись: «Значить, мій і буде!»

С л і д ч и й. Ви хочете сказати...

С т р и ж а л к о в с ь к и й. Ліда того літа працювала у піонерському таборі. Там відпочивали вихованці школи-інтернату для музично обдарованих дітей-сиріт і тих, хто лишився без опіки батьків. Ми часто з Лідою працювали у таборах замість відпустки. Чи можуть взагалі нормальні батьки зрозуміти тугу бездітних по дітях — не знаю... Дмитрик якось теж одразу потягся до Ліди. Вони не розлучалися з ранку до ночі. Це була доля... Я не знаю, що тепер буде... У мене теж зупинилося серце, коли я вперше побачив їх разом. Вони сиділи на лавочці. Він якось судорожно обіймав Ліду і притискався до її грудей... Йому було тоді вісім років.

С л і д ч и й. Він був сиротою?

С т р и ж а л к о в с ь к и й. Потім він сказав, тихо так: «Хлопці думають, що мені нарешті пощастило

і ви мене всиновите... Але я не вірю». Розумієте?.. Він був більше, ніж рідний син...

Слідчий. Він був сиротою?

Стрижалковський. Так. Ми все перевірили. Ми дуже боялися, щоб ніхто потім не претендував. Не забрав... Якби ви бачили, як він радів! «Я навіть не вірю, що це насправді,— говорив він.— Що це мені не сниться. Боюсь, що прокинувся і побачу дитбудинок...» Куди він міг поїхати? Куди? Як у нього, крім нас,— нікого! Нікого на цілому світі!

Слідчий. Ваша дружина в лікарні?

Стрижалковський. Так... Післязавтра їй робитимуть операцію. Дуже серйозну.

Слідчий. Вона нічого не знає?

Стрижалковський. Ні... Як я їй скажу? Як?.. Він мав прийти в лікарню... В неї був день народження. Я сказав, що він захворів... Вона була така занепокоєна! І вирішила, що я плачу, бо тяж хвилююся.

Слідчий. Дай боже вам сили...

Стрижалковський. Він такий непростий хлопчик!.. Хотів бути льотчиком — і боявся висоти. Хотів бути моряком — і погано плавав. І через усе те був дуже вразливий.

Дмитро Миколайович. Так. Так. Я теж це помічав. Йому було дуже важко робити зауваження. Одразу червонів. Ледь не до сліз.

Стрижалковський. Дуже вразливий... Це в нього від матері. Я розпитував про неї. Їздив на її батьківщину. У Запорізьку область. Ми боялися, щоб хтось із родичів потім не претендував. Близьких родичів у неї не було. Батьки померли рано. Бабуся, яка її виховувала змалку, теж. Але в селі її всі добре пам'ятають. І лагідно називали — Олечка. Вона була матір'ю-одиначкою. І записала Дмитрика на своє прізвище — Непійпиво.

Тетяна Михайлівна. Що?!

Стрижалковський. Якийсь негідник образив її. Мабуть, її легко було образити. Судячи з того, що про неї розповідали. Чиста й довірлива була... Якийсь Микола. Так принаймні було в метриці. Миколайович. То потім він став Михайловичем. Після всиновлення... Я так завжди боявся цього Дніпра!.. Наче відчував!.. Наче відчував... Так боявся того Дніпра!

Тетяна Михайлівна. Це він, він винен в усьому! От хто справжній винуватець!

Слідчий. Хто?

Тетяна Михайлівна. Дружок його! (*Показує на Дмитра Миколайовича.*) Професор! Таточко рідний хлопця! Спокусив колись Олечку. І кинув. Утік. Аж у Москву забіг. Олечка йому, бач, не пара була... Як гуляти — пара, а як одружитися...

Дмитро Миколайович. А чому ж — по батькові? Якби...

Тетяна Михайлівна. Не хотіла Олечка його по батькові! Не хотіла! Хіба він батько? Козел!.. А Миколайовичем записала, бо народився хлопець дев'ятнадцятого грудня, на Миколая Чудотворця.

Дмитро Миколайович. А ви сказали йому... про дитину... і взагалі?

Тетяна Михайлівна. Ні, не сказала... Так уже вийшло... Та яка різниця — сказала, не сказала?! Хіба в цьому справа?!

Дмитро Миколайович (*тихо, з гіркотою*). От тобі й білий кінь! Переможець!

Слідчий (*до прочинених дверей, за якими стоїть Віктор Олександрович*). Зачиніть двері! Ви заважаєте!

Дмитро Миколайович. Це... це він... Там, у коридорі.

Слідчий. Він?

Дмитро Миколайович. Той, про кого йдеться.

Слідчий. Запросіть його сюди... будь ласка.

Дмитро Миколайович (*зазирає за двері*). Вже нема. Пішов.

Тетяна Михайлівна. Втік. Як завжди.

Надія Іванівна (*говорить через силу*). У зайців, яких так люблять діти, заведено: біжить лісом зайчиха, побачить під кущем зайчєня, своє, не своє — байдуже, все одно зупиниться, нагодує, приголубить і лиш тоді побіжить далі... У зайців!

Дмитро Миколайович. А ми ж люди!

Входить Вася, зморений, знесилений, з червоними від безсоння очима.

Вася. Пробачте... (*Сідає на вільний стілець, опустивши очі.*)

Слідчий (*Васі*). Ви?..

Вася (*зітхає*). Шукав... І вдень, і вночі... По вокзалах, аеропортах, автобусних станціях... Та... (*знижує плечима*) поки що...

Стрижалковський (*безнадійно*). Нема...

Вася. Ми оголошення розклеїмо. З фотографією. «Знайти людину». Всесоюзний розшук. (*З жаром.*) Його знайдуть! Я певен! Я вірю!

Слідчий. Так. Надії втрачати не треба. Звичайно.

Стрижалковський (*механічно повторює*). Звичайно...

Віра Василівна. Іноді знаходять і в Середній Азії, і на Далекому Сході. У нас в газеті навіть був матеріал.

Дмитро Миколайович. Так. Так. Точно.

Слідчий (*Васі*). Він щось говорив вам? У райвідділі?

Вася мовчки ствердливо хитнув головою.

Слідчий. Що?

Вася. Розумієте, я йому кажу на прощання, бадьоро так: «Ну тепер будемо з тобою зустрічатися...» Хотів підкреслити про те, що опікуватися буду, увагу приділятиму, щоб... А він: «Ні!.. Ви мене більше не побачите!» Повернувся й пішов... не обертаючись... Я ж не уявляв.

Стрижалковський *(скрушно хитає головою)*. А ви кажете — знайдуть... Боже мій!.. Боже мій!..

Дмитро Михайлович *(гостро глянувши на Тетяну Михайлівну, з притиском)*. «Не винні! Не винні!»

Вася. Якби я міг подумати...

Тетяна Михайлівна. Ну от! Знову починається! *(Кричить.)* Та припиніть ви нарешті! Хай мене ріжуть,— не визнаю своєї провини! Не визнаю!

Стрижалковський. Чому, чому зло таке рукасте, горласте?! *(Стискає кулаки.)* А я... Ех!.. Навіть у дитинстві не вмів битися... *(Плаче.)*

Надія Іванівна. Знайти людину... Навіть в собі це декому не завжди вдається... Незбагненно! Та бува, що злочинці є, а кара падає не на них...

Віра Василівна *(повторює, мов заклинання)*. Його знайдуть! Його знайдуть! Я вірю!

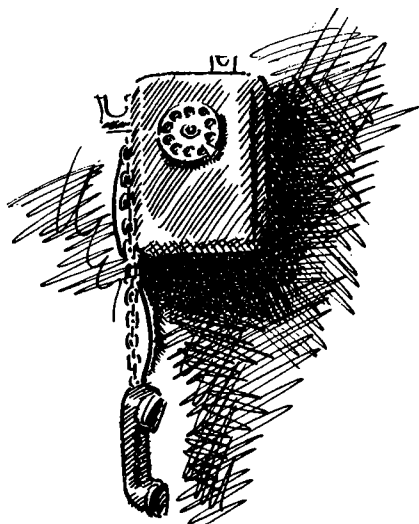
Слідчий. Що ж... продовжимо, товариші!.. Слідство триває...

Здала чується пісня *(соло веде Дмитрик)*:

Летіла зозуля
Через мою хату,
Сіла на калині
Та й стала кувати.

Зозуле, зозуле,
Чого ж бо ти куєш?
Чи ж ти, зозуленько,
Мое горе чуєш?..

З а в і с а.

***Таєлиниці
Марусиних дач***

Сучасний детектив
на дві дії в одній картині
(без антракту)

ДІЙОВІ ОСОБИ

З о я.

В а л е р а.

Т о л я.

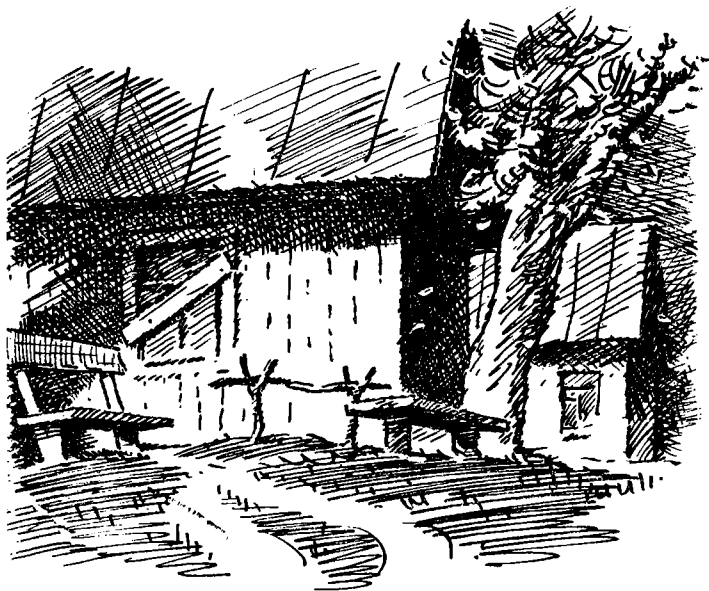
Ч е б у р а ш к а.

І в а н В а с и л ь о в и ч.

В а с и л ь І в а н о в и ч.

Г а л и н а С е р г і ї в н а.

Д і д К а л е н и к.

ДІЯ ПЕРША

Будиночки дачного кооперативу: два — на передньому плані (ліворуч синій, праворуч зелений), два — в глибині сцени.

Біля синього будиночка — могутній берест. Біля зеленого — стара криниця. Трохи в глибині сцени стовп з лампочкою-ліхтарем. Посередині дві лавки, між ними чорне згасле вогнище, над вогнищем палиця на двох рогачиках (для казана).

Похмурий день пізньої осені. Безлюддя.

На сцену, пригнувшись, крадькома виходять Зоя і Валера (у нього через плече велика сумка, у неї — трохи менша).

Біля береста зупиняються, сторожко прислухаються, озираються.

Валера (говорить тихо, приглушенным голосом). А здорово? Га? Тиша... Нікого... Тільки ми удвох... Щось десь рипить таємничо... Немов дерев'яна нога пірата Джона Сільвера.

Зоя. Ага...

Валера. Ти чого тремтиш? Замерзла? Таки холоднувато.

Зоя. Та ні... просто...

Валера. Дрейфиш?

Зоя. А що — ні?

Валера. Не боїсь, Заєць! Я з тобою.

Зоя. Восени на дачах іноді, знаєш...

Валера. Злодії ховаються! Рецидивісти. Що з тюрми втекли!

Зоя. А ти думав! Алкаші, наркомани у всякому разі...

Валера. Перестань! Як маленька.

Зоя (зітхає). Коли я додому тепер попаду... І мамі нічого не сказала. Хвилюватиметься.

Валера. Ну...

Зоя. Вона вчора так погано себе почувала...

Валера. Заєць! Ми ж домовились....

Зоя (зітхає). Домовились.

Валера. Ну чого ти? Минулого ж разу, пам'ятаєш, як було кльово.

Зоя. Кльово... Так тоді ж був Джон.

Валера. Тільки спочатку. А потім же самі.

Зоя. Все одно. Він хоч привів. Хазяїн. А тепер... Ще скажуть — злодії. І піди доведи.

Валера. Хто скаже? Нікого ж нема. Хто сюди зараз приїде, у таку холодригу?!

Зоя. А сторож?

Валера. Джон же сказав — він такий старий, ледве ходить. Лежить собі в хаті на печі і комара давить. Минулого ж разу не було.

Зоя. Все одно.

Валера. Ну, ти заєць... Справжній заєць під кущем. (*Намагається ключем одімкнути синій будиночок.*)

Зоя (*хапає його за руку*). Почекай! Давай ще тут погуляємо трохи. Валерочко! Диви, як тут гарно!

Валера. Заєць!

Зоя. Раніше ти мені навіть вірші читав...

Валера. Вірші? Будь ласка! «Ти казала: бери, я твоя. Я ж, дурний, тільки гладив коліна...» Сосюра.

Зоя (*зітхає*). Ну, почекай, Валеро! Давай ще роздивимося уважно (*озирається*). Ой! Іде! Чесне слово! Дивись!

Валера. Де? (*Дивиться за лаштунки.*) Точно! От зараза!

Зоя. Ховайся! (*Тягне Валеру, ховаються за берестом.*)

Валера. Прямо сюди хилиє. А щоб тобі, стара ковівка!

Зоя. Не треба було ті ключі брати. Треба було почекати, поки Джон зможе... А тепер погоріли!

Валера. А що він нам зробить? Та я...

Зоя. Що ти? Що?

Валера (*визирає з-за береста*). Іде, чортяка, прямисінько сюди, до нас. (*Раптом рішуче.*) А ми тут цілуємося! Що — не можна? (*Обіймає, пригортає Зою.*)

Зоя. Ненормальний! (*Цілються.*)

Валера (*між поцілунками*). Заєць! Ти моя? Моя?

Зоя. А чия ж! (*Між поцілунками.*) Я ж тобі вірю. Ти ж хороший? Правда? Ти ж хороший?

Валера. Зайчик мій! (*Цілються.*)

Входить дід Каленик, спираючись на товсту палицю.

Д і д К а л е н и к. Ага!.. Ясно!.. Я думав, хлопці. А це парочка, Мартин та Одарочка. Тепер не розбереш, усі в штанях і чуби однакові... Ну, тоді не страшно. У цих свої справи. Святе діло!.. Цілуйтеся, голуб'ята, на здоров'я! *(Зітхає.)* І я колись під цим бересточком Марусю цілував. Сімдесят год назад. Гарна була дівчина, царство їй небесне. За ветеринара потім вийшла. *(Зітхає.)* Цілуйтеся, цілуйтеся! Не буду заважати. *(Іде в глибину сцени.)*

В а л е р а. Пішов. А ти боялась!

З о я. Про якусь Марусю говорив, дивак.

В а л е р а. Кльовий дід! Він мені одразу сподобався. *(Весело.)* Все о'кей, Заєць! Гуляємо! *(Рвучко обіймає Зою.)*

З о я. Почекай! Не поспішай. Хай він зовсім піде.

В а л е р а. Та не бійся ти! Чула ж: «Цілуйтеся, цілуйтеся! Святе діло! Не буду заважати». Врешті, чесно скажемо, що Джон, наш друг, дав нам ключі. Що ж тут такого? Дід такий, що...

З о я. Що такого? По-твоєму, нічого такого...

В а л е р а. Ну, Заєць! Не заводься! Не зривай кайф. Ти ж мій... Зайчик мій маленький! Кирпочка моя! Гіпотенуза душі моєї! *(Сміється.)*

З о я. Тобі смішки...

В а л е р а. Ну, Заєць! Все! Дід уже покульгав. Порядок! Зустріч графа Хвалимонського з баронесою Кирпочкою відбулася, як і було заплановано, на замиській віллі у четвер третього листопада! Га? Здорово я придумав? Як обробив Джона? І взагалі... Ну хто б на це зважився? Хто? Боря Левандовський? Вовчик Балагула? Ігор Бондаренко? Га?

З о я. Не виступай, Хвалимонський! Скромніше!

В а л е р а. А що? Хто тобі робить кайф, солодке життя? Що б ти бачила на цьому світі, крім уроків? *(Порається з замком, намагається відчинити.)*

З о я. Валерочко, ну не роби з себе такого вже ультрасучасного... хіпаря... шукача пригод.

В а л е р а. А що? Це хіба не пригода?

З о я. Пригода. Звичайно... Взагалі, ти справді заводний... Я... Ти думаєш, я тому, що ти такий... гарний?.. Ні, саме тому, що ти заводний. Я гарних якраз не люблю. Я люблю заводних. *(Зітхає.)* Дома такий настрій весь час. Хочеться розрядки.

В а л е р а. От і розрядимося зараз! А то...

З о я *(після паузи несподівано скрикує)*. Ой! Он твій тато йде!

В а л е р а *(перелякано озирається)*. Що? Де?

З о я *(сміється)*. Жарт!

В а л е р а. Ну, Заєць!.. Щось ти не по-заячому почала жартувати. Забуваєшся! Порушуєш правду характеру.

З о я. А ти, Валерочко, не виступай. Не напускай на себе. Не витворяйся. Ми з тобою звичайні домашні діти. Кімнатні квіти. І я. І ти теж. Не панки, не хіпарі, не металісти. Травку не куримо, на голку не сідаємо. Батьків боїмося. Нетипові ми, Валерочко, представники сучасної молоді.

В а л е р а. А те, що ми зараз тут, теж... нетипово?

З о я. А те, що ми зараз тут, свідчить про те, що я просто дурна. Але це вже... моє собаче діло.

В а л е р а *(відмикає нарешті замок)*. Ху! Нарешті!.. *(Розчиняє двері, робить широкий жест.)* Заходьте, баронесо! Кирпочка ти моя дурненька! *(Обіймає її за плечі, пригортає, цілує, заходить разом з нею у будиночок, зачиняє двері.)*

Якийсь час сцена безлюдна. Потім обережно прочиняються двері зеленого будиночка, що праворуч біля криниці. Звідти визирає Чебурашка, скуйовджений клаповухий хлопчина років чотирнадцяти. Прислухається. Чути, як до будиночка, що в глибині сцени, під'їздить автомашина, клацають дверцята. Лінують голо-

си. Чебурашка ховається назад, зачиняє двері. З глибини сцени виходять Іван Васильович та дід Каленик. У Івана Васильовича в руках пластмасове відро.

Д і д К а л е н и к. Оно криниця. А там, далі, колонка.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Дякую. Візьмемо з криниці...

Д і д К а л е н и к. Я теж з криниці воду беру. Вона мені смачніша чогось, як з колонки.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*крутить корбу, роззирається навкруги*). Гарно у вас тут. Красиві місця. Мальовничі.

Д і д К а л е н и к. Гарно. А було ще краще. Отам гай березовий був. У громадянську махновці вирубали на дрова. А там річечка. В'юнка. Так і називалась. Пересохла. Дай боже здоров'я меліораторам, що за плаву осушували.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А ви й громадянську пам'ятаєте?

Д і д К а л е н и к. Аякже. От на цьому бересточку Петлюра мене повісити хотів. Ледве втік.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Скільки ж вам років, діду?

Д і д К а л е н и к. Багатенько. Ста ще, мабуть, нема. А от дев'яносто... хто його зна. Бо вісімдесят уже давненько було. Ще за Брежнєва.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Вам, діду, в інститут геронтології треба. У Київ.

Д і д К а л е н и к. От-от. В інститут. На перший курс. На той світ мені, синку, треба. Зачекалися вже мене там. І баба моя, і Маруся, і кореша, з якими я гусей пас. Усіх поховав. А сам чогось живу.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Живіть на здоров'я. На тому світі нічого цікавого нема.

Д і д К а л е н и к. А ви були?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Не був. І не збираюсь поки що. От на пенсію вийшов. Дачу купив. Тільки й життя почати думаю.

Д і д К а л е н и к. Свіжа думка.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А що? За тією роботою хіба щось бачив? А зараз такі часи! Доби не вистає, щоб тільки пресу перечитати.

Д і д К а л е н и к. То правда. А деякі тільки те й роблять, що читають. Та балакають, обговорюють... «Ну, як іде перебудова?» — «Та нічого, нічого, агроном уже перебудувався, головбух перебудувався, а я тільки шифер завіз». — «Погано ваш апарат працює». — «Та, на жаль... Три дні гнали, а за день усе випили».

І в а н В а с и л ь о в и ч. Вас, діду, по телевізору показувати треба. У прожекторі перебудови.

Д і д К а л е н и к. Нема вже що показувати. Ну, гаразд. Мийте свою машину. А я пошкандибаю додому на піч. Перебудовуватися.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Все у вас прекрасно. От тільки під'їзди поганенькі. У таку баюру вгнався — весь правий бік забризкав так, що... До побачення! *(Іде в глибину сцени.)*

Д і д К а л е н и к. З електрикою тільки обережно. До побачення. *(Іде.)*

З зеленого будиночка знову визирає Чебурашка. Озирається, прислухається. Уже робить крок уперед, аж тут розчиняються двері синього будиночка. Чебурашка блискавично ховається. Виходить Валера. Куртка наопашки, без шапки. На грудях «плейер». Навушники. У руках — пластмасове відерце. Чебурашку він не помічає. Підтанцювуючи у такт музиці, якої глядач не чує, наближається до криниці. Крутить корбу, витягаючи відро. З пластмасовим відром у руках знову з'являється Іван Васильович. Валера стоїть до нього спиною, не помічає і, звичайно, не чує, як той підходить.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Добрий день, сусіде!
(Оскільки Валера не чує, майже кричить.) Добрий день, кажу!

В а л е р а (здригається від несподіванки, озирается). О! Д... добрий день!

І в а н В а с и л ь о в и ч (подає руку). Іван Васильович.

В а л е р а (потискає руку). Валера.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Новий господар отієї дачі. (Показує.) Вчора остаточно оформив. І хоча, бач, не сезон, але... Цікава істота — ота людина. Живучий інстинкт власності. Особливо до житла, до кубла свого. Хочеться обдивитися все, помацати. Наче втече кудись. А ти що — сам? Чи з батьками?

В а л е р а. С... сам.

І в а н В а с и л ь о в и ч. І не боїшся, що які-небудь заїжджі рокери плеєра одберуть? Безлюддя тут все-таки зараз.

В а л е р а. А я самбіст.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ти диви! Який розряд? Чи, може, майстер?

В а л е р а. Не майстер. Але всі прийоми знаю. У мене батя — тренер з самбо. Я теж був дуже здібний. Та батя не захотів мене тренувати.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Чому?

В а л е р а. А я зачемпіонився, почав козакувати над хлопцями. У третьому класі. Дурний був. І батя категорично: «Не будеш ти займатися самбо! Мені треба, щоб ти став людиною, а не чемпіоном».

І в а н В а с и л ь о в и ч. Правильно. Розумний батя у тебе. Плеєра це він тобі привіз?

В а л е р а. Ага. З Японії. Дві штуки.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Хороша річ. Я, грішним ділом, хоч і не молодий, але теж люблю ці штуковини. До речі, це добре, що ти тут нагодився, самбіст. Поексплуатую тебе. Мені хотілося б дещо пересунути

у дворі. А сам, боюсь, не подужаю. Допоможеш? Га? Нетерплячка свіжоспеченого домовласника.

Валера (кинувши погляд на будиночок, де лишилася Зоя, нерішуче). Ну... я знаю...

Іван Васильович (перехопивши його погляд). Чи, може, зайнятий?

Валера. Ні, ні. Ходімте.

Іван Васильович. Ну, добре... Це швидко. А машину я потім домию. (Разом з Валерою іде.)

Знову визирає Чебурашка. Прислухається. Потім прожогом вискакує з дверей, біжить за будиночок. З синього будиночка виходить Зоя. Вона теж з плеєром, у навушниках. Здивовано озирається, починає шукати Валеру, іде в садок, за будиночок. Із-за зеленого будиночка вибігає Чебурашка, заскакує у двері. Але в останню мить його встигає помітити Зоя, що виходить з садка. Застигає вражена. Ховається за берест. Входить Толя (з рюкзаком за плечима).

Толя (помітивши Зою, здивовано). Привіт!

Зоя (обертається, розгублено). П-привіт...

Толя. Що? Євген приїхав?

Зоя. Євген? А-а... Джон... Ні... Тобто він був... Але... потім поїхав...

Толя. Гм... А чого ти ховаєшся?

Зоя. Я... я не ховаюсь... Просто там хлопець... Якийсь дивний... От він, по-моєму, ховається.

Толя (спохмурнів). Ти... ти його бачила?

Зоя. Бачила.

Толя. Ну, раз бачила... нічого не зробиш... Він усе одно сьогодні поїде вже...

Зоя. А хто це?

Толя. Чебурашка.

Зоя. Хто?

Толя (пильно дивиться на неї). А ти не з міліції?

З о я. Ні.

То л я. І не дятел?

З о я. Що?

То л я. Не стукачка?

З о я. Ні.

То л я. Це семикласник. З дитбудинку. Втік.

З о я. Чого?

То л я *(зітхає)*. Маму шукає.

З о я. А де вона?

То л я *(знижує плечима)*. Хто її зна. Покинула, як йому було чотири роки. Залишила в універмазі.

З о я. Ой!

То л я. А він вірить, що то просто брешуть, що він загубився. І хоче її знайти. Каже, що пам'ятає її дуже добре. Висока, чорнява, гарна, з білозубою усмішкою. Весела. Любила співати. Мабуть, п'яницею була. Співала, як вип'є. А він думав, що весела. І двір добре пам'ятає. І квартиру... Хоч минуло вже десять років.

З о я. Як же він її знайде? Це ж неможливо.

То л я. Він уже кілька разів тікав.

З о я. А тут як він опинився?

То л я. Тиждень тому я надібав на нього. Біля вокзалу. Він ховався від міліціонера. Зовсім хворий. Температура тридцять дев'ять і сім була.

З о я. А твої батьки знають, що він тут?

То л я. А для чого? Ти ж знаєш, як про інтернатських, дитбудинківських думають. А я йому вірю. Істи ношу. І ліки. А оце куртку свою стару притяг. Холодно ж. А в нього вітром підбита.

З о я. А ти одначе...

То л я. Та... *(Махає рукою.)* І нащо я тобі все це розказав? Перший раз бачу і... Дивно. Ніколи зі мною такого не було.

З о я. А мені часто розказують. Я навіть сама дивуюсь.

Т о л я. Очі в тебе... Добродушні, як каже Чебурашка. Іншим інтернатським, каже, пишуть хороші, добродушні листи. А йому ніхто.

З о я. Добродушні листи... Гарно.

Т о л я. Він дуже цікавий хлопець. Музику любить страшенно. У нього транзистор. Весь час слухає... А ти сама тут?

З о я. Ні.

Т о л я. З подругою?

З о я. Ні.

Т о л я. А-а... А він надійний?

З о я. З ненадійним я б не приїхала.

Т о л я. Бо я обіцяв Чебурашці, що буде порядок.

З о я. Якщо хочеш, я і йому не скажу.

Т о л я. А де він?

З о я. Десь тут. Вийшов узяти води, щоб помити яблука, і...

Т о л я *(дивиться у глибину сцени)*. А-а... Он він, здається. На дачі Брусиловського. З новим хазяїном.

З о я. Що?

Т о л я. Сусіда наш, Брусиловський, місяць тому помер. І дружина його продала дачу.

З о я. А хто цей новий?

Т о л я. Не знаю. Я його лише раз бачив. Як він приїздив дивитися. Здається, якийсь відповідальний товариш. Я б не хотів, щоб він знав про Чебурашку.

З о я *(з досадою)*. От Валера! Нащо він до нього пішов!

Т о л я. Ну, гаразд. Ти мене не бачила, Чебурашки теж! Добре?

З о я. Не бійся. Я зараз сховаюсь. Щоб Чебурашка не...

Т о л я. Ми скоро підемо. От тільки нагодую його. Бо вчора я не міг. І він зараз, мабуть, голодний, як вовк.

З о я. Може, дати тобі щось? У нас харчів — навалом.

Т о л я. Та ти що? Спасибі! Я теж привіз — будь здоров! Чао!

З о я (*усміхається*). Какао! (*Ховається у синьому будиночку.*)

Т о л я (*стукає умовним стуком у двері, тихо*).
Це я! Відчини!

Двері зеленого будиночка відчиняються, з'являється Чебурашка.

Ч е б у р а ш к а (*радісно усміхаючись*). Здоров!
А я вже думав, що й сьогодні не приїдеш... Тут якісь штимпи лазили, але мене ніхто не бачив. Чесслово!
Я... як обіцяв.

Т о л я. Ага... Ти пробач. Але вчора ну ніяк не міг вирватись. У школі дві контрольні. А після уроків до прабаби їздив. Йй дев'яносто два, вже третій рік лежить, і ми по черзі їздимо. Вчора якраз була моя черга.

Ч е б у р а ш к а. Та ти що! Виправдовується! Ти й так... Що ти, зобов'язаний, чи що? Просто нуднувато самому. Хоч я й звичний до... У нас всі звичні... Але під замком якось...

Т о л я. Дуже голодний?

Ч е б у р а ш к а. Та ні. Я якісь яблука під тумбочкою знайшов. Три штуки. Ти вже пробач, гавкнули твої яблучка. Передавали тобі привіт! (*Сміється.*)

Т о л я. Які яблука? Не було, по-моєму... Мабуть, якісь гнилі. Закотилися.

Ч е б у р а ш к а. Ну, не перший сорт. Але... я й гірші їв.

Т о л я (*знімає рюкзак*). Зараз. Я тут помідори, огірки привіз. Сир, ковбасу, котлети.

Ч е б у р а ш к а. Котлети! Ух ти! (*Потирає руки.*)
Люблю домашні котлети! Колись одному з наших

приносили, він вгощав. Смакота!.. Ну, ти... Знаєш, я до тебе так звик за ці дні. Наче ти мені... брат, чи що... Серйозно!

Т о л я. І я... Слухай, я вже думав... А що, як я поговорю з мамою, щоб ти... щоб тебе...

Ч е б у р а ш к а (*радісно стрепенувся*). Що?! (*Потім задумується, зітхає.*) Ні! Спасибі... але... у мене ж є своя мама. Рідна. Я мушу її знайти. Я її знайду і тоді прийду до тебе. З нею. Добре?

Т о л я (*озирається*). Вони сюди йдуть. Ходімо. (*Заходять разом з Чебурашкою у будиночок, зачиняють двері.*)

З глибини сцени виходять Валера (з сумкою Івана Васильовича) та Іван Васильович (з оберемком хмизу).

І в а н В а с и л ь о в и ч. Вогнище у вас, я бачу, традиційно тут розводять. Не будемо порушувати (*розкладає, запалює вогнище*). Та-ак... Давай сюди сумку (*бере у Валери сумку, дістає продукти*). Шпроти, горбуша... Навіть ікорки маленька баночка є. О!.. Гулять — так гулять! Не щодня вхідчини бувають. Купівля хати, землі — то велике діло!.. Предки наші добре це знали. Пам'ятаєш — «Чия земля? Калитчина!»?

В а л е р а (*витягаючи з криниці воду*). Що?

І в а н В а с и л ь о в и ч. «Сто тисяч» Карпенка-Карого. Сідай!.. Двійка!

В а л е р а. А... Я тоді хворів, як проходили.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Класику нашу, дорогий, не проходити, крізь серце пропускати треба. Ну, не ображайся, не ображайся. Сам колись таким був. Картопельку варимо у «мундирах». Згода?

В а л е р а. Можна.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*заливає казанок водою, чіпляє над вогнищем*). Думаю, вистачить.

В а л е р а. По-моєму, навіть багато. А... а ви ще когось чекаєте?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ні, дорогий. Не чекаю. Так уже історично склалося, що на сьогоднішній день, на теперішню мить, не чекаю нікого. Дружина поїхала до наших, аж на Тіксі. Зять у мене там служить. Військовий льотчик. Отже, парубкую. Думав, що з дідом доведеться. Але раз є молодь... Скажу відверто — не люблю старих. Нудний народ. Говорять або про свої хвороби, або про те, як добре було колись і як погано тепер. Молодих люблю. Мені з ними завжди цікаво.

В а л е р а. Різні є старі. Та й молоді є такі маруди, що...

І в а н В а с и л ь о в и ч. А ти філософ. Не в університеті?

В а л е р а. Збираюсь. Поки що у десятому.

І в а н В а с и л ь о в и ч. І дівчина теж?

В а л е р а *(знітившись)*. Яка дівчина?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Руденька така. Під хлопчика пострижена... Гарна. Сподобалась мені.

В а л е р а *(розгублено)*. А звідки ви?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Нам усе відомо! Як кажуть, у певних установах. Ех ти, дитино моя дорога! Жодних таємниць! Бачив, як ви йшли по дорозі. Від електрички. Коли їхав.

В а л е р а. А чого ж ви... пізніше?

І в а н В а с и л ь о в и ч. У село заїжджав. За дідом. Для офіційного представництва. А він, виявляється, сам сюди придибав. Мене зустрічати.

В а л е р а. Ясно.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Дівчину як звати?

В а л е р а. Зоя.

І в а н В а с и л ь о в и ч. То гукай, мабуть, Зою. Чого їй ховатися. І не тушуйтесь. Я не класна дама. Моралі вам не читатиму. Кажу ж — люблю молодь.

І вважаю, що нічого гіршого бути не може, ніж ота конфронтація між батьками й дітьми. Молодим старих, звичайно, розуміти важкувато. Бо досвіду нема. А от старі мусять розуміти молодь. Зобов'язані. Бо колись самі були молодими.

Валера. Правильно!

Іван Васильович. Правильно, то правильно. Але як же забувають люди свою молодість, своє дитинство! Дратуються, бубонять: «Ах, теперішня молодь! Така розбещена, така цинічна!» — «Чого галасуєте, чого біситеся, чого регочете?!» Не розуміють. То хіба ви? То ваші сімнадцять років галасують, регочуть, бісяться.

Валера. Якби всі дорослі так міркували... А то...

Іван Васильович. Якби усі розумно міркували — давно рай на землі був би. І не треба було б ніяких перебудов.

Валера. Точно (*підходить до дверей синього будиночка, гукає*). Заєць! Виходь! Ну, виходь! Ну!

Зоя прочиняє двері, визирає.

Іван Васильович. Виходьте, Зоєнько. Не бійтесь. Здрастуйте.

Зоя (*виходить*). А я й не боюсь. Добрий день. Чого мені боятися? Що я — вкрала щось, чи що?

Іван Васильович. Правильно. (*Подає руку.*) Іван Васильович.

Зоя. Зоя.

Іван Васильович. Не просто Зоя, а богиня Зоя.

Зоя (*зневажливо*). Ага. Афродіта! Венера Оболонська Кирпата!

Іван Васильович. Не треба. Усіх богинь

спершу породила природа. Тато з мамою. І були вони отакими, як ви, десятикласницями. А потім... Ви Музей українського мистецтва знаєте, звичайно. І Музейний провулок біля нього знаєте. Проти скверика є там старий семиповерховий будинок. І на другому поверсі барельєф. Бачили?

З о я. Щось античне, здається.

І в а н В а с и л ь о в и ч. «Похід Фріни». Скульптора Балавенського.

З о я. А хто така Фріна?

В а л е р а. Цариця якась?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ні. Проста, звичайна дівчина. Гетера. Давньогрецький скульптор Праксітель ліпив з неї Афродіту. І люди почали поклонятися дівчині, мов богині. Жерці були обурені і вирішили засудити її на смерть. Та під час суду захисник зірвав з неї одяг. Судді були вражені красою Фріни і виправдали її... Народ торжествував. А ви кажете... Божественна краса починається з краси земної... Але... *(Придивляється до них.)* Дороженькі мої! Та ви ж обое сині, як... як курчата по карбованцю шістдесят! Померзли. Ану! За руки! Швиденько! Я — паровозик. Ви — вагончики. Чух-пух! Чух-пух! Ту-ту-у! *(Взявши їх за руки, бігає разом з ними навколо вогнища.)* Тёмпо! Тёмпо!

В а л е р а. Ну ви даєте! Ха-ха-ха. *(Сміється.)*

І в а н В а с и л ь о в и ч *(зупиняється)*. А тепер — піраміду! Валеро! Давай руку!.. Одхиляйся назад. Отак! А ви, Зоєнько, ставайте нам на коліна. Ногами, ногами! Не соромтесь. І — руку догори! Отак! *(Вигукує.)* Піраміду — будуй! *(Робить з ними піраміду.)* Піраміду — руш!

В а л е р а. Ну-у — клас!

І в а н В а с и л ь о в и ч. А тепер — два притопи, три прихлопи! Раз-два! Раз-два-три! *(Плескає у долоні, тупоче ногами, наспівує.)* «Тра-та! Тра-та-та!

Вийшла киця за кота. За Кота Котовича, за Кузьму Петровича!» *(Валера і Зоя підспівують, сміються.)*
Ну що, зігрілися трохи?

В а л е р а. Авжеж!.. Ну ви... Просто як у піонер-таборі.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А я й був колись піонер-вожатим... Ой! Стривайте! *(Стукає себе по лобі.)* Зовсім забув. От склеротик! Одну хвилинку. Зараз принесу. *(Швидко йде в глибину сцени, за свій будинок.)*

В а л е р а *(обіймає Зою)*. Ти моя богине! Оболонська! Кирпата!

З о я *(вислизає з обіймів)*. Не треба!.. Валеро! Тікаймо звідси!

В а л е р а. Що? Чого це?

З о я. Тікаймо, Валеро! Я тебе прошу!

В а л е р а. Та ти що?! Все ж о'кей!

З о я. Ні! Ні! Я тебе прошу!

В а л е р а. Думаєш, Джон нам щодня ключі даватиме?

З о я. Ну ти ж уже... ми ж уже...

В а л е р а. Не псуй кайфу, Заєць. Такий кльовий дядько! Мені так із ним цікаво.

З о я. А мені... Так якось тут сьогодні... тривожно!

В а л е р а. Не вигадуй *(свариться пальцем)*. Ти-хо мені! Бунт на кораблі. Бо висаджу на берег.

Входить Іван Васильович.

І в а н В а с и л ь о в и ч. От. Креветки. Краби для бідних. Не знаю, як ви, а я їх дуже люблю... Не бійтесь, Зоенько. Я вам заважати не буду. От тільки перекусимо трохи разом. Я Валері вже говорив. Сьогодні в мене, так би мовити, свято. Вступаю у права господаря отієї мизи, того маєтку. Приїхав, хочу пе-

реночувати. Вам, звичайно, й не збагнути, може... Ви люди молоді... А я... І не тому, що власність. Ну що за власність той курятник! А тому, що земля... Я ж городянин, інтелігент лише у другому поколінні. Дід мій — уже потомствений гречкосій. І весь наш рід, починаючи з діда, — селянський, бідняцький, кріпацький, можна сказати. Про землю власну віками, століттями мріяли. І це записано у моєму генетичному коді. Нікуди не дінешся. Все життя думав: от вийду на пенсію, куплю дачу і длубатимусь у землі. Звершилось!

З о я. А ви хіба на пенсії? Ніколи б не сказала. Так бігаєте! Такий енергійний!

І в а н В а с и л ь о в и ч. На пенсії, Зоєнько, на пенсії. З травня місяця. Сам заяву подав. Не став чекати, поки підштовхнуть під сідало. Зараз такий час... Не можна вставними щелепами за крісло триматися. Перебудова — діло молоде.

З о я. Мабуть. А моя бабуся чогось не хоче на пенсію. Їй уже шістдесят три, а вона ще працює. У молочній кухні. Харчування дитяче видає.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Передавайте привіт своїй бабусі. Хай працює. Їй і до ста років працювати можна. Вона прогресу не гальмує. Навпаки. (Зітхає.) Ех-хе-хе!.. Коли людина починає одержувати пенсію, це означає, що держава, суспільство офіційно, так би мовити, з нею розраховалися і дозволяють помирати. «Ні, ні, живіть, будь ласка, але... Ми вже можемо обійтися й без вас, без ваших послуг». А я не хочу помирати! У мене, може, тільки й смак з'явився до життя. Я, може, тільки тепер знаю по-справжньому, що воно, життя, може дати. Скільки в ньому принад, скільки цікавого, захоплюючого, неповторного. Бо що я бачив? Молодість припала на культ особи, на репресії, на війну, на відбудову... Зрілі роки — на застій... А як починається щось путяще —

гласність, демократія, можливості — бувайте здоровенькі! Шкандибайте у крематорій! Ех, друзі мої юні, не прогавте, не протютюкайте, не промайнуйте свій час. Його потім не повернеш. І не купиш ні за які гроші:

З о я. Пробачте, а ви хто... за фахом?

І в а н В а с и л ь о в и ч. За фахом?.. Бюрократ!

З о я. Ні, серйозно.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А я серйозно. Типовий бюрократ. Апаратчик. Середня керівна ланка.

В а л е р а. Не схожі ви на бюрократа. Аніскі-лечки.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А ти думав, що бюрократи всі на один копил? Як малюють у «Перці» та в «Крокодилі»? Ні-і. Вони різні. І є серед них дуже навіть симпатичні. І жінки їх люблять, і діти в них є. І онуки. І хворіють бюрократи, і страждають, і помирають навіть. І... і люблять, щоб життя було повнокровним, цікавим. От я, наприклад, дуже люблю, щоб було цікаво. От люблю — і все... Таємниці різні люблю, загадки, містифікації, розиграші, як тепер кажуть.

В а л е р а. А хто не любить!

З о я. Всі люблять. Авжеж.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Правильно. Люблять, може, й всі. Щоб хтось їм робив цікаво. Звичайно. А от щоб сам, сам зробив комусь цікаво... Не кожен гаразд.

З о я. Не кожен.

В а л е р а. Це точно.

З о я. А ви?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Хвалитися не люблю. Але... колись виходило. Друзі навіть казали, що в мене якийсь особливий нюх на таємниці. І вміння відгадувати загадки. Один приятель юрист запевняв навіть, що я міг би бути блискучим криміналістом,

слідчим. Хто його зна... Але справді... Загубить, наприклад, хтось що-небудь. Шукають гуртом, шукають, не можуть знайти. А я оком кину і... Деякі вразливі дами вважають це навіть містикою. Та справа, мабуть, у загостреній спостережливості, поєднаній з інтуїцією. Є така штука підсвідома, психологами до кінця не вивчена. Але це вже я хвалитися почав.

З о я. Цікаво.

Валера. Цікаво.

Іван Васильович. Не вірите?

З о я. Просто я таких людей не зустрічала.

Валера. І я теж.

Іван Васильович. Навіть зараз можемо перевірити. Хочете?

Валера. Як це?

Іван Васильович. А отак. Я чомусь певен, що в цьому будинку (*показує на зелений будиночок*) хтось є. Причому не просто є, а ховається.

Валера. Ховається? Ви серйозно?

Іван Васильович. Цілком.

Валера. Ану! Цікаво! (*Кидається до зеленого будиночка.*)

З о я (*намагається затримати, хапає його*). Не треба!

Валера. Як?!

З о я. Це... це негарно — зазирати до чужих вікон.

Валера. Та ти що?! Може, там якісь злодії, злочинці! (*Виривається, підбігає до зеленого будиночка, підскакує до вікна, зазирає.*) О! Справді є! Двоє хлопців. Сидять на підлозі. Закусують. Ти диви!

З о я. От! Ну чого ти... Який же ти!..

Із зеленого будиночка виходить Толя.

Т о л я. Що таке?.. Здрастуйте.

З о я (*приклавши руку до грудей, тихо*). Чесне слово.

В а л е р а. Просто ми тут...

І в а н В а с и л ь о в и ч. Пробач, сусіде, це я винен. Подумав, що хтось ховається. А ти ж тутешній, правда?

Т о л я. Правда.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Авжеж. Я тебе пам'ятаю. Бачив, як приїздив на оглядини.

В а л е р а. А чого ж ви на підлозі їли, а не за столом? Наче й справді ховалися.

Т о л я. Ховалися. Справді.

В а л е р а. Що? Чого?

Т о л я. То... то мій родич. Брат... троюрідний. З дому втік. У нього... батько п'яниця.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А-а... То біда. Співчуваю. Бідний хлопець. Приєднуйтесь, брати, до нас. А? Картопля вже, здається, зварилася.

Т о л я. Та ні, ні. Ми вже...

І в а н В а с и л ь о в и ч. Не ображай, голубе. Гріх. Як тебе звати?

Т о л я. Толя.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А мене Іван Васильович. Я, Толю, вхідчини хочу відзначити. Випивка, правда, безалкогольна. Пепсі, кока. У дусі часу. А от закуска, по-моєму, непогана. І не бійтеся ви! Я втікачів не переслідую. Я сам, може, втікач.

З о я. І у нас дещо є. Я зараз! (*Біжить у синій будиночок.*)

І в а н В а с и л ь о в и ч (*Толі*). Клич свого брата. Біля вогню тепліше. Давай! Давай! Не соромся! В темпі!

Т о л я (*обернувшись, усередину будиночка*). Чебурашко, виходь! Виходь, не бійся! Це порядні люди.

Майже одночасно з синього будиночка вискакує Зоя із сумкою в руці, а з зеленого з'являється Чебурашка, тримаючи у руках транзистор, з якого враз гучно лунає бравурний марш.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ну, брат, у тебе вихід, як в опері «Аїда».

Всі сміються.

З о я. Здоров, Чебурашко!

Ч е б у р а ш к а. Привіт!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ану покажи, що це в тебе за інструмент такий горластий. Та не бійся, не зламаю. (*Бере в Чебурашки транзистор.*) «Меридіан». О! Та ще й з гравіровкою. Можна?

Ч е б у р а ш к а (*знижує плечима*). Читайте.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*читає*). «Переможцю музичного конкурсу Валі Кондратюку. Слухай, Чебурашко, увесь світ і не забувай, що у цьому світі є наша сім'я, де тебе люблять і бажають тобі щастя й добра». Так це приз! Молодець!

Ч е б у р а ш к а (*махає рукою*). Та! Подумаєш!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Але чого так непедагогічно — «Чебурашка»?

Ч е б у р а ш к а. А я сам попросив. Щоб не подумали, що крадене. Про те, що я Валя, ніхто не знає. А що Чебурашка — всі.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*повертає Чебурашці транзистор*). Гарна машина. У мене теж є. Щоправда, не приз. Подарунок, без гравіровки. (*Дістає з кишені маленький приймач, схожий на довгастий саф'яновий гаманець з шкіряною петлею для руки.*)

В а л е р а. Ух ти! «Панасонік». Я такого маленького ще й не бачив.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Дев'ять діапазонів. Починаючи з тринадцяти метрів.

Чебурашка. Можна?

Іван Васильович. Будь ласка.

Чебурашка (*обережно бере приймач, зачудовано*). Сила! (*Крутить, слухає.*)

Іван Васильович. А ти, я бачу, фанат.

Чебурашка. А що ж!

Іван Васильович. Я, грішним ділом... теж. Від усієї цієї апаратури японської просто в захваті.

Валера. Та що там казати. Клас!

Чебурашка. О! (*Нашукав потрібну музику.*)
Ча-ча-ча! (*Починає танцювати брейк, старанно, хоча й не досить вміло.*)

Зоя. Ти диви!

Толя. Молоток!

Валера (*зверхньо*). Та не так!.. Переможець!
Дивись! О! О! О!.. (*Танцює.*)

Зоя. Валера!

Валера. А що?

Чебурашка. Ну, звичайно, у тебе краще...
Я ж не чарівник. Я тільки вчуся.

Зоя. Ех, Валера! Не можеш ти, щоб... От уже!

Іван Васильович. Мудрий у тебе батя.

Валера. А що? Я тільки хотів показати...

Зоя. Показав! Показав!

Валера. Та ну тебе, Заєць!

Іван Васильович. У мене там у машині ще «Шарп» є. (*Валері.*) Ти ж бачив. Потім записи послухаємо. Майкл Джексон. Хуліо Іглесіас. Люблю слухати, коли веду машину.

Зоя. О!

Чебурашка. Сто п'ятдесят років прожити хоче.

Іван Васильович. Хто?

Чебурашка. Джексон. У барокамері спить.
У мінералці купається.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А ти звідки знаєш?
Че бу р а ш к а. Чувак один з дев'ятого говорив.
В а л е р а. Точно. Таки переможець. Недарма.
Че бу р а ш к а. І нащо стільки жити? Навіть
п'ятдесят багато, по-моєму.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ну-у... вибач.

Че бу р а ш к а. А вам що — вже п'ятдесят? Ви-
бачте. Я про себе. Інші нехай живуть. Хто хоче.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Вперше бачу такого
юного песиміста. Життя — прекрасна річ!

Че бу р а ш к а. У кого вуха нормальні... Джек-
сон, кажуть, пластичну операцію собі зробив. Шкіру
пересадив. З чорного став білим. І губи удвічі змен-
шив... Цікаво, а вуха взагалі можна?

З о я. Та що ти на свої вуха! Нормальні вуха.
Навіть симпатичні.

Че бу р а ш к а. Давай махонемось! А? Подивив-
ся б я на тебе з моїми вухами. Ха-ха!

З о я. З мене вистачить мого носа.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А ти мені подобаєшся,
втікачу. З характером. Я теж колись тікав. Ще до
війни. З дитсадка. Не знаю, як тепер. А тодішній дит-
садок здавався мені тюрмою, казармою. Запаху кар-
болки досі не переношу. Може, все це тому, що у нас
по сусідству дитбудинок був, приют, як тоді називали.
Мов зараз бачу тих малих арештантів. У всіх якісь
однакові згаслі очі.

В а л е р а. Вони всі, як правило, недорозвинені,
дебільні.

З о я. Валера!

Че бу р а ш к а. Що ж ти хочеш — інкубаторські.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Що?

Че бу р а ш к а. А нас так називають. Інкуба-
торські.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Вас?

Т о л я. Чебурашко!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Милий ти мій! (*Порив-
часто обіймає Чебурашку.*) Так от ти звідки, втіка-
чу!

Т о л я. Ні! Ні! Він не те хотів сказати.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Не бійтесь, хлопці. Ме-
не не треба боятися. Я вас не зраджу. Ніколи. Я не
з тих людей. Ні! І запам'ятай, Чебурашко, як щось
тобі треба буде — звертайся до мене. Раз уже так
сталося, що зустрілися ми, вважай мене своїм...
своїм дідусем прийомним. У мене ж онук майже та-
кий. Там — на Тіксі. Все, що треба,— не соромся!
Ну, та про деталі ми ще конкретно поговоримо...
згодом. Ех, Чебурашко, Чебурашко! Хлопчику мій
дорогий! (*Чебурашка мовчить, втупившись у землю.*)

В а л е р а (*Чебурашці*). Пробач! Я ж не знав.
Я не хотів.

З о я. Іване Васильовичу! У вас є консервний
ніж? Толю! Хлопці! Треба банки поодкривати. Кар-
топля, по-моєму, вже переварилася.

Т о л я. Давайте я, давайте.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Правильно! От вам ніж.
Будемо починати. Тільки... може, ще запросимо на
вогник... А?

З о я. Кого?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ви будете сміятися, але
моя інтуїція підказує, що і в тій дачі, яка проти моєї,
хтось є.

В а л е р а. Та ну!

Т о л я. У Петренків? Не думаю. Вони в таку пору
ніколи тут не бувають.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А чия це дача?

Т о л я. Петренків, я ж кажу. Семена Семенови-
ча та Ніни Самсонівни.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Молоді?

Т о л я. Років по сімдесят.

І в а н В а с и л ь о в и ч. З мого пісочника.

З о я. Може, не треба? Ви ж не любите...

І в а н В а с и л ь о в и ч. Розумію, що декому з вас присутність сторонніх може здатися небажаною. Але... За законами конспірації того, хто все одно поряд, краще мати на оці.

В а л е р а. Мудро.

З о я (*тихо*). Валеро!

В а л е р а (*теж тихо*). Не боїсь, Заєць!

І в а н В а с и л ь о в и ч. І треба бути гостинним. Незручно самим гуляти, коли поряд... Так що?

В а л е р а (*Толі*). А вони не зануди?

Т о л я. Ні. Якраз дуже симпатичні старі. Ми з Чебурашкою все одно зараз підемо. Отже — як хочете...

В а л е р а. Кличемо. Мені просто цікаво, чи справді там хтось є. Якщо є, то ви — феномен.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*відходить у глибину сцени, гукає*). Тра-та-та за Семена Семеновича! Тра-та-та за Ніну Самсонівну! Виходьте, сусіди! Ми вас застукали! Не ховайтесь! Ми все одно знаємо, що ви тут! Запрошуємо на вхідчини! Будь ласка!

Після паузи з глибини сцени виходять Василь Іванович і Галина Сергіївна.

В а л е р а. Фантастика!

Т о л я (*тихо*). Це не Петренки!

З о я. Що?

В а л е р а. О-ля-ля!

В а с и л ь І в а н о в и ч. Здрастуйте!

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Добрий день!

І в а н В а с и л ь о в и ч (*ніяково*). Добрий!.. Пробачте... Пробачте... Ми думали... Семен Семенович... Я жартома...

В а с и л ь І в а н о в и ч. Нічого-нічого. Розумієте, ми приїхали на один день на консультацію до

професора. Слава богу, сумні прогнози не підтвердилися. У готелі влаштуватися неможливо. А у знайомих грип. Так сусіди знайомих люб'язно запропонували переночувати на дачі. Оце переночували і сьогодні назад, у Дніпропетровськ.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Пробачте, пробачте, що потурбував. Я тут з юними друзями...

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Ну ми ж чули. Вхідчини. Поздоровляємо.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Нам Ніна Самсонівна якраз сказала, що днями тут по сусідству хтось купив дачу.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Ми ще говорили, як це все тепер дорого.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Що ж поробиш. Чим ближче до міста, тим дорожче.

Чебурашка крутиться біля Галини Сергіївни, пильно дивиться на неї, оглядає з усіх боків. Видно, чимось вражений.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Що таке, синку? Чого ти так дивишся?

Ч е б у р а ш к а *(ледь чутно повторює)*. Синку...

Г а л и н а С е р г і ї в н а *(не розчувши)*. Що?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Нічого дивного. Я сам на вас дивлюся з роззявленим ротом. Вибачте, але дуже ви гарна.

Г а л и н а С е р г і ї в н а *(махає рукою)*. Та! Яка там гарна! Облиште!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Скромність, звичайно, прикрашає. Навіть красунь. Мене звуть Іваном Васильовичем. А це мої юні друзі — Зоя, Валера, Толя і Валя — на прізвисько Чебурашка.

В а с и л ь І в а н о в и ч. А мене — Василь Іванович.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Просто як у Гоголя — Кіфа Мокийович та Мокий Кіфович.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. А я Галина Сергіївна.

Ч е б у р а ш к а (*хвилюючись, тихо Толі*). Вона сказала «синку»! Ти чув?

Т о л я (*теж тихо*). Не фантазуй!

В а л е р а. Пробачте, у мене таке враження, що я вас ніби десь бачив.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Не знаю. В кіно не знімаюсь. По телебаченню не виступаю. Може, у Дніпропетровську, якимсь випадково.

В а л е р а. Ні. Я не був у Дніпропетровську.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Значить, до когось подібна. Таких тисячі. (*Іванові Васильовичу*.) А ви кажете!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Кажу й казатиму, що ви — красуня. Щастить мені сьогодні на прекрасних жінок і дівчат. Прошу до нашого гурту.

В а с и л ь І в а н о в и ч. На вхідчини з порожніми руками не ходять. Я зараз! (*Швидко йде у глибину сцени*.)

Г а л и н а С е р г і ї в н а (*навздогін*). Почекай! Ти не знайдеш. Вибачте. (*Біжить слідом за ним*.)

І в а н В а с и л ь о в и ч. Хмизу ще треба. Картоплю знімаємо, варимо чай.

Т о л я. Я дам зараз чайник. Ми в ньому завжди тут на вогнищі чай варимо. (*Іде в зелений будиночок*.)

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ти, Зоєнько, тут усе готуй. Валеро і Чебурашко — за хмизом. А я принесу з машини чохла. Все-таки лавки мокрі, холодні. А жінок треба берегти. Та й мене радикуліт прихопити може. Все-таки... (*Іде*.)

В а л е р а (*Чебурашці*). Ти — в цей бік, а я — в цей. (*Розходяться*.)

Зоя порається біля харчів. Із зеленого будиночка виходить Толя з чайником у руці. Під пахвою — згорток.

Толя. Дивно все якось.

Зоя. Ага.

Толя. Знаєш, Чебурашка чогось вирішив, що це — його мати.

Зоя. Але ж їй років двадцять сім. Це просто неможливо.

Толя. І я так думаю.

Зоя. Бідний хлопець!

Толя. Дивна якась пара. У Петренків велика квартира. А їх всього двоє. Могли б і там переночувати. Навіщо їхати у холодну дачу?

Зоя. По-моєму, вони не чоловік і жінка.

Толя. Ти думаєш?

Зоя. Майже певна. Особливо видають себе чоловіки.

Толя. Як це?

Зоя. На власну жінку вони ніколи не дивляться так, як на чужу. І взагалі якась настороженість, напруження, тривога у них в очах. У обох.

Толя. Я теж помітив. Тому вони й не могли зупинитися в готелі. Для чого треба було їх вигукувати? Хай би собі... По-моєму, Іван Васильович це теж зрозумів.

Зоя. Ага.

Толя. Кохання — це ж така незбагненна річ! Хіба знаєш, коли воно тебе підстереже? І до кого? Чи належить вона вже комусь, чиясь дружина, кохана. Чи вільна, чи не вільна — воно не розбирає.

Зоя. Ти так говориш, наче тобі сорок років.

Толя. Хіба справа у роках?

Зоя. Ні... Але...

Толя. Ти пробач. Може, я й не маю права це говорити... Не подобається мені твій Валера.

З о я. Чого? Через отой брейк?
Т о л я. Ні... Не тільки.
З о я. Ти ж його зовсім не знаєш.
Т о л я. Я й тебе не знаю, але...

З глибини сцени виходить Іван Васильович з чохлами від сидінь
автомашини.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*стелить чохла на лавки*). О! Так буде безпечніше. У таку погоду сидіти на сирому й холодному — це... Особливо ж для прекрасної статі.

З о я. Спасибі! Заздрю вашій дружині. Якби всі чоловіки були такі дбайливі й уважні!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Елементарно, Зоєнько, елементарно.

Т о л я (*виймає з-під пахви згорток — це килимок*). Я теж захопив.

І в а н В а с и л ь о в и ч. От бачиш!

З глибини сцени виходять Василь Іванович (з пляшкою вина) і Галина Сергіївна (з поліетиленовим кульком, в якому лежать пиріжки).

Г а л и н а С е р г і ї в н а (*протягає Іванові Васильовичу кульок*). З новосіллям! Це пиріжки. З сиром. Сама пекла.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Хай вам щастить! (*Протягає пляшку вина.*)

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ой! Та ви що! Ні-ні! Це вже вийшло з мого боку... наче здирство. Якби знав, ніколи б... Ви мене ставите у незручне становище. Заберіть, я вас прошу!

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Іване Васильовичу! Василь Іванович. Не ображайте нас.

І в а н В а с и л ь о в и ч. От комедіант старий.

Наробив шелесту зі своїми вхідчинами. Думав — жартома, а вийшло...

Г а л и н а С е р г і ї в н а. По-моєму, все прекрасно

Входить Валера з оберемком хмизу.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*крутить у руках пляшку вина*). Чи не припишуть нам розтління неповнолітніх? Нічого собі керівний товариш!

В а с и л ь І в а н о в и ч. А для неповнолітніх от, я бачу, є пепсі.

З о я. Валеро!

В а л е р а (*кладає хмиз біля вогнища*). Діставай!

З о я (*дістає з сумки пляшку*). Неповнолітні пропонують до столу каберне «Оksamит України».

В а л е р а. За смаковими якостями не поступається кращим світовим зразкам. Вживається космонавтами від радіації.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Одначе! Неповнолітні!.. Та в цьому вже, дорогі мої друзі, переплюнути вас я неспроможний. (*Розводить руками.*) Оскільки міцних напоїв не вживаю, можу запропонувати лише чай індійський, а також каву розчинну «арабік».

В а с и л ь І в а н о в и ч (*перезирається з Галиною Сергіївною*). Не вживаєте?

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Зовсім?

І в а н В а с и л ь о в и ч. На жаль.

В а с и л ь І в а н о в и ч. З огляду на постанову?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Незалежно від постанови. Просто від найменшої дози алкоголю починає страшенно боліти голова. З дитинства. Навіть під час війни відмовлявся від фронтвих ста грамів. Такий дурний організм. Але абсолютно не заперечую, коли хтось п'є. В міру, звичайно. Отже, відкорковуєте, наливаєте, починаймо!

Валера *(вміло відкорковує пляшку, хоче налити Толі, який стоїть поряд з ним, тримаючи у руках кружку)*. Давай!

Толя. Ні. Я — пепсі.

Валера. Та це ж натуральне. Сухарик. Навіть хворим дають.

Толя. Я здоровий.

Валера. Ну, як хочеш... Заєць!

Зоя. Я теж... пепсі. Не хочеться.

Валера. Тю!

Василь Іванович. Ну, тоді пропонується безалкогольна вечеря. На знак солідарності з...

Галина Сергіївна. Правильно! Пити, коли господар не п'є, якось не...

Валера. Ну, як хочете. Нащо я тоді...

Іван Васильович. А де це Чебурашка? Щось він довго...

Входить Чебурашка. З великим оберемком хмизу, поверх якого лежать кілька квітів — пізніх осінніх айстр. Кладає хмиз біля вогнища, бере квіти і мовчки стоїть, розгублено дивлячись на Галину Сергіївну.

Валера. О!

Іван Васильович. Ти диви! Прекрасно!

Галина Сергіївна. Що таке?

Іван Васильович. Не тушуйся, Чебурашко! Даруй! Молодець! Оце лицар! Я бачу, ви на нього справили таке ж враження, як і на мене.

Чебурашка кидається до Галини Сергіївни, простягає їй квіти.

Галина Сергіївна. Дякую, дякую, синку! *(Пригортає його, він несподівано утикається обличчям їй у плече.)*

Толя. Чебурашко! Чебурашко!

Валера. Го-го! (Сміється.)
Зоя. Валеро!

Чебурашка так само рвучко одскакує від Галини Сергіївни.

Іван Васильович. Ну, давайте, дорогі гості! Чи я вже не знаю, може, швидше я гість. Бо тут вашого не менше, як мого.

Василь Іванович (наливає пенсі). Давайте! Символічно, так би мовити. За те, щоб... щоб під тим дахом завжди були мир і добро. Щоб ніколи ніяке зло не переступало порога. Щоб жодне хиже око не зазірало у вікна!

Іван Васильович. Спасибі! Спасибі! Гарно сказали. «Жодне хиже око...» Не любите, значить, хижаків?

Василь Іванович. Не люблю!

Іван Васильович. Взагалі-то правильно. Я теж. Але знаєте... Як не парадоксально, але хижаки, мабуть, теж у житті потрібні.

Галина Сергіївна. Як це?

Іван Васильович. Для оздоровлення виду. От візьмімо вовків. Яка проти них кампанія була! Майже всіх винищили. А тоді схаменулися. І мерщій занесли до Червоної книги. Бо там, де не стало вовків, поголів'я вироджуватися почало. Вовк виконував, так би мовити, роль санітара. Взагалі, стосунки хижака й жертви, виявляється, у природі діалектично пов'язані. Хижак знищує лише слабких. І цим сприяє вдосконаленню виду. У процесі природного добору вдосконалюється і хижак, і жертва. Причому, помітьте, хижак не зацікавлений в тому, щоб жертва, як вид, зникла зовсім. Він її береже. Бо інакше йому нічого буде їсти.

Валера (сміється). Точно.

Василь Іванович. Не знаю, з точки зору

зоології, може, й так, а от з точки зору моралі... Я інколи як гляну по телевізору «У світі тварин», так мене аж пересмикує. Так уже милуються ті любителі тварин хижакими, так уже показують захоплено, як вони жертви свої доганяють, хапають і хрумають, що...

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Згодна.

Т о л я. Я теж... не можу дивитися.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А ви, пробачте, хто за фахом?

В а с и л ь І в а н о в и ч. Викладачі. Я суспільствознавство викладаю. А вона...

Г а л и н а С е р г і ї в н а. А я -- вчитель фізкультури.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Я так і подумав. Моралісти-теоретики. Ех-хе-хе! Милі мої! Треба наближати школу до життя. Дотеоретизувалися вже. Готувати треба підростаюче покоління до суворих законів дійсності.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Так що? Робити з них хижаків?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Я цього не кажу. Боже збав! Але виховувати їх жертвами теж не варто. Треба, щоб вони вміли відстояти себе у житті. Вживання в екстремальних умовах складного сьогодення дня навчити їх треба. Щоб не загинули. Правильно я кажу?

В а л е р а. Правильно!

Входить дід Каленик.

Д і д К а л е н и к. О! Сидір, Мидір та Каленик та поставили куреник, у куренику сидять, по варенику їдять. Я бачу, у вас тут гульня. А діда не кличете. А як згорить щось від вашого вогню, дід відповідай!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Та що ви, діду! Все якось спонтанно вийшло. Експромт. От дід, може, й вина вип'є? Га?

Д і д К а л е н и к. Може, й вип'є. У таку погоду не гріх.

І в а н В а с и л ь о в и ч (*Валері*). Налий діду, будь ласка! І всі наливайте. А то картопля холоне. Давайте. Давайте.

Валера наливає діду вина, інші наливають собі пепсі, кока-колу з пляшок.

Д і д К а л е н и к. Ну, будьмо! Та людей не гудьмо! (*П'є.*) Що це?

В а л е р а. Каберне.

Д і д К а л е н и к. Ага. Ясно. Хто вживає каберне, того стронцій обмине.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Їжте, діду, їжте. Це мої гості. Отак несподівано новосілля вийшло.

Д і д К а л е н и к. Новосілля — то завжди радість. Саме тут колись і я вже гуляв на новосіллі. Ще до революції. Отам, де ваша, — хата колись стояла. Трохи ліворуч. Марусина. Царство їй небесне. Спалили німці. За зв'язок з партизанами. Так по війні й обезлюднів цей куток. Потім, слава богу, дачники відродили. Сорок п'ять років, як нема вже Марусі. А дух її, не повірите, й досі витає у цих місцях... Я ці дачі так і називаю — Марусині дачі. Тому й стережу. Інші б не став... На вас чимось схожа була... (*Киває на Галину Сергіївну.*) Чи ви на неї. Такі ж очі, як зорі. І брови крилаті.

І в а н В а с и л ь о в и ч. А ви, діду, поет!

Д і д К а л е н и к. Наливайте ще! Після першої тільки наймити закусують.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Правильно! Давайте

вип'ємо за жінок. За прекрасну статъ. Ваше здоров'я, дорогі!

Дід Каленик. Так, жінки — то... Без них і світ не світлий. І життя не живе. Будьмо! (П'є.)

Іван Васильович. Стривайте, я вам зараз музику зроблю. У мене там якраз є на цю тему. (Швидко йде у глибину сцени.)

Толя (Галині Сергіївні). Пробачте. Скажіть, будь ласка, скільки вам років?

Галина Сергіївна (розгублено). А... що? Стара?

Дід Каленик. Взагалі-то жінок про таке не питають.

Толя. Я знаю. Пробачте. Але...

Валера. Ну, ти даєш!

Василь Іванович. На щастя, вона ще у такому віці, коли можна спокійно відповідати. Не приховуючи.

Галина Сергіївна. Двадцять шість... І три місяці.

Толя (Чебурашці). От бачиш! А ти...

Василь Іванович. А в чому річ?

Толя. Та ні... Просто...

Галина Сергіївна. Що?

Толя. Та ні... нічого... Пробачте.

Всі презираються.

Пауза.

З глибини сцени виходить Іван Васильович.

Іван Васильович (розгублено). Пробачте... Але... (Розводить руками.)

Василь Іванович. Що таке?

Іван Васильович. Нема... музики.

Галина Сергіївна. Що?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Хтось узяв... З машини... На задньому сидінні лежало... (*Валері*). Ти ж бачив.

В а л е р а. Бачив.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ще як чохла брав, було... Я машину не замкнув... думав...

В а с и л ь І в а н о в и ч. А що саме?

В а л е р а. «Шарп». Система. Японська. Приймач вищого класу. І магнітофон. У комісійному — тисяча, а то й півтори.

Г а л и н а С е р г і ї в н а (*хитає головою*). Ой-ой-ой!

Д і д К а л е н и к. Шарпонував хтось того «Шарпа». От тобі й новосілля! Сидір, Мидір та Каленик...

В а с и л ь І в а н о в и ч. А взагалі машину треба замикає. Мало хто міг підійти тихенько і...

І в а н В а с и л ь о в и ч. Якби ж знаття... Сам винен... Шукай тепер вітра в полі.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Ану ходімо глянемо разом.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Може, як чохла знімали, кудись поставили й забули.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Та що ж я вже такий склеротик? Ні!

Всі, крім Зої, Толі і Чебурашки, ідуть у глибину сцени. Галина Сергіївна, пропустивши вперед Івана Васильовича, Василя Івановича, діда Каленика і Валеру, повертається до Зої, Толі і Чебурашки.

Г а л и н а С е р г і ї в н а (*півголосом*). Тікайте звідси! Чуєте? Забирайтесь! Швидше!

З о я (*розгублено*). Що?

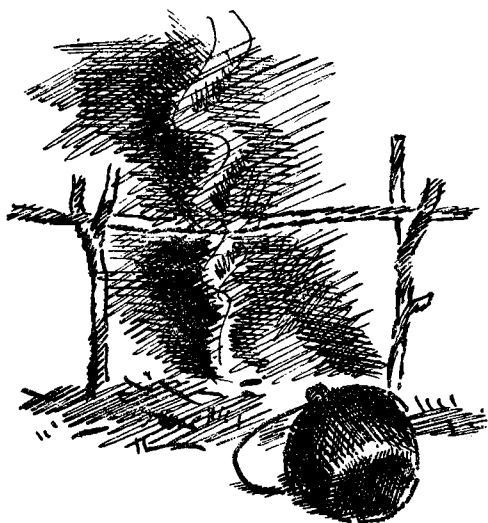
Т о л я (*перезирається з Зоєю та Чебурашкою, теж розгублено*). Чого?

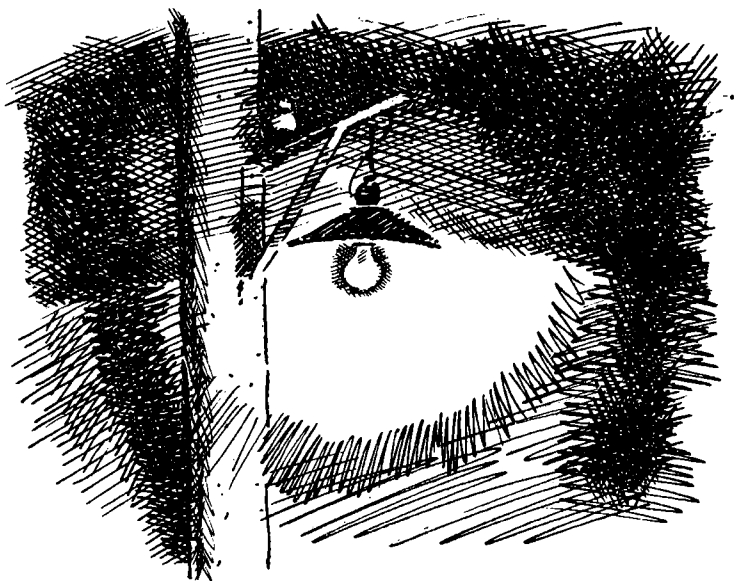

Г а л и н а   С е р г і ї в н а .   Т і к а й т е ,   к а ж у !   Н і ч о -
г о   в а м   т у т   р о б и т и .   Р о з у м і є т е ?   Н і ч о г о !   (*К и д а є т ь с я*
д о г а н я т и   В а с и л я   І в а н о в и ч а ,   І в а н а   В а с и л ь о в и ч а ,   д і -
д а   К а л е н и к а   і   В а л е р у .)

Ч е б у р а ш к а .   В о н а ...   в о н а   д у м а є ,   щ о   ц е ...   я ...
в з я в ...   (*Т о л я   і   З о я   м о в ч а т ь .*)   І   в и   д у м а є т е ?   (*Б ' є   с е б е   в*
г р у д и .)   Н е   б р а в   я !   Ч е с н е   с л о в о !   К л я н у с ь !   Ц е   н е   я !
Н е   я !

З а в і с а .

ДІЯ ДРУГА

Та ж сама декорація. Пізній вечір. На стовпі горить-гойдається
лампочка-ліхтар. Віє вітер. Нікого нема.

З'являється Чебурашка з якимось пакунком під рукою. Крадь-
кома наближається до зеленого будиночка, вовтузиться на ганку,
залишає пакунок біля дверей. Повертається назад. Біля вогни-
ща нахиляється, піднімає зів'ялу квітку (це айстра з букета, яко-
го він дарував Галині Сергіївні), кидає квітку на землю, наступає
ногою. Зникає.

З глибини сцени з'являється Іван Васильович. В руках у нього
електричний ліхтарик.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Здалося. Нема нікого. Старієш, Іване Васильовичу! Боятися почав. Усюди вороги ввижаються. *(Підходить до синього будиночка, світить ліхтариком крізь вікно.)* Нема. *(Підходить до зеленого будиночка, теж світить, зазирає.)* І тут нема. Всі поїхали. А дід на печі давно спить. Один ти серед цього незатишку осіннього. Моторошно все-таки самому. Ще й вітер знявся, гуде, свистить так, що мимохіть щось учувається... Як не костричя, голубе, а моторошно. З прапредків живе у людині інстинкт страху. Якою б освіченою і розумною вона не була... Страх переслідування. Рудимент стосунків хижака і жертви. Держись, Іване, я сказав, і не зважай на страхи! *(Іде назад у глибину сцени.)*

З'являються Василь Іванович і Галина Сергіївна. Ховаючись за деревами, наближаються до зеленого будиночка.

В а с и л ь І в а н о в и ч *(тихо)*. Тут нам треба розділитися. Я прокрадуся до тієї дачі. Ти сховаєшся у тому садку.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Зрозуміла.

Василь Іванович прокрадається у глибину сцени, зникає там. Галина Сергіївна, пригнувшись, забігає за зелений будиночок, у садок. З'являється Толя. Він стежив за діями Василя Івановича та Галини Сергіївни. Тепер, стоячи за берестом, прислухається. З'являється Зоя.

Т о л я *(тихо, здивовано)*. Ти?!

З о я. Я.

Т о л я. Ти чого?

З о я. А ти чого?

Т о л я. Чебурашка втік. В останню мить вискочив на платформу. Я не встиг. Вийшов на наступній зупинці.

З о я. А чого ви сіли в інший вагон?

Т о л я. Він не захотів з ними.

З о я. А вони раптом: «Ой, ми термос забули, китайський, трилітровий, тепер такого не дістанеш. До побачення!» — і вийшли.

Т о л я. Вони тут. Я їх бачив. Вони кралися, мов злодії. І розійшлися. Вона гайнула у цей бік, а він туди.

З о я. Я давно подумала, що це злочинці. Ще як ти сказав, що у Петренків велика квартира.

Т о л я. Як вони нас випихали звідси!

З о я. Ага. Начебто піклувалися — нащо вам вв'язуватися у кримінальні справи. А насправді — бачиш! — щоб не заважали.

Т о л я. Ти не боїшся?

З о я. Боюсь. Авжеж.

Т о л я. От смішнячка! Так чого ж ти... А... де Валера?

З о я. Ми з ним посварилися.

Т о л я. Чого?

З о я. Я кажу: от бачиш, вони вийшли, вони нічого не забули. Це злодії, кажу, треба щось робити...

Т о л я. А він?

З о я. «Не кажи дурниць. Поїхали додому».

Т о л я. А ти?

З о я. «Вони ж його пограбують. Це вони вкрали «Шарп». А тепер вкрадуть машину. І взагалі...»

Т о л я. А він?

З о я. «Наступна електричка через годину двадцять. Ти знаєш, що мені батя зробить. Тобі нічого, у тебе баті нема, одна маханя».

Т о л я. А ти?

З о я. А я — скік! — на платформу, як твій Чебурашка. І — будь здоров! Двері — клац! — він поїхав, а я...

Т о л я. Ну, ти...

З о я. Та я б, може, й не наважилася, якби...

Т о л я. Що?

З о я. Чесно?

Т о л я. Чесно.

З о я. Я визирнула з дверей. Дивлюся — ти з іншого вагона вийшов. Ну, я і...

Т о л я. Як же я тебе не побачив?

З о я. А на платформі стрічна стояла. Ти відразу побіг сідати. Я ледве встигла.

Т о л я. Точно. Вона вже рушала. А тут на зупинці?

З о я. А ти вискочив і пішов. Я за тобою назирці.

Т о л я. І не гукнула?

З о я. А нащо?

Т о л я. Ну, ти... даєш.

З о я (*прислухається*). Через той вітер нічого не чути... Наче шарудить отам. Що робити? Мабуть, треба було в міліцію сповістити.

Т о л я. Уже пізно... Слухай, ти тут сиди, а я прокрадуся, гляну.

З о я. Я з тобою.

Т о л я. Ні. Краще я сам. Коли що — біжи в село. Дід Каленик у другій скраю хаті. Над ставком.

З о я. Ти ж... обережно.

Т о л я. Постараюсь. (*Пригінцем пробирається у садок за зелений будиночок, де сховалась Галина Сергіївна.*)

З о я (*сама*). Боже, як страшно! Ніколи не думала, що втраплю в таку історію.

З'являється Валера.

В а л е р а. От ти де!

З о я. Тс-с-с! Вони там!

В а л е р а. Ти їх бачила?

З о я. Ні! Толя сказав.

В а л е р а. Толя?

З о я. Він пішов туди.

В а л е р а. Так от ти чого... Толя!

З о я. Не треба!

В а л е р а. Невже ти на нього клюнула? Кирпа!
На такого хирляка?

З о я. У тебе всі або здоров'яки, або хирляки. Іншого мірила нема.

В а л е р а. А в тебе є? До речі, і Джон казав, що той Толя слинько. У Джона з ним — жодних контактів. Недарма.

З о я. Тс-с-с!.. Як ти тут опинився так швидко?

В а л е р а. На вертольоті.

З о я. Я серйозно.

В а л е р а. На попутній машині.

З о я. А як же батя?

В а л е р а. Не міг же я тебе кинути серед ночі!

З о я. Дякую.

В а л е р а. Відповідай потім!

З о я. А-а... Де ж це він?

В а л е р а. Хто?

З о я. Та Толя ж!.. Може, підеш глянеш?

В а л е р а. Переб'ється!.. Сам прийде.

З о я. Ти ж самбіст. Може, там... Мені здалося, там щось гупнуло, глухо так, наче хтось упав. Я так боюсь! Валеро!

В а л е р а. Ну, ти диви! Примушує ризикувати життям заради якогось...

З о я. Я сама піду! (*Робить рішучий рух уперед.*)

В а л е р а (*хапає її за руку*). Сиди вже! (*Крадеться до будиночка.*)

З о я. Тільки обережно! Тихо! Я тебе прошу! Обережно!

В а л е р а. Спокуха! (*Пригінцем прокрадається за будиночок.*)

З о я (*сама*). Ой! Здається, знову щось... Що ж там робиться? Що?

З'являється Валера, тягнучи зв'язаного Толю, в якого рот заліплений хрест-навхрест лейкопластирем.

З о я. Ой! Що ж це з ним? Ой! Який жах!

В а л е р а (*намагається розв'язати мотузку, якою зв'язаний Толя*). Вузол якийсь... Не піддається.

З о я. Та одклей йому спершу рота! Він же задихнеться! (*Сама зриває лейкопластир*.)

Т о л я. Ху-у.. Дякую. Ой! (*Кривиться від болю*.)

З о я. Що?

Т о л я. Нога.

В а л е р а. О! Все! (*Розв'язує нарешті Толю*.)

Т о л я. Я тільки в сад... А вона мені ззаду: «Тс-с-с!.. Ні звуку!» І долонею рота затулила. Я її за руку схопив, хотів... А вона як швиргоне!

В а л е р а. Прийомчики знає. Ясно.

Т о л я. Ага! (*Хоче підвестися, кривиться від болю, сідає на землю*.) Ох!.. Мабуть, вивих... Якщо не перелом.

З о я. Та ти що!

Т о л я. Ступити не можу.

В а л е р а. Через голову кинула?

Т о л я. Через голову... А там дубовий ковбок лежав, на якому дрова рубаємо. І я — об нього!

В а л е р а. Треба було згрупуватися і... А ти, мабуть, навпаки, розслабився. Авжеж. Ти ж не самбіст, звичайно.

Т о л я (*зітхає*). Не самбіст.

З о я. Не всі ж самбісти. (*Толі*.) А потім вона що?

Т о л я. Кудись побігла.

З о я. Куди?

Т о л я. Не знаю. Я, коли зайшов у сад, дивлюсь —

а на ділянці Брусиловського хтось копає. У темряві. Без ліхтаря, без світла.

З о я (з жахом). Ой! Може... може, він його вбив?! І закопує!..

В а л е р а. А вона на стрьомі. На шухері. Реально.

Т о л я. Треба до сторожа бігти.

З о я. Негайно! Хай викликає міліцію. Хай... Валеро!

Т о л я. Друга хата скраю. Над ставком.

В а л е р а (Зої). Може, разом? Я боюсь тебе тут лишати.

З о я. А він? Він же і втекти не зможе. Вони... Ні! Я залишусь.

В а л е р а. А може, я... А ти...

З о я. Не торгуйся! Дорога кожна хвилина. Ти бігаєш удвічі швидше, ніж я. Давай!

В а л е р а. Ви ж тут дивіться. Візьміть ніж. Сокири нема?

Т о л я. Під ганком.

В а л е р а (кидається до ганку, знаходить сокиру, дає Зої). Держи. Я погнав! (Вибігає.)

Т о л я (після паузи). Чебурашка у мене з голови не йде. Куди він втік? Від мене! Що я йому зробив поганого? Навпаки... намагався... Прикро.

З о я. Пробач. А може... може, він разом з ними? З однієї шараги. Обдивився тут. І навів. Є ж такі — наводчики.

Т о л я. Таким він мені здався хорошим, душевним хлопцем. Таким нещасним.

З о я. Може, вони його залякали. Знаєш, як рецидивісти залякують пацанів! Бо, якщо об'єктивно, то «Шарп» міг узяти швидше за все Чебурашка. Найдовше був відсутній якраз тоді... Десь приховав. А потім утік від тебе, повернувся, забрав і...

Т о л я. Але ж він так клявся!

З о я. Ти не думай, він мені теж симпатичний, і я вірила... Через нього я й до тебе якось...

Т о л я. Що?

З о я. Ну... з симпатією... Не кожен же підбере дитбудинківця і поселить на дачі потай від батьків. І носитиме їсти... і взагалі...

Т о л я. Та ну... подумаєш!

З о я. Не кажи. Я б не наважилась. Я взагалі боягузка. *(Зітхає.)* Закомплексована. Мабуть, тому, що мама в мене хвора. Я весь час за неї боюсь.

Т о л я. Хвора?

З о я. Отруїлася. На хімічному комбінаті працювала. Нас через те й тато покинув...

Т о л я. Бідна ти... *(Раптом насторожився.)* Тс-с-с!

З о я. Ти щось почув?

Т о л я. Мені здалося...

З о я *(після паузи)*. Нічого не чую. Тільки вітер гуде.

Т о л я. Ти знаєш, мабуть, свинство з мого боку... така обстановка... хтозна, що там... а я... мені так добре зараз... що ти тут, поряд зі мною... Ти мене зневажаєш за це?

З о я. Ні.

Т о л я. Просто як на фронті. Я поранений, а ти медсестра.

З о я. Нога болить?

Т о л я. Як лежати спокійно, то не дуже. А як на тебе дивитися — зовсім.

З о я. А де все-таки вона ділася? Чого кинула тебе у сад у зв'язаного і зникла?

Т о л я. Не знаю. Здається, той перестав копати. Кудись шарпонувся, і вона кинулася за ним.

З о я *(прикриває рота рукою)*. О-о-о! Закопали — і тікати...

Т о л я. І чого вона мене не пристукнула — не розумію.

З о я. Сподобався. Такий гарний хлопець!.. Ой! Хтось біжить!.. Накликав. От зараз і пристукнуть. Обох!

Із-за лаштунків вибігає захеканий Іван Васильович з металевим «дипломатом» у руках. Зою і Толю не помічає. Озирається, кидається до криниці, робить рух, наче хоче вкинути туди «дипломат», потім вмить передумує, бо помічає Зою і Толю. Застигає вражений.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ви?! Тут?! Це... це прекрасно!.. Ви мені допоможете... Ви... Вони хочуть пограбувати мене. Видають себе за працівників міліції. Затримайте їх! Поки я проб'юсь до машини. *(Кидається у глибину сцени.)* Затримайте! Благаю!

На сцену вибігає Галина Сергіївна. Зоя несподівано вискакує, кидається з сокирою до Галини Сергіївни.

З о я. Стійте! Стійте! *(Галина Сергіївна перехоплює Зоїну руку з сокирою, кидає її на землю.)*

Т о л я *(на одній нозі підскакує до них, хапає Галину Сергіївну)*. Не спішіть!

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Ви... ви що?! Я — з міліції. Пустіть! Ви заважаєте затримати злочинця.

Т о л я. Знаємо-знаємо! З міліції!

З о я *(кричить)*. Сюди! Сюди! Люди! Рятуйте!

Вбігає Валера. Одразу кидається на допомогу. Вовтузяться вчотирьох.

В а л е р а. О! Больовий прийом!

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Не примушуйте мене робити вам боляче. Я — лейтенант міліції Добровольська.

Валера (*розгублено*). Добровольська? Товариство «Динамо»?.. Ой! Я ж казав, що я вас бачив. На змаганнях! Авжеж! Вона таки з міліції. Точно, Майстер спорту з дзю-до. Друге місце в республіці. Серед жінок.

Галина Сергіївна. Якщо через вас зірветься операція... ви собі не уявляєте!..

З глибини сцени виходять Василь Іванович, Іван Васильович та дід Каленик. Василь Іванович та дід Каленик ведуть Івана Васильовича попідруки. Василь Іванович у вільній руці ще тримає «дипломата», дід Каленик — щось у мішку.

Дід Каленик. Що тут таке? Що за крики?

Валера (*дідові Каленику*). О! Ви тут? А я...

Дід Каленик. А де ж я можу бути, як на моєму об'єкті таке кіно робиться серед ночі.

Іван Васильович. Та не тримайте мене так чіпко! Де я дінусь? Ключі від машини забрали, як же я втечу? Не той уже вік, щоб пішки бігати. Пустіть! У вас, діду, руки — як обценьки.

Дід Каленик. А ти думав!

Василь Іванович. Тільки попереджаю — дурниць не робіть. (*Василь Іванович і дід Каленик одпускають Івана Васильовича.*)

Іван Васильович. Уже зробив. Поспішив. Не витримав. Було б зачекати, переконатися, що не стежать. Що ж — шайба в моїх воротах. (*Б'є себе по лобі.*) Ех, ти!.. Джон Сільвер! Шукач скарбів!

Валера. Що таке?

Тол'я. Що це все означає?

Зоя. Нічого не розумію.

Василь Іванович. Поясніть своїм юним друзям.

Галина Сергіївна. А то вони думають, що ми злодії. Хотіли вам допомогти.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Усе правильно. Злодій — я. Лихий попутав. На старості років зазіхнув на чужі гроші. Прочув випадково, що покійний Брусиловський тут у садку добро закопав. А дружина не знає, бо з дружиною він жив недружно, коханок любив. От я й купив швиденько дачу. На останні кривні, роками нажиті.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Не так пояснюєте.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Так-так! Як на духу. Не сподівався тільки, що й міліції вже відомо.

В а с и л ь І в а н о в и ч (*показує на «дипломата»*). Що тут і скільки — не знаєте?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Та звідки?

В а с и л ь І в а н о в и ч. І ключа, звичайно, не маєте?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Який там ключ!

В а с и л ь І в а н о в и ч. Отже, замок доведеться ламати. Ви, діду, і ти, Толю, як місцеві, так би мовити, жителі, будете понятими. (*Виймає ніж, зламає замок на «дипломаті» й розкриває.*)

З о я. Ой!

Т о л я. Ого!

В а л е р а. Клас!

Д і д К а л е н и к. Хазяйська дитина пакувала. Акуратненько. Кожна пачечка — в окремому мішечку. Щоб не намокли.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ай да Брусиловський! Мільйонер!

В а с и л ь І в а н о в и ч. А ви, значить, ні сном ні духом?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Авжеж! Яким чином?

В а с и л ь І в а н о в и ч. Негарно небіжчика обмовляти. Тим паче — родича.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Якого родича?

В а с и л ь І в а н о в и ч. Колишнього чоловіка вашої двоюрідної сестри Брусиловського Михайла

Львовича. Який, може, й не знав, що ви саме закопали в нього на дачі. Бо останні два роки був майже сліпий.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Яка поінформованість!

В а с и л ь І в а н о в и ч. З кожним роком працювати дедалі легше. Техніка. Комп'ютеризація... А чого ви, скажіть, побігли? Такий поважний чоловік — і раптом чкурнув...

Д і д К а л е н и к. Мов хлопчисько з колгоспного баштану.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Маєте рацію. Несолідно. Нерви. Інстинкт жертви. Отой самий... Почув якийсь рух у сусідньому саду і...

В а с и л ь І в а н о в и ч. А ми з дідом спокійно чекали вас біля вашої «Лади».

І в а н В а с и л ь о в и ч. Навіть класики помилялись. Не врахував. Участь діда взагалі не передбачав. А вас... Скажу одверто — мені здавалося, що женуться за мною навіть не двоє, а хтозна-скільки... Бачите, який я щирий. Що ви хочете — наївний, недосвідчений, випадковий злочинець.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Наївний? Випадковий? Щирий? І ви серйозно?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Цілком. Вперше у житті наважився викопати чуже добро... хай навіть небіжчика-родича... й одразу ж попався.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Отже, участь свою у розкраданні державних коштів в особливо великих масштабах заперечуєте?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Абсолютно!

В а с и л ь І в а н о в и ч. І хабарництво — теж?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Безперечно!

В а с и л ь І в а н о в и ч. А Канторович, Заруба, Лис, Тараненко — всі в один голос показують, що ви в них голова. «Татом», «Хазяїном» вас називають.

І в а н В а с и л ь о в и ч (обурено). Яка дурниця! Підлі наклепники!

В а с и л ь І в а н о в и ч. Це вже справа суду і слідства — встановити і довести. Ми оперативники. Ордер на ваш арешт виписаний давно, але не брали вас тому, що зацікавилися вашими діями. Чогось ви спішно продали свою прекрасну дачу. За досить недорогої ціну. Купили іншу, значно гіршу, у гіршому, менш престижному районі. За ціну досить високу... Ми розуміли, що тримати такі великі гроші, які «зависли» на вас згідно з показаннями підслідних та свідків, ви ні на книжці, ні вдома не будете. І вирішили трішечки постежити за вами. Як бачите, не безрезультатно.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Піраміду — руш!.. Друга шайба в мої ворота. Але... як кажуть хокейні коментатори, канадці змагаються до останньої секунди. Подивіться на мене уважно. Невже я схожий на злодія? На грабіжника з великої дороги? Давайте тільки не гарячкувати. Кілька хвилин поговоримо спокійно. *(В той час, як він говорить, Василь Іванович очима і ледь помітним кивком голови показує Галині Сергіївні на мішок, який тримає у руці дід Каленик. Галина Сергіївна непомітно, за спиною Івана Васильовича, бере в діда мішок.)* Ви, може, читали у «Комсомолці», — люблю молодіжну пресу! — статтю про товаришів з Міністерства автотранспорту Казахської РСР?

В а с и л ь І в а н о в и ч. Читали. Аякже.

Т о л я. І я читав. Банда хабарників на чолі з міністром.

І в а н В а с и л ь о в и ч. От-от. До мене це не має ніякого стосунку, повірте, але... ви звернули увагу на висновок, який робить журналіст?

В а с и л ь І в а н о в и ч. Який висновок? Щось не звернув...

І в а н В а с и л ь о в и ч. Не звернули? Жаль. А висновок такий, що справа не в конкретних особах, а в недоліках економічної системи... Так! Припустімо, що я брав гроші! Але ж я нікого не примушував їх давати. Товариші самі приносили до мене в кабінет. У конвертах. І просили, благали, щоб я узяв. Я допомагав їм виконувати державні плани. Завдяки мені тисячі людей одержували премії, прогресивку.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Благодійник!

І в а н В а с и л ь о в и ч. Не іронізуйте. Я не хижак, а жертва. Жертва застійного періоду. Все, що я робив, я робив тоді. І так робили мільйони. Бо цього вимагав бюрократичний механізм. З яким зараз так завзято борються. І я б, повірте, боровся. Але зійшов з дистанції. Сиджу, хекаю на траві, дивлячись, як пробігають повз мене молоді довгоногі «перебудівники».

В а с и л ь І в а н о в и ч. Для чого ви все це говорите? Щоб видушити сльозу?

І в а н В а с и л ь о в и ч. Ні. На співчуття не розраховую. Я знаю, що винен. І що понесу покарання. Я не знав, що вже виписаний ордер. І збирався завтра ж прийти повинитися. Сам. Але не встиг.

В а с и л ь І в а н о в и ч. У вас було досить часу.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Час — це така рухлива, така скороминуща, така загадкова категорія. Ми ніколи не знаємо точно, коли час робити щось, коли не час. «Коли час збирати каміння, коли час розкидати каміння».

Д і д К а л е н и к. Теревені.

В а с и л ь І в а н о в и ч. От-от! Давайте закруглятися. Ходімо складати акт. У хату. Бо тут вітер.

І в а н В а с и л ь о в и ч. Почекайте. Ще кілька хвилин. Ну, куди я дінуся? Нікуди не дінуся. Я не рецидивіст, щоб жити під чужими документами. У мене дочка, онуки. Про мене все відомо.

Василь Іванович. Ви що — хочете, може, щоб ми вас відпустили?

Іван Васильович. Давайте разом поміркуємо. Ну, скажіть, от могло так статися, що ви всі поїхали і не повернулися? В принципі? І я за цей час встиг викопати це і зникнути?

Василь Іванович. В принципі, звичайно, могло. Але, слава богу, не сталося. Це б свідчило про те, що ми погано виконуємо свої службові обов'язки.

Іван Васильович. Я бачу, що ви сумлінно виконуєте свої обов'язки. Але все-таки давайте уявимо, що так сталося. Я бачу, ви всі люди розумні. Давайте пофантазуємо разом. Ви знаєте, скільки тут грошей?

Василь Іванович. Скільки? Ви ж казали, що не знаєте.

Іван Васильович. Знаю. Чотириста тисяч.

Валера. Ух ти!

Іван Васильович. Причому це гроші чисті. Не вкрадені ні в кого. Ні в держави, ні в окремих приватних осіб. Це, так би мовити, витрати економічної системи. Мені здається, було б донкіхотством здавати такі гроші отак просто у бюджет. Я був би спокійним, ідучи в тюрму, якби знав, що цими гроши-ма скористалися добрі люди на добрі справи. Толя міг би допомогти Чебурашці. Дід Каленик — своєму рідному селу... Почекайте! Не перебивайте! Дайте мені закінчити. Помріємо хоча б. Нас тут семеро. По п'ятдесят і п'ятдесят — у дитячий фонд, на таких, як Чебурашка. Одну хвилинку!.. Найскладніше, звичайно, вам. *(Киває на Василя Івановича та Галину Сергіївну.)* Ви — при виконанні службових обов'язків. Але — трішечки психології. Якщо люди зв'язані однією страховкою, як альпіністи... зривається один — гинуть всі.

Валера (тихо Зої). Заєць!

Зоя (теж тихо). Ти що?!

Василь Іванович. Ви розумієте, що ви говорите?

Галина Сергіївна. Який жах!

Толя. Шкура!

Дід Каленик. І що тільки ті гроші з людьми роблять...

Іван Васильович. Я бачу, поки що єдності у наших рядах нема. Багато нас все-таки. Було б удвічі менше, думаю, домовилися б одразу, я б переконав. А так... Хтось згоден, хтось вагається, хтось не згоден, а хтось навіть обурюється. Передбачав. Ну, оддавайте, оддавайте в бюджет. Все одно хтось їх собі забере. Розумніший за вас. До речі, а ви не подумали про такий варіант: що все це з грошима пропонував не я вам, а ви мені. Уявляєте? Скомпрометувати вас буде не так уже й важко. Газети зараз багато пишуть про незаконні дії міліції. Подумайте! Чи краще мати гроші, чи безплатні неприємності. Я так просто не здамся. Вся боротьба попереду. Я зумію довести, що і юні друзі хотіли взяти гроші. Що, правда, Валера? Виправдатися буде важкувато. Переконувати, будувати силогізми я вмію.

Галина Сергіївна. Боюсь, що силогізми не допоможуть. *(Засовує руку в мішок, і звідти раптом чується голос Івана Васильовича: «Виправдатися буде важкувато».)*

Іван Васильович *(вражений)*. Що?!

Галина Сергіївна *(виймає з мішка магнітофон)*. Ваш «Шарп».

Василь Іванович. Якого ніхто не крав, а якого ви самі приховали під своїм ганком. А ми з дідом знайшли. Коли чекали вас. І дід мудро підказав: не показуймо поки що, сховаймо в мішок — може, згодиться. І, як бачите, згодилося.

Т о л я. Що?! Сам сховав?

З о я. Для чого?!

В а с и л ь І в а н о в и ч. Щоб підозра впала на кожного. Щоб спровокувати стресову ситуацію, налякати, розігнати всіх звідси. Бо заважали йому.

З о я. А ми так переживали!

В а с и л ь І в а н о в и ч *(Іванові Васильовичу)*. До речі, легенду про те, що завтра ви хотіли самі прийти повинитися, викиньте з голови. Ви ж на завтрашній ранок квиток купили на літак до Хабаровська. І це нам відомо. Тому вам і необхідно було викопати гроші саме сьогодні. Хотіли завезти їх якнайдалі, пристроїти, приховати десь. Поспішали, квапилися, горіла під вами земля. Інстинкт, інтуїція підказували, що вам наступають на п'яті. Та й деяка інформація була, знали, що ваші спільники вже заарештовані. А коли злочинець починає нервувати, то обов'язково робить помилки. Це закон... Ну, вже набалакалися. Ходімо писати акт. Ходімо, поняті.

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Пробач, Толю, що я... Болить дуже? Якби ж ти не був такий гарячий, я б, звичайно... А то... Спирайся на мене. *(Обіймає, підтримує Толю.)*

Т о л я. Я ж не знав. Я думав... *(Зої, яка підняла сокиру з землі і тримає в руках.)* Поклади назад під ганок. Будь ласка.

З о я *(іде до ганку зеленого будиночка, кладе сокиру, помічає згорток, який залишив під дверима Чебурашка)*. О! А це що? *(Розгортає куртку, в яку загорнутий транзистор. Толі.)* Дивись!

Т о л я *(вражений)*. Моя куртка! Яку я подарував Чебурашці. І його «Меридіан».

З о я. Тільки монограму з гравірівкою зірвав. О! І записка. Це тобі. *(Простягає Толі куртку, «Меридіан» і записку.)*

Т о л я (*читає*). «Нічого мені не треба. Спасибі тобі за все. Прощай». (*Розгублено крутить у руках «Меридіан».*) Що ж це він?.. Це ж єдине, що в нього було. Залишив. Щоб я не думав, що він... (*У відчай.*) Чебурашко! Де ж я тепер тебе знайду?!. Він мені повірив, а я... привів його сюди, щоб...

Г а л и н а С е р г і ї в н а. Заспокойся. Ми знайдемо його. Я тобі обіцяю.

З о я (*Іванові Васильовичу*). Ех, ви... прийомний дідусь.

В а с и л ь І в а н о в и ч. Це теж фігуруватиме у справі. Ходімо.

Всі, крім Зої та Валери, ідуть у глибину сцени.

В а л е р а. Швидше!

З о я. Куди?

В а л е р а. Як куди? На станцію. Через півгодини електричка. Наступна аж о п'ятій ранку.

З о я. Але ж... ми — свідки...

В а л е р а. Тобі це треба? Ти що — й на суді фігурувати хочеш?

З о я. Але... це ж...

В а л е р а. Не балакай багато! Линяємо! (*Тягне її за руку.*) Швидше! Ну!

З о я (*виривається*). Не тягни мене!

В а л е р а (*підвищує голос*). Я кому сказав! Кир-па! Не дригайся, бо...

З о я. Що — не можеш заспокоїтися через ті гроші?

В а л е р а. Що? Які гроші?

З о я. Ті самі!

В а л е р а. А-а... А взагалі п'ятдесят кусків — це сармак. Можна було б стільки кайфу спіймати. Жаль!

З о я. І мені.

Валера. Що?

Зоя. Жаль.

Валера. Правда?

Зоя. Жаль, що я приїжджала сюди з тобою. Думала, що ти... а ти... Тільки себе й любиш. Свій кайф. А на інших тобі начхати. Не самбіст ти, а саміст. Сам для себе живеш. Тільки.

Валера. Що-о?..

Зоя. От і їдь сам! На тобі твій плейер. (*Віддає.*)
Не поїду я.

Валера. Ти що — чокнулась? А мама?

Зоя. Мама все зрозуміє. Я їй поясню — і вона зрозуміє.

Валера (*з притиском*). Все-все поясниш?

Зоя (*з притиском*). Все-все поясню. Їдь! Я не хочу тебе бачити! Їдь! Чуєш! Чао-какао! І взагалі...

Валера. Що-о?! Це ти — мені?! Ти мене проганяєш?! Ха-ха! Та кому ти потрібна! Та я... та я ж сам збирався тебе Джонові оддати. Спитай у нього!

Зоя (*вражено*). Що?

Валера. Я ж домовився з Джоном, що я йому тебе уступлю, як награюся.

Зоя (*враз закам'янівши, ледь чутно*). Що?!

Валера. Тому він і ключі дав. А ти думала!.. Дав би він так ключі! Ха-ха!.. Вона мене проганяє! Афродіта! Та подивись на себе у дзеркало! З тебе сміються, а ти віриш. Страшило кирпате!.. Опудало!.. У ніжки б поклонилася, що я... що ми...

З глибини сцени виходить дід Каленик, чує цю розмову, завмирає вражений. Зоя і Валера його не бачать.

Зоя (*Валері, після паузи, крізь сльози*). Ти... Ти... Ні! Ти не кімнатний! Ти... ти цепний! З кликами! Вовчими! Лютий! Чорноротий!.. Ненавиджу!

(Плаче, біжить у глибину сцени; пробігаючи повз діда Каленика, затуляє обличчя руками.)

В а л е р а *(ій навздогін).* Ах, як страшно! Налякала! Та я таких телиць десяток собі завтра знайду. Тільки свисну. *(Кричить.)* Опудало! Страшило! *(Вибігає.)*

Д і д К а л е н и к *(розгублено).* Свідки... Що ж це ви... Як же це... Ех, дівчино, дівчино! Що ж ти не береглася? Довірилася такому... *(Навздогін Валері.)* Ах ти ж, зінське щеня!.. Та з таких же такі й виростають! *(Показує у глибину сцени.)* І життя паскудять... Догнати б тебе та... *(Замахується, потім опускає руку, зітхає.)* Не дожену... Років ще б тридцять назад догнав би, а сьогодні... Ну, нічого, доля тебе дожене. Доля і люди!.. Ех, соромно мені за тебе перед усім родом жіночим... Прости, Марусю!.. Бачиш, що робиться біля нашого бересточка. *(Кашляє.)* Треба кидати курити... Правильно ти колись говорила. Треба кидати... *(Повертається, іде в глибину сцени.)*

З а в і с а.

З М І С Т

ВІТЬКА МАГЕЛЛАН

5

ПЕРЕСАДКА СЕРЦЯ

73

СЛІДСТВО ТРИВАЄ

129

ТАЄМНИЦІ МАРУСИННИХ ДАЧ

191

Литературно-художественное издание

Нестайко Всеволод Зиновьевич

Следствие продолжается

Драматические детективы

(На украинском языке)

Для старшего школьного возраста

Рисунки

Семенова Евгения Владимировича

Киев «Взэлка»

Редактор Я. М. Орос

Художній редактор В. Ю. Тернавський

Технічний редактор С. І. Павлюк

Коректори В. Д. Бондар, А. В. Василюк

ИБ № 4956

Здано на виробництво 16.03.89.

Підписано до друку 10.07.89. БФ 37734.

Формат 70×100/32. Папір офсетний № 2.

Гарнітура літературна. Друк офсетний.

Умови. друк. арк. 10,32. Умовн. фарб.-відб. 10,645.

Обл.-вид. арк. 9,36. Тираж 30 000 пр. Зам. 550—9.

Ціна 50 к.

Ордена Дружби народів видавництво «Веселка»,
252655, Київ, МСП, Мельникова, 63.

Львівська книжкова фабрика «Атлас»,
290005, Львів-5, Зелена, 20.

Нестайко В. З.

Н56 Слідство триває: Драм. детективи: Для ст.
шк. віку /Мал. Є. В. Семенова.— К.: Веселка,
1989.— 252 с.: іл.

ISBN 5-301-00299-6

П'єси українського радянського письменника, лауреата літературної премії імені Лесі Українки про драматичні долі підлітків з неблагополучних сімей, про складні стосунки батьків і дітей.

Н $\frac{4803640203-185}{M206(04) - 89}$ **56.89.**

ББК 84Ук 7—6

Шановні читачі!

Книжка, яку ви прочитали, торкається важливих і болючих тем. Нам дуже хотілося б знати вашу думку як про саму книжку, так і про ті проблеми, які вона зачіпає.

Чекаємо ваших листів.

Не забудьте, що наша адреса:

252655, Київ, МСП, Мельникова, 63, видавництво «Веселка», Будинок дитячої книги.

Будемо вам дуже вдячні за відгуки.

*Ордена Дружби народів
видавництво «Веселка»
засноване
в березні 1934 року.*

*Видає
українську літературу —
радянську і дожовтневу,
літературу народів СРСР
та країн
соціалістичної співдружності,
твори прогресивних
письменників світу.*

*Перекладає
літературу з 49 мов народів СРСР
і 40 мов зарубіжних країн.*

*Експортує книги
в 128 країн світу.*

50 к.

